

FORSVAR FOR NATUREN

FLYVESTATION AALBORG

DRIFTS- OG PLEJEPLAN **2015-2029**

Titel:	Flyvestation Aalborg, Drifts- og plejeplan 2015-2029	Fotos:	Michael Sand, Aalborg Lufthavn, Air Transport Wing Aalborg og NIRAS A/S
Udgivelse:	Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse 2015	Layout og produktion:	Rosendahls a/s, København ordre 251109
Udarbejdelse:	NIRAS/Louise Rønde Mønster og Jane Kirkegaard, JG Rådgivning/Jan Grünberger	ISBN:	978-87-92898-69-2
Kvalitetssikring:	Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse, Henrik Olsen og Darja Andrejevna Poleshuk	Internetversion:	Planen kan findes i elektronisk format på www.forsvaret.dk
Godkendelse:	Chef for Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses Miljøafdeling, Boie Skov Frederiksen	 	

INDHOLD

LÆSEVEJLEDNING	6
1. RESUMÉ	8
2. INDLEDNING	10
2.1 Forsvarsministeriets drifts- og plejeplaner	10
2.2 Konkret om drifts- og plejeplanen for Flyvestation Aalborg	15
3. MÅLSÆTNINGER	18
3.1 Forsvarsministeriets generelle driftsplejemålsætninger	18
3.2 Konkrete drifts- og plejemålsætninger for Flyvestation Aalborg	19
4. STATUS	21
4.1 Historie	21
4.2 Landskab og geologi	22
4.3 Ejendomsoversigt og kortgrundlag	23
4.4 Militær anvendelse	25
4.5 Intensivt plejede arealer (IPA)	28
4.6 Naturbeskyttelse	28
4.7 Publikumshensyn	41
5. ANALYSE	43
5.1 Evaluering af drifts- og plejeplan 2000-2014	43
5.2 Ny indsats	44
6. VISIONER	55
7. AKTIVITETER	58
7.1 Rydning	59
7.2 Slåning og opsamling af slået materiale	63
7.3 Hydrologi	65
7.4 Beplantningspleje	66
7.5 Skov	67
7.6 Bekæmpelse af invasive plantearter	68
7.7 Publikumshensyn	69
7.8 Aktiviteter uden model	69
7.9 Monitoring	70
8. RERENCCELISTE	71
9. BILAG	74
9.1 Forsvarsministeriets generelle visioner for arealudviklingen	74
9.2 Modeller	78
9.3 Driftsklasseinddeling	83
9.4 Bilag 9.4 Høringsnotat vedrørende indkomne forslag til "Flyvestation Aalborg, Drifts- og plejeplan 2015-2029"	84
9.5 Bilag 9.5 Høringssvar	86

LÆSEVEJLEDNING

I drifts- og plejeplanen for Flyvestation Aalborg gennemgås de overordnede mål, status og de langsigtede visioner for driften, som de beskrevne aktiviteter skal understøtte.

Indledningsvist beskriver planen baggrunden for udarbejdelse af drifts- og plejeplaner for Forsvarsministeriets arealer og specifikt Flyvestation Aalborg. I kapitlet om målsætninger beskrives herefter de kort- og langsigtede mål for Flyvestation Aalborg opdelt i strategiske, taktiske og operationelle mål for henholdsvis den militære anvendelse, naturbeskyttelse og rekreative forhold. Nuværende status for flyvestationen er grundlaget for en analyse af den prioriterede indsats, der skal iværksættes. Kapitlet om status indeholder således en beskrivelse af flyvestationens historie, geologi, ejendomsforhold, militære aktiviteter, arealanvendelse, naturværdier og endelig en kort beskrivelse af håndteringen af publikum.

Planens analysedel omfatter både en opsamling på den tidligere udarbejdede evaluering og en redegørelse for hvilken ny indsats, der skal gennemføres i denne planperiode. Indsatsen bygger desuden på de langsigtede visioner for landskabets fremtidige overordnede udvikling. I planen gennemgås de overordnede visioner, der knytter sig konkret til Flyvestation Aalborg, mens generelle visioner for Forsvarsministeriets arealer gennemgås i bilag 9.1.

Til sidst beskrives i tabelform de konkrete aktiviteter, der danner grundlaget for realisering af indsatserne beskrevet tidligere. Aktiviteterne bygger på en række modeller (metoder til natur- og skovpleje), der findes beskrevet i bilag 9.2.

Hvert kapitel (undtaget kapitel 1) indledes med en kort opsummering af kapitlets væsentligste indhold. Denne opsummering fremgår med kursiv.

Hybenfrugter fra den invasive art rynket rose, der findes flere steder på flyvestationens område.

1. RESUMÉ

Siden 1991 er der for en række af Forsvarsministeriets skyde- og øvelsesområder samt flyvestationer udarbejdet drifts- og plejeplaner med henblik på at sikre rammerne for uddannelse og træning af militære enheder under realistiske vilkår. Samtidig tilgodeses hensynet til naturbeskyttelse og rekreative interesser. Planerne udarbejdes i henhold til Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses (tidligere Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjenestes, FBE) bestemmelse for drifts- og plejeplaner (FBE, 2011). Målsætninger for driften af Forsvarsministeriets arealer er sammensat af mål for henholdsvis militær anvendelse, naturbeskyttelse og publikumshensyn. Disse forskelligartede mål er formuleret og prioriteret i drifts- og plejemålsætningerne for de enkelte terræner og på grundlag af Forsvarsministeriets øvrige generelle retningslinjer udmøntet i en række arealtilknyttede plejemålsætninger.

Nærværende drifts- og plejeplan fastsætter rammen for udviklingen af Flyvestation Aalborg for perioden 2015-2029. Planen fastsætter som et grundlæggende mål at bevare og udvikle Flyvestation Aalborg med tilhørende terræn som en velfungerende flyvestation. Terrænet på Flyvestation Aalborg skal først og fremmest understøtte flysikkerheden og Forsvarsministeriets behov for at kunne operere med fly fra flyvestationen. Indenfor rammerne af den militære brug af terrænet skal der desuden søges at understøtte en mangfoldig natur, herunder skal den planlagte drifts- og plejeindsats være i overensstemmelse med Natura 2000-planlægningen for Natura 2000-område nr. 15. Derudover er der i begrænset omfang tilknyttet rekreative interesser til øvelsespladsen.

Flyvestation Aalborg udgør i alt 1096 ha. Heraf udgøres de 600 ha af de såkaldte intensivt plejede arealer (IPA). De intensivt plejede arealer på flyvestationen udgøres blandt andet af rulle- og landingsbaner, veje, værksteds-

området, samt de græsarealer, der ligger i tilknytning til landings- og rullebanerne. Drift og pleje af IPA indgår **ikke** i nærværende drifts- og plejeplan for Flyvestation Aalborg.

Flyvestationen anvendes både til militær og civil lufttrafik. Aalborgs civile lufthavn ejer et område på cirka 89 ha, der grænser op til den sydøstlige del af flyvestationens område. Til daglig samarbejdes der med Aalborg Lufthavn om flyveledelsen, katastrofeberedskabet og vedligeholdelsen af de flyveoperative installationer, således at både den militære og den civile lufttrafik tilgodeses.

Den nye indsats på Flyvestation Aalborg skal tilrettelægges med størst muligt fokus på flysikkerhed. Områder med krat eller skov kan tiltrække eventuelle forekomster af råvildt og andet vildt, som kan udgøre en risiko for flysikkerheden. Derfor skal hele eller delvise rydninger af områder med krat og skov i nærheden af flyfeltet have høj prioritet i den kommende planperiode. Ud over rydning i nærheden af flyfeltet er der flere andre steder på terrænet behov for at rydde og tynde ud i de resterende skov- og kratområder. Formålet med dette er at skabe bedre oversigtsforhold på terrænet samt mulighed for at kunne regulere eventuelle forekomster af vildt, som skjuler sig i bevoksningerne.

Som en del af den daglige drift af flyvestationen gennemføres der bortskræmning og bortskydning af fugle, ligesom driften af de intensivt plejede arealer er tilrettelagt således, at arealerne fremstår så lidt tiltrækkende på fugle som muligt. En helt central problemstilling i drifts- og plejeplanen er derfor gennemførelse af aktiviteter på flyvestationens øvrige arealer, der begrænser områdernes tiltrækning på fugle. Som en del af denne indsats skal det sikres, at de områder, hvor der skal

foretages hele eller delvise rydninger, efterfølgende fremstår utiltrækkende for fugle. Dette indbærer blandt andet, at områderne skal slås i en vegetationshøjde, der ikke tiltrækker fugle, og at eventuelle områder med blotlagt jord tilsås med stive græsarter.

Grundvandstanden står generelt højt på hele terrænet, og der er derfor stort fokus på vedligeholdelsen af områdets vandløb, dræn og grøfter. Vedligeholdelse af de to kommunale vandløb Ellebækken og Gammel Å varetages af Aalborg Kommune, men drift og vedligeholdelse af de øvrige vandløb, dræn og grøfter på terrænet er omfattet af IPA og indgår derfor ikke i nærværende drifts- og plejeplan.

Den høje vandstand på terrænet er et opmærksomhedspunkt i forbindelse med rydning af skov og krat, da fjernelse af større områder med opvækst medfører risiko for, at der kommer til at stå vand i området, som vil kunne tiltrække fugle. Inden gennemførelse af rydninger af større og/eller fugtige skov- og kratområder, skal der derfor iværksættes analyser af, hvorvidt der er risiko for, at rydningen kan medføre, at der kommer til at stå vand indenfor området. I så fald skal der gennemføres afværger foranstaltninger, inden rydningen iværksættes. Der kan eksempelvis være behov for at øge frekvensen af oprensningen af dræn og grøfter i nærliggende områder, at iværksætte yderligere dræning eller at undlade rydning indenfor de mest fugtige dele af de bevoksede områder.

Strategisk anlagte ledelinjer som levende hegn og bevoksninger kan medvirke til at styre fugle og vildt væk fra landingsbanerne, og i den tidligere planperiode blev der udført en række aktiviteter med henblik på dette formål. Disse aktiviteter videreføres og videreudvikles i den nye planperiode, og driften og etableringen af bevoksninger og levende hegn indrettes, så de fremstår tiltrækkende for eventuelle forekomster af vildt, som dermed kan styres væk fra flyfeltet og nemmere kan reguleres. Der skal desuden etableres et levende hegn langs den østlige del af perimeterhegnet, som dels kan fungere som ledelinje for dyr og dels kan skærme for indkig til flyvestationen fra Thistedvej.

Challenger CL-604 i luften, Hercules C-130J på jorden foran hangar på Air Transport Wing Aalborg.

Den hidtidige indsats mod de invasive arter kæmpebjørneklo og rynket rose skal fortsætte i den kommende planperiode, og der skal være særlig fokus på de kystnære dele af terrænet. Der er de seneste år konstateret forekomster af de invasive arter japansk pileurt, pastinak og mangebladet lupin, og der skal derfor iværksættes en indsats på terrænet for at forhindre disse arter i at sprede sig.

Selve indsatsen på terrænet formuleres i planens aktivitetsafsnit. Modellerne for, hvordan indsatsen skal gennemføres, er som udgangspunkt fastlagt ud fra Forsvarsministeriets generelle retningslinjer for forvaltning af de forskellige arealtyper og omsættes til konkrete aktiviteter. For Flyvestation Aalborg er der tale om en meget bred palet af både éngangsindgreb og løbende naturpleje.

En væsentlig prioritet i planarbejdet er at opstille en langsigtet vision for terrænets landskabelige udvikling. Af hensyn til flyvestationens funktionalitet og flysikkerheden er det visionen, at størstedelen af flyvestationen skal fremstå som et åbent landskab. Mindre områder skal fremstå som halvåbne landskabstyper, der skal virke tiltrækkende for eventuelle forekomster af råvildt og andet vildt, så de ledes udenom og så langt væk fra landingsbanerne som muligt.

2. INDLEDNING

Dette kapitel beskriver baggrunden for drifts- og plejeplaner på Forsvarsministeriets arealer generelt, herunder formålet med planlægningen, planprocessen og retsvirkning af planen med videre. Desuden beskrives den mere konkrete baggrund for drifts- og plejeplanen for Flyvestation Aalborg.

Igennem de sidste 100 år er en række områder i Danmark blevet udlagt til militære formål, hvoraf en stor del udgøres af skyde- og øvelsesterræner. Forsvarsministeriet råder således i dag over et samlet areal på cirka 33.000 ha, hvoraf størstedelen udgøres af nogle få, meget store terræner. En stor del af Forsvarsministeriets arealer er naturområder eller tidligere landsbrugsarealer, der ikke for nyligt har været i omdrift. Der er også en del arealer, der er bortforpagtet til ekstensivt landbrug, eller drives som skov. Den primære målsætning for arealerne er anvendelsen til militære uddannelsesformål. Dernæst prioriteres naturbeskyttelse, herunder konvertering til mere naturnær skovdrift. Endelig gælder, at Forsvarsministeriets arealer åbnes for publikum, når dette kan forenes med de militære og naturmæssige målsætninger. For langsigtet at kunne tilgodese de forskellige interesser, der er tilknyttet terrænerne, er det derfor helt afgørende at sikre en effektiv og målrettet planlægning, hvilket er en høj prioritet hos Forsvarsministeriet.

Terræner, hvorpå man har udlagt militære flyvestationer, er ejet af Forsvarsministeriet. Fælles for disse terræner er, at de danner grundlag for flyvestationernes virke. Muligheden for at kunne operere med fly, herunder flyvesikkerheden, er styrende. Det betyder blandt andet, at øvelsesvirksomhed enten ikke kan finde sted eller i det mindste er underlagt strenge restriktioner. Publikum har kun adgang til flyvestationen i forbindelse med planlagte arrangementer.

2.1 Forsvarsministeriets drifts- og plejeplaner

Siden 1991 er der udarbejdet drifts- og plejeplaner for Forsvarsministeriets skyde- og øvelsesterræner med henblik på at sikre mulighederne for den nødvendige uddannelse og træning af enheder under så realistiske forhold som muligt og samtidig tilgodese hensynet til naturbeskyttelse og publikums rekreative interesser. Der foreligger i dag 47 gældende drifts- og plejeplaner.

Drifts- og plejeplanerne udarbejdes af Forsvarsministeriet og er et af de vigtige redskaber til at implementere Forsvarsministeriets miljø- og naturstrategi 2012-2015 (Forsvarsministeriet, 2012) og til at gennemføre en arealforvaltning, der sikrer de mange interesser, der knytter sig til militære terræner.

Det er med nærværende plan sikret, at eksisterende lovmæssige bindinger er overholdt. Ved nye væsentlige bindinger kan planerne tilpasses gennem tillæg. Mindre ændringer, særligt med militær interesse, kan gennemføres uden tillæg. Planerne udarbejdes i henhold til Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses generelle retningslinjer for udarbejdelse af drifts- og plejeplaner (FBE, 2011).

Drifts- og plejeplanerne omhandler i princippet alle forhold, der knytter sig til forvaltningen af Forsvarsministeriets øvelsesterræner. Støjforhold fra militære aktiviteter er dog ikke indeholdt i planerne, men henhører under

særlig regulering via Bekendtgørelse om støjregulering af Forsvarets øvelsespladser og skyde- og øvelsesterræner (Bekendtgørelse nr. 468 af 13. juni 2012).

2.1.1 Formål og målgruppe

Formålet med drifts- og plejeplanerne er at sikre et for Forsvarsministeriet bindende dokument, der

- beskriver de militære, naturbeskyttelses- og publikumsmæssige målsætninger, der knytter sig til terrænerne,
- fremlægger en status for terrænernes naturværdier og anvendelse,
- foretager en analyse af, hvordan målsætningerne bedst tilgodeses og forenes,
- opstiller visioner for den langsigtede udvikling af terrænerne,
- fastlægger generelle modeller og konkrete aktiviteter for forvaltningen i planperioden, og

- sikrer ejerskab blandt såvel interne som eksterne bidragydere gennem inddragelse i tilblivelsesprocessen.

De primære modtagere af drifts- og plejeplanerne er den til enhver tid driftsansvarlige myndighed hos Forsvarsministeriet, samt de militære brugere. Hertil kommer civile myndigheder, frem for alt kommunerne, som med drifts- og plejeplanen opnår et solidt og veldokumenteret udgangspunkt for administrationen af lovgivning på terrænerne - særligt lovgivning om planlægning, miljømål, naturbeskyttelse og vandløb. Endelig er planerne rettet mod offentligheden, herunder ikke mindst lokale interessenter, der ønsker at anvende terrænerne til rekreative formål.

2.1.2 Indhold

Drifts- og plejeplanerne er udarbejdet, så de bliver så operationelle som muligt. De beskrivende afsnit refere-

Bunkersanlæg fra 2. verdenskrig.

rer fortrinsvis til allerede publiceret eller på anden måde tilgængelig information, for eksempel tidligere drifts- og plejeplaner, der rummer en større mængde værdifuld dokumentation. Samtidig er det hensigten, at planerne, for at bevare størst mulig aktualitet, ikke beskriver forskrifter og målsætninger, der er stærkt foranderlige. Dette gælder ikke mindst de militære målsætninger, der har vist sig at kunne ændres over kort tid. Drifts- og plejeplanerne refererer under normale omstændigheder til de strateginotater, som Forsvarsministeriet udarbejder og løbende reviderer for alle skyde- og øvelsesterræner, men da flyvestationer med tilhørende terræn ikke karakteriseres som hverken skyde- eller øvelsesterræner, er der ikke udarbejdet strateginotater herfor.

Drifts- og plejeplanerne er den ramme, der skal sikre, at målsætninger og aktiviteter på det enkelte terræn samordnes med den konkrete indsats på naturbeskyttelsesområdet.

Konkrete projekter skal formuleres separat og i hvert enkelt tilfælde vurderes og behandles ved den til enhver tid relevante offentlige myndighed. Se afsnit 2.1.7.

Drifts- og plejeplanerne følger en kapitelstruktur, hvor målsætningerne vægtes højt, således at disse på baggrund af et analyseafsnit nemt og overskueligt kan omsættes til egentlige aktiviteter. En gennemgående struktur i planen er opdeling i følgende tre prioriteringer:

1. Militær anvendelse: Uddannelse og træning af personel og udvikling af materiel.
2. Naturbeskyttelse: Bevarelse og genskabelse af naturværdier. Herunder behandles fortidsminder.
3. Publikumshensyn: Adgang, information og formidling.

2.1.3 Revision, ændringer og tillæg

Opdatering og revision af drifts- og plejeplanerne foregår således, at den nye plan træder i kraft senest, når den eksisterende planperiode udløber. Der kan dog blive tale om, at planerne revideres halvvejs i planperioden. Revisionen består i en evaluering af den foregående planlægning og indsats samt en opdatering af status, herunder også opdatering af lovmæssige krav. På grundlag

heraf indstilles, videreføres eller tilrettes eksisterende aktiviteter, ligesom der kan gennemføres nye. Revisionen består desuden af opdatering af kortmateriale.

Ændringer i planer, der ikke umiddelbart forestår revision, kan gennemføres af Forsvarsministeriet efter behørig inddragelse af eksterne parter, herunder civile myndigheder. Ligeledes kan der udarbejdes tillæg for specifikke, afgrænsede temaer.

2.1.4 Planproces

Revision og udarbejdelse af drifts- og plejeplanerne indebærer en række faser: Igangsættelse, indsamling af data og materiale, formulering, høring, beslutning og publicering, og endelig implementeringen. Interne brugere og eksterne bidragsydere inddrages via høring og konsultation med henblik på identificering af forslag og ønsker til planlægningen samt indsamling af relevante data fra forskningsinstitutioner, myndigheder, nabolodsejere og interesseorganisationer. Inddragelsen sker dels formelt og dels uformelt. Ansvar for planprocessen, der er nærmere beskrevet i Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses generelle retningslinjer for udarbejdelse af drifts- og plejeplaner, påhviler Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse (FBE, 2011).

2.1.5 Planperiode

Planperioden for drifts- og plejeplanerne er fastsat til 15 år, og konkrete aktiviteter tilrettelægges indenfor denne tidsramme.

2.1.6 Virkning, retsbaggrund og myndighedsinddragelse

Drifts- og plejeplanerne er ikke juridisk bindende, og en række af de aktiviteter, planerne beskriver, kræver dispensation og/eller tilladelse med videre i henhold til dansk lovgivning, herunder lovgivning, der er en udmøntning af internationale direktiver. Ved inddragelse af interessenter i tilblivelsesprocessen har Forsvarsministeriet dog en berettiget forventning om, at myndighedsbehandlingen af sådanne dispositioner vil ske med udgangspunkt i drifts- og plejeplanen og dermed smidigt og hurtigt. Tilsvarende ønskes det, at planerne kan blive en platform for samarbejde mellem Forsvarsministeriet

og lokalsamfundet og bidrage til gensidig forståelse for terrænernes drift, pleje og flersidige anvendelse.

2.1.7 Relation til lovgivning

Forsvarsministeriets drifts- og plejeplaner beskriver ikke de lovmæssige bindinger, der har betydning for det enkelte terræn, herunder de konkrete forhold, der gælder i form af for eksempel udpegningsgrundlaget af beskyttede naturtyper (naturbeskyttelsesloven), fredskov (skovloven) og fortidsminder (museumsloven). Lovene er indarbejdet i Forsvarsministeriets egne bestemmelser, der ligger til grund for drifts- og plejeplanerne. Vurderingen af krav om myndighedsbehandlinger af drifts- og plejetoilet, projekter, anlæg med videre er en fast etableret del af Forsvarsministeriets sagsbehandling, hvormed indholdet af de enkelte forskrifter ikke behøver en nærmere beskrivelse i drifts- og plejeplanerne. Eksempler på projekter, der kræver myndighedsbehandling, er opstilling af faste og midlertidige anlæg, etablering af nye beplantninger,

rydning af eksisterende beplantninger, deponi af materiale til vedligehold med videre.

Mange terræner er omfattet af Natura 2000-planer, der er vedtaget nationalt. Her skal Forsvarsministeriet gennemføre passende foranstaltninger med henblik på at undgå forringelse af naturtyper og levesteder for arter, der findes på udpegningsgrundlaget for det enkelte område.

Derudover beskriver de landsdækkende, statslige vandplaner hvilken indsats og hvilke virkemidler, der skal til for at sikre et godt vandmiljø i området. Vandplanerne udgør desuden grundlaget for opstilling af mål for, hvordan miljøtilstanden skal være i et områdes søer, vandløb, kystvande og grundvand. Forsvarsministeriet bidrager med virkemidlerne, hvor det er relevant (for eksempel ændrer vedligeholdelse eller restaurerer vandløb, etablerer nye vådområder og udlægger randzoner).

Hercules C-130J gøres klar til flyvning foran hangar.

Perimeterhegnet er et karakteristisk landskabselement på flyvestationens område.

2.1.8 Relation til generelle retningslinjer

Forsvarsministeriet har primo 2011 udarbejdet 7 bestemmelser, der fungerer som generelle retningslinjer for eksempelvis skovdrift, drift og pleje af landbrugsarealer og lysåbne naturarealer, samt forebyggelse og bekæmpelse af invasive arter (FBE, 2011). Disse retningslinjer udgør rammen for forvaltningen på det enkelte terræn, og de er således direkte retningsgivende for drifts- og plejeplanerne. Det sker fortrinsvis gennem aktivitetsoversigten i kapitel 7 samt bilag 9.2, hvor der opstilles modeller for den konkrete implementering af planerne, og hvor der er en mere specifik reference til bestemmelserne.

2.1.9 Relation til Forsvarsministeriets strateginotater

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse har siden 2009 i samarbejde med de operative kommandoer og hjemmeværnskommandoen udarbejdet strateginotater for

samtligte terræner og opdaterer disse en gang årligt. Formålet med strateginotaterne er at beskrive de nuværende militære forhold på alle skyde- og øvelsesterræner samt ønsker til anvendelse af områderne i en 25-årig tidshorizont. Desuden behandler notaterne Forsvarsministeriets forventede fremadrettede brugsmønstre for områderne. Strateginotaterne danner grundlaget for målbeskrivelsen af de militære interesser i udarbejdelsen af drifts- og plejeplanerne. Som det fremgår af pkt. 2.1.2., er der ikke udarbejdet strateginotater for flyvestationer, da de med tilhørende terræn ikke kommer ind under kategorierne skyde- og øvelsesterræner.

2.1.10 Konkret implementering

Drifts- og plejeplanerne vil i kraft af deres relativt lange gyldighedsperiode kun vanskeligt kunne anvendes som et dokument til direkte dag-til-dag-implementering af konkret forvaltning.

Den myndighed, der til enhver tid har ansvaret for den specifikke implementering af drifts- og plejeplanerne, omsætter planens aktivitetsoversigter til konkrete tiltag på det enkelte terræn og har desuden ansvaret for, at den enkelte aktivitet til enhver tid er i overensstemmelse med gældende lovgivning. Ved eventuel tvivl om hvorvidt en given aktivitet kan gennemføres lovligt, skal dette altid afklares i samarbejde med Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse.

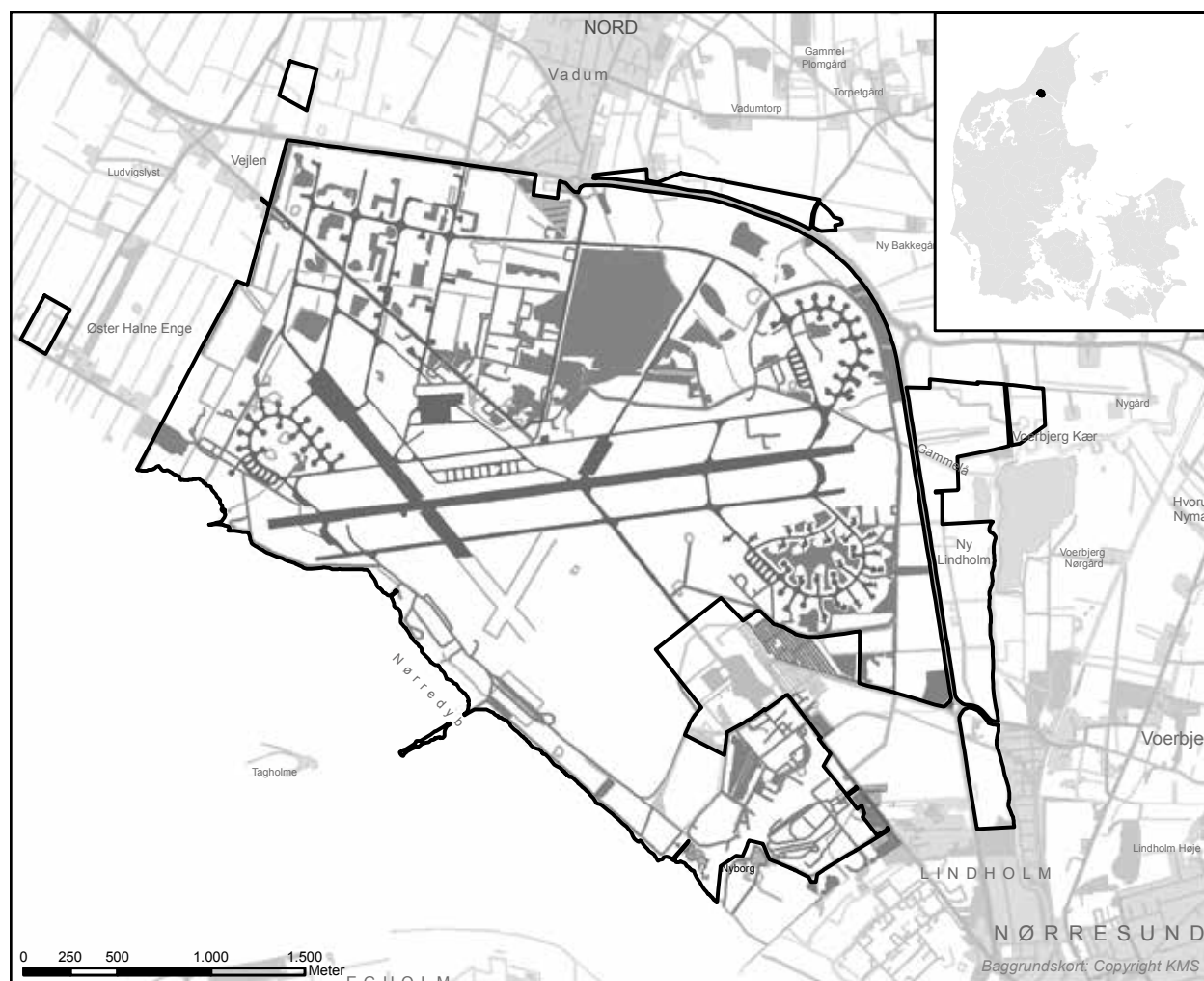
2.2 Konkret om drifts- og plejeplanen for Flyvestation Aalborg

Flyvestation Aalborg ligger cirka 10 km nordvest for Aalborg i Aalborg Kommune. Flyvestationen omfatter i alt 1.096 ha, hvoraf cirka 1.007 ha ligger indenfor perimeter-

hegnet. Afgrænsningen af Flyvestation Aalborg fremgår af Figur 2-1.

Flyvestationen anvendes både til militær og civil lufttrafik. Aalborgs civile lufthavn ejer et område på cirka 89 ha, der grænser op til den sydøstlige del af flyvestationens område. Til daglig samarbejdes der med Aalborg Lufthavn om flyveledelsen, katastrofeberedskabet og vedligeholdelsen af de flyveoperative installationer, således at både den militære og den civile lufttrafik tilgodeses. Flyvestation Aalborg er underlagt Flyverstaben, Værnsfælles Forsvarskommando, og terrænet anvendes ved udarbejdelse af nærværende drifts- og plejeplan af Air Transport Wing Aalborg, Jægerkorpset, Hjemmeværnet, Specialoperationskommandoen, Arktisk Kommando

Figur 2-1. Flyvestation Aalborg.

og Værkstedsområde Aalborg. Derudover benyttes området i mindre grad af Beredskabsstyrelsen samt Forsvarsministeriets øvrige myndigheder.

2.2.1 Revideret drifts- og plejeplan for Flyvestation Aalborg 2015-2029

Udarbejdelse af nærværende drifts- og plejeplan er påbegyndt i 2013 og har inddraget en række interne og eksterne interesseparter. Processen er afsluttet i 2014 og har blandt andet haft den tidligere drifts- og plejeplan (Miljø- og Energiministeriet, Skov- og Naturstyrelsen & Flyvestation Aalborg, 2000) som et særligt betydende grundlag.

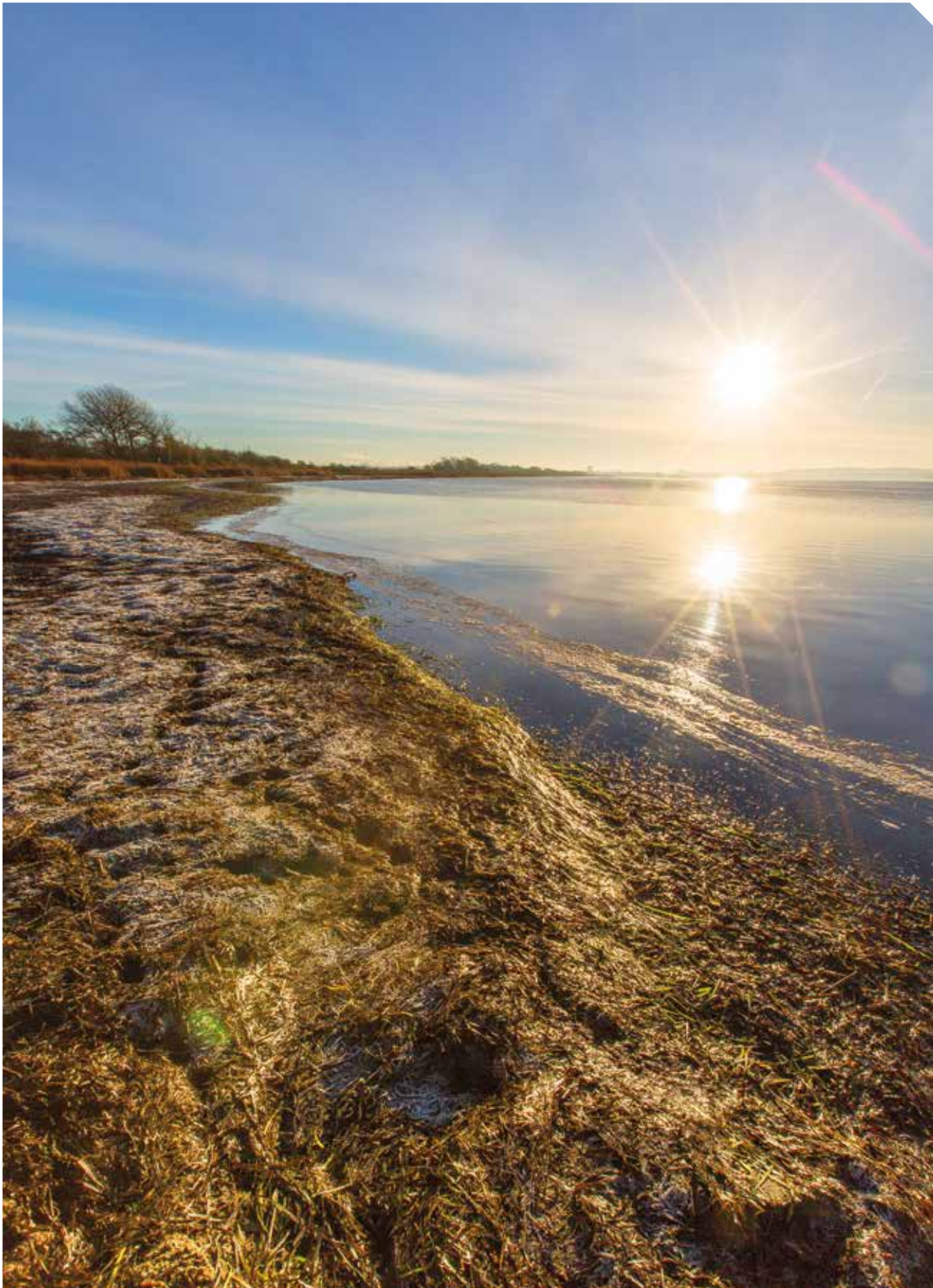
I forbindelse med udarbejdelse af planen er der foretaget indsamling af data og materiale for at evaluere den

drift, der har været på terrænet i løbet af den foregående drifts- og plejeplanperiode. Der er ikke udført nye botaniske registreringer eller nye registreringer af dyrelivet på flyvestationen, udover hvad der er observeret ved de øvrige besigtigelser.

Der har været afholdt indledende møder med de militære og civile brugere af terrænet den 12. december 2013 og d. 19. juni 2014. På møderne blev en række ønsker til terrænets udvikling gennemgået. Efterfølgende er der med udgangspunkt de militære målsætninger foretaget en afvejning af ønsker og behov for udviklingen af terrænet.

DMI Vejrtjeneste på Flyvestation Aalborg.

3. MÅLSÆTNINGER

Dette kapitel beskriver målsætningerne for Flyvestation Aalborg på kort og lang sigt. Kort- og langsigtede målsætninger har fungeret som et arbejdsredskab under drifts- og plejeplanens udarbejdelse og er bestemmende for den fremtidige drift og pleje af terrænet.

3.1 Forsvarsministeriets generelle driftspleje-målsætninger

Målsætningen for driften af Forsvarsministeriets arealer er sammensat af mål for henholdsvis militær anvendelse, naturbeskyttelse og publikumshensyn. Disse forskelligartede mål er formuleret og prioriteret i drifts- og plejemålsætningerne for de enkelte terræner og på grundlag af Forsvarsministeriets generelle retningslinjer udmøntet i en række kortsigtede drifts- og plejemålsætninger for de enkelte delarealer.

Målene opdeles i strategiske, taktiske og operationelle mål. De strategiske mål er langsigtede, mens både de taktiske og operationelle mål skal søges opfyldt indenfor planperioden. Målene er indbyrdes forbundet fra det overordnede og langsigtede til det konkrete og kortsigtede.

3.1.1 Militær anvendelse

Arealerne på Forsvarsministeriets skyde- og øvelsesterrener anvendes primært af Forsvarsministeriets militære enheder til uddannelsesmæssig brug. Desuden bliver arealerne anvendt af Politiet, det civile beredskab og øvrige myndigheder. Arealerne skal fremstå så varierede som muligt, så de over tid indeholder de terræntyper, der er behov for til militære uddannelser og anden øvelsesvirksomhed.

Arealerne i tilknytning til de militære flyvestationer er en forudsætning for flyvestationernes drift. Muligheden for at kunne operere med fly, herunder flyvesikkerheden, er styrende. Det betyder blandt andet, at arealerne ikke

nødvendigtvis kan fremstå så varierede som arealerne på Forsvarsministeriets øvrige terræner.

3.1.2 Naturbeskyttelse

Forsvarsministeriets arealer udgør i kraft af mange års ekstensiv drift og målrettet naturpleje nogle af de mest værdifulde naturområder i Danmark. Mange terræner er helt eller delvist udpeget som naturarealer af international betydning med krav om en aktiv indsats for at sikre gunstig bevaringsstatus for særligt udpegede naturtyper og arter (såkaldte Natura 2000-områder; i alt cirka 17.000 ha). Dette kan ske igennem en indsats mod for eksempel næringsstofberigelse, tilgroning, uhensigtsmæssig hydrologi og invasive arter. Hertil kommer, at der på alle terræner potentielt forekommer arter, der kræver særlig beskyttelse for eksempel odder, flagermus, visse krybdyr og padder samt insekter. Yngle- og rasteplasser for dyr og planter omfattet af habitatdirektivets bilag IV (EU, 1992) er endvidere beskyttet ifølge naturbeskyttelseslovens § 29 a og § 30, stk 2.

Ifølge vejledningen til naturbeskyttelsesloven (Skov- og Naturstyrelsen, 1993) forudsættes, at de statslige arealforvaltende myndigheder løbende træffer de foranstaltninger, som er nødvendige for at holde deres arealer i en rimelig stand. Det er en generel målsætning, at Forsvarsministeriet aktivt bidrager til sikring af naturværdierne.

Forsvarsministeriets arealer rummer ydermere andre væsentlige samfundsmæssige værdier i form af kulturminder, som skal beskyttes.

Challenger CL-604 udfører drop af gods.

3.1.3. Publikumshensyn

Hovedparten af Forsvarsministeriets arealer er tilgængelige for offentligheden, når arealerne ikke anvendes til militær uddannelse. De skal derfor tilbyde publikum gode oplevelser i forbindelse med såvel organiseret som uorganiseret brug. Publikums adgang skal kanaliseres hensigtsmæssigt i forhold til militære aktiviteter og faciliteter samt kulturminder, naturområder og arter, der kræver særlig beskyttelse mod forstyrrelser. Visse skydeområder, flyvestationer, depot- og tankområder, tekniske installationer med videre kan være permanent afspærret for publikum af hensyn til sikkerhed.

3.2 Konkrete drifts- og plejemålsætninger for Flyvestation Aalborg

Drifts- og plejemålsætningerne for Flyvestation Aalborg følger den overordnede struktur - henholdsvis militær anvendelse, naturbeskyttelse og publikumshensyn.

3.2.1 Militær anvendelse

Det er et grundlæggende mål at bevare og udvikle Flyvestation Aalborg med tilhørende terræn som en vel-fungerende flyvestation. Flyvestationen anvendes af Air Transport Wing Aalborg, Jægerkorpset, Hjemmeværnet, Specialoperationskommandoen, Arktisk Kommando og

Strategisk	Taktisk	Operationelt
Terrænet på Flyvestation Aalborg skal først og fremmest understøtte flysikkerheden og Forsvarsministeriets behov for at kunne operere med fly fra flyvestationen. Dernæst kan man tilgodese andre myndigheder som eksempelvis Jægerkorpsets uddannelsesmæssige behov på området.	Terrænet og dets åbne vegetationsstruktur skal fastholdes og styrkes for at understøtte og eventuelt forbedre flysikkerheden.	Terrænet skal fremstå uvelkomment over for vildt og ikke tiltrække fugle. Terrænet skal understøtte muligheden for at holde fugle og større dyr som rådyr langt væk fra områderne, hvorfra der opereres med fly. Helst skal større dyr slet ikke kunne findes på området indenfor perimeterhegnet.

Værkstedsområde Aalborg. Derudover benyttes området i mindre grad af Beredskabsstyrelsen samt Forsvarsmi-
nisteriets øvrige myndigheder. Flyvestationen anvendes
tillige af den civile Aalborg Lufthavn.

3.1.2 Naturbeskyttelse

Målene for naturbeskyttelse er blandt andet affødt af
Natura 2000-planens bindende målsætning for udvalgte
naturtyper og arter (Naturstyrelsen, 2011). Dertil er op-
stillet mål for en række øvrige naturtyper og arter, under
hensyntagen til flysikkerheden.

Strategisk	Taktisk	Operationelt
Indenfor rammerne af den militære brug af terrænet skal det generelt søges at understøtte en mangfoldig natur.	Tilstanden af beskyttede naturtyper; heder, overdrev, strandenge, ferske enge, moser, søer/vandhuller og vandløb be- vares eller forbedres. Naturtyper og arter sikres ge- nerelt gennem slåning samt en langsigtet bekæmpelse af inva- sive arter.	Der fjernes opvækst af træer og buske på beskyt- tede naturområder. I det omfang det er muligt i forhold til flysikkerheden, vil områderne efterføl- gende blive slået. Kæmpe-bjørneklo og rynket rose skal fortsat be- kæmpes for bedst muligt at forhindre spredning af arterne og eliminere frøkilder. Der skal desuden være opmærksomhed på fore- komster af de invasive arter japansk pileurt, pasti- nak og mangebladet lupin.
Den planlagte drifts- og plejeindsats skal være i overensstemmelse med Na- tura 2000-planlægningen.	I det omfang det er muligt i forhold til flysikkerheden, skal drifts- og plejeindsatsen på den del af terrænet, der ligger inden- for Natura 2000-området, udfø- res med udgangspunkt i Natura 2000-planen.	Habitatnaturtyperne indenfor terrænet ryddes for opvækst efter behov, så tilgroning med træer og buske undgås. Der foretages en målrettet fjernelse af invasive arter på habitatnaturtyperne.
Den økologiske funktionalitet af yngle- og rasteområder for arter på habitatdi- rektivets bilag IV må ikke påvirkes.	Eventuelle yngle- og raste- områder for arter på habitat- direktivets bilag IV bevares i det omfang, det er muligt i forhold til flysikkerheden.	Ved gennemførelse af drifts- og plejetiltag vil der blive indarbejdet foranstaltninger for at sikre, at den økologiske funktionalitet af eventuelle yngle- og rasteområder for arter på habitatdirektivets bilag IV ikke påvirkes.

3.2.2 Publikumshensyn

Strategisk	Taktisk	Operationelt
Flyvestation Aalborg skal fortsat kunne danne rammen om offentlige arrange- menter under hensyntagen til flysikker- hed, samt øvrige militære og naturbe- skyttelsesmæssige interesser.	Afholdelse af offentlige arrange- menter fortsættes.	Afholdelse af Åbent Hus-arrangementer og Da- nish Airshow. På basis af henvendelser afholdes desuden guidede ture for blandt andet skoler og foreninger.

4. STATUS

Dette kapitel giver en status for forholdene på Flyvestation Aalborg ved planperiodens start. Status indeholder en beskrivelse af ejendomsforhold, militære aktiviteter, arealanvendelse, naturværdier og publikumshåndtering. En mindre del af terrænet er udpeget som Natura 2000-område, der ligeledes beskrives.

Udarbejdelse af statusafsnittet i denne drifts- og plejeplan bygger på et bredt grundlag af data og information, herunder oplysninger fra den tidligere drifts- og plejeplan for Flyvestation Aalborg samt evalueringen af denne, Danmarks Miljøportal, Natura 2000-planerne og de statslige vandplaner. Hertil kommer information fra lokale enkeltpersoner og institutioner, herunder Dansk Ornitologisk Forening. Der henvises i øvrigt til Forsvarsministeriets hjemmeside for oplysninger om Forsvarsmi-
nisteriets naturforvaltning.

4.1 Historie

Den første flyveplads ved Aalborg blev anlagt af daværende Aalborg og Nørresundby kommuner. Flyvepladsen blev taget i brug den 29. maj 1938. Ved åbningen var der et stort flystævne, og 75.000 tilskuere strømmede til fra hele Nordjylland. Aalborg Lufthavn var én af provinsens første lufthavne – og den bedst udstyrede. Landingsbanen bestod på det tidspunkt kun af græs, der var et tilstrækkeligt underlag til datidens fly.

Ved besættelsen i 1940 indgik flyvepladsen som et af de meget vigtige områder i forbindelse med tyskernes videre fremrykning mod nord. Flyvepladsen blev den 9. april besat af tyske faldskærmstropper. De tyske tropper gik i gang med at udbygge flyvepladsen, der udvides fra 254 til 5000 tønder land. Man inddrog i den forbindelse cirka 270 landbrugsejendomme - heriblandt herregården Rødslet, som blev jævnet med jorden. På få måneder blev området omdannet til en gigantisk, militær flybase: Aalborg Fliegerhorst West, med Europas længste lan-

dingsbaner. Baggrunden for tyskernes store interesse for anlæggelsen af en flyveplads af disse dimensioner var blandt andet, at den skulle fungere som mellemlanding for forsyningsflyvninger til besættelsesstyrkerne i Norge, idet datidens fly ikke kunne flyve fra Tyskland til Norge uden at skulle tanke op undervejs. Pladsen var ligeledes udgangsbasis for farvandsovervågning og bombetogter mod mål i den nordlige del af England og Skotland.

Efter krigens afslutning overtog Englands Royal Air Force flyvepladsen. I den forbindelse blev al tysk krigsmateriel, fly, hangarer, biler, lufthavnsudstyr med videre ødelagt.

Ved Danmarks indtræden i NATO begyndte en ny tid for flyvepladsen, idet det nyoprettede flyvevåben havde behov for baser til jagereskadriller. Den 8. januar 1951 blev Flyvestation Aalborg oprettet, udbygning samt modernisering blev påbegyndt, og eskadrille 724 kunne her efter operere fra flyvestationen. I 1952 blev yderligere en eskadrille oprettet på Flyvestation Aalborg (eskadrille 723). Eskadrille 724 blev flyttet til Flyvestation Karup i 1958, mens eskadrille 726 flyttede til Aalborg. De to eskadriller på Flyvestation Aalborg blev i 1964 udrustet med F-104-jagerfly (også benævnt starfighters), som var nogle af tidens mest moderne jagerfly. I 1984 blev de nu efterhånden aldrende F-104 afløst af nye F-16-fly. I 1988 oprettede man eskadrille 690 på Flyvestation Aalborg. Eskadrillen rådede ikke over fly, men havde som hovedopgave at kunne være ansvarlig for evakuering af sårede fra diverse områder.

Flyvestation Aalborgs logo.

Eskadrille 723 blev lukket i 2001. Til gengæld flyttede man i 2004 transporteskadrille 721 fra Flyvestation Værløse til Flyvestation Aalborg. Eskadrille 726 blev lukket i 2006, og alle F-16-fly har herefter opereret fra Flyvestation Skrydstrup i Sønderjylland.

Ud over anvendelsen til jagereskadriller har flyvestationen været anvendt af Jægerkorpset, som blev oprettet i 1962 og siden har været stationeret på Flyvestation Aalborg.

I 2015 er Flyvestation Aalborg en fuldt moderne base – ikke kun for militære operationer – men også for civile, idet Aalborg Lufthavn, som ligger syd for startbanen, betjener den civile lufttrafik.

Historien bag flyvestationens motto: "Vogt dig for Kimbrertyren" er en markering af tilhørsforholdet til Aalborg by og Nordjylland. Symbolet er Kimbrertyren, et tyrehoved af bronze fra jernalderen fundet i Store Vildmose nær flyvestationen. I Aalborg bymidte findes en statue af Kimbrertyren, som det oprindelige bronzetyrehoved har været model for.

4.2 Landskab og geologi

Landskabet omkring Flyvestation Aalborg karakteriseres af det marine forland ved Limfjorden og lavtliggende fladstrakte landområder. Mod syd/vest er der mange steder gode muligheder for smukke kig udover Limfjorden mod de flade øer Egholm, Tagholmene og Fruens Holm. De fouragerende vade- og andefugle, som ses over størstedelen af Limfjorden, vidner om, at denne del af fjorden er forholdsvis lavvandet. I den syd- og nordlige del skabes overgangen mellem fjorden og landet gennem strandenge og strandvolde, hvilket giver en harmonisk sammenhæng. Udfor landingsbaneområdet brydes sammenhængen af det dige, der er etableret langs Limfjorden. Diget sikrer området mod Limfjorden i perioder med storm og højvande og er derfor en uundgåelig ændring af landskabet.

Nørredyb, som løber umiddelbart udenfor flyvestationens kyst, er det eneste dybere vandområde i nærheden af flyvestationen. Udsigten fra kysten og ind i landet mod nord giver indtryk af et mosaikagtigt landskab med mange tekniske installationer, bygninger, levende hegn og mindre skovområder.

Længere inde i landet afgrænses landskabet af højere partier, hvoraf det mest karakteristiske højdedrag er kridtbakken med Lindholm Høje i øst. Mod syd/øst ses Aalborg som ét stort byområde, mod vest ses strandenge og dyrkede landbrugsjorde. Dette giver en fornemmelse af, at flyvestationen befinder sig i grænseområdet mellem by og land. Fra Hovedvej A-17 er det kun muligt at se ind på flyvestationen gennem enkelte huller i de levende hegn og skovbevoksninger. Indtrykket domineres ligesom fra kysten af levende hegn, mindre skovområder, landbrugsjord og i mindre grad af tekniske installationer.

I undergrunden under flyvestationen findes aflejringer fra den seneste del af kridttiden. Oven på kridtet i store dele af Nordjylland ligger glaciale aflejringer fra sidste istid. Da isen begyndte at smelte bort, trængte ishavet sig ind over de lavere dele af Vendsyssel, hvilket skete for omkring 16.000 år siden. Efter nogle tusind år havde

landet hævet sig, og havet trukket sig tilbage, men for 7.500 år siden trængte Stenalderhavet igen ind over de lavere egne af Vendsyssel og afsatte hovedsageligt sandede sedimenter. Størstedelen af flyvestationen ligger på hævet havbund dannet siden stenalderen.

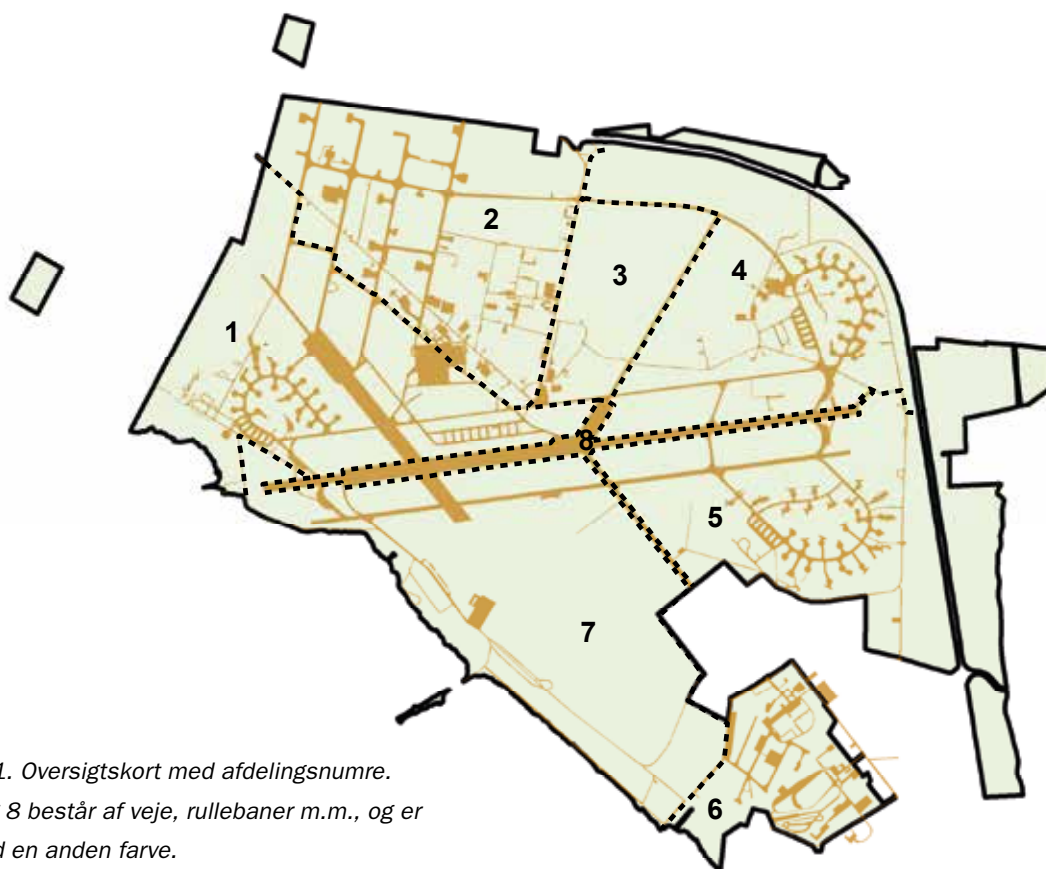
De svage niveauforskelle, der ses i terrænet i den nordøstlige del af området, har i stenalderen været kystlinjer rundt om øer, som har ligget i Stenalderhavet. De geologiske materialer, man finder i området, består hovedsageligt af sandblandet humusjord, med skaller aflejret af Stenalderhavet. I den nordøstlige del findes ler, silt og finsand, der er aflejret under perioden, da ishavet dækkede Vendsyssel. Store dele af flyvestationens områder mod Limfjorden ligger omkring kote 0 og ville være under vand, hvis der ikke blev pumpet kraftigt. Langs Limfjorden findes over 100 pumpestationer, som årligt pumper omkring 5 mio. m³ vand væk fra flyvestationen (Miljø- og Energiministeriet, Skov- og Naturstyrelsen & Flyvestation Aalborg, 2000).

4.3 Ejendomsoversigt og kortgrundlag

4.3.1 Terrænet og dets inddeling

Som grundlag for planlægningen af drift og pleje anvendes en administrativ inddeling i otte afdelinger og underliggende litra. Afdelingsnumrene fremgår af Figur 4-1.

På grundkortet (kortbilag 1) er afdelingerne opdelt i flere litra, hvilket vil sige driftsenheder, der er ensartede med hensyn til terræn, naturtype, anvendelse og vækstforhold. Minimumsstørrelsen for en litra er for træbevoksede arealer som hovedregel 0,3 ha og for ubevoksede arealer cirka 1,0 ha. Visse intensive eller særlige anvendelser er udlitreret uanset størrelse; det gælder for eksempel huse og søer. Til hver litra knyttes en kode, der angiver arealtypen (eksempelvis ORE for overdrev, SLE for slette). Markante, mindre bevoksninger eller andre arealer (herunder lavbundsarealer), der ikke ønskes adskilt som selvstændig litra for eksempel på grund af størrelsen, men alligevel ønskes markeret på kortet, er indtegnet med prikket linje på kortene. Liste

Figur 4-1. Oversigtskort med afdelingsnumre. Afdeling 8 består af veje, rullebaner m.m., og er vist med en anden farve.

med forklaring af de anvendte arealanvendelseskoder er vedlagt som bilag 9.3.

Den registrering af naturtyper, som er vist på grundkortet, modsvarer den vejledende registrering af beskyttet natur, herunder mose, overdrev, enge og søer, som var gældende ved denne plans udarbejdelse. De beskyttede naturtyper er beskrevet i afsnit 4.6.4.

4.3.2 Arealfordeling

Arealfordelingen på Flyvestation Aalborg fremgår af Figur 4-2.

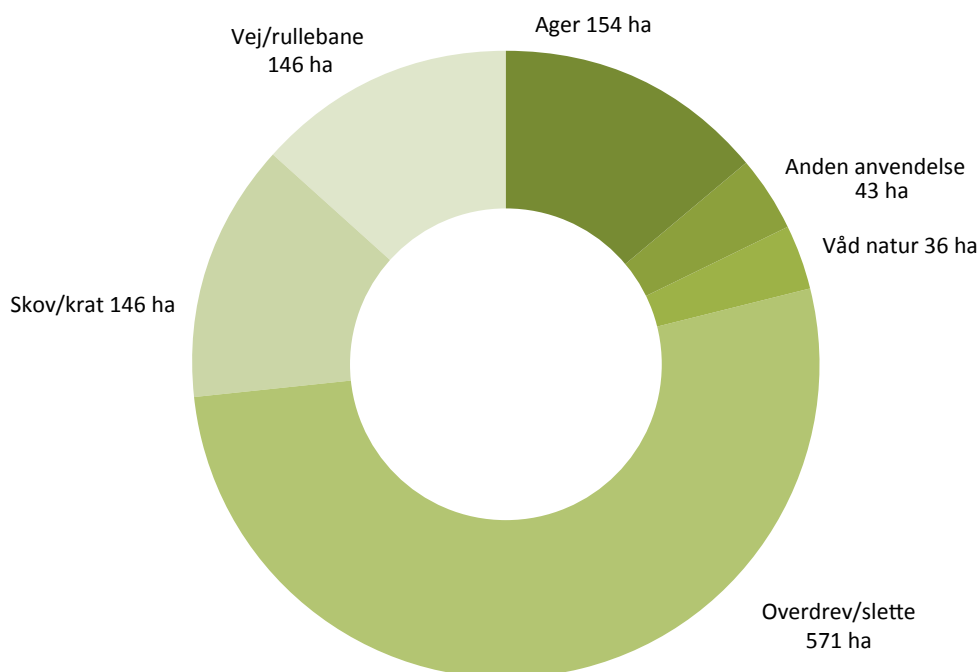
Det fremgår af Figur 4-2, at slette og overdrev udgør hovedparten af arealet, men også at veje og rullebaner udgør en stor del af det samlede areal. Derudover er der en del skov og arealer, der anvendes som ager. Den våde natur, der omfatter moser, enge og søer, udgør kun en mindre del sammen med kategorien anden anvendelse, som blandt andet omfatter hangarer, værkstedsområder, køreteknisk område og træningsområder.

Flyvestationens største sammenhængende slettearealer består af arealerne omkring landings- og rullebanerne. Hovedformålet med disse arealer er at skabe et område omkring flyfeltet, der ikke er attraktivt for fugle, hvilket er medvirkende til at mindske risikoen for kollision med fly (birdstrikes).

Områderne med overdrev, mose, enge, søer og skov er primært beliggende i yderkanten af flyvestationen.

4.3.3 Naboforhold

Flyvestation Aalborg grænser mod sydvest op til Limfjorden og afgrænses mod nord og nordøst af Hovedvej A-17 (Thistedvej og Thisted Landevej), hvor der er opsat perimeterhegn. Der ligger nogle enkelte slette- og overdrevsområder nord og vest for Hovedvej A-17. Mod sydøst grænser flyvestationen op til privat ejendom, og nord for flyvestationen ligger landsbyen Vadum. Aalborg Lufthavn, som betjener den civile lufttrafik, ligger sydøst for Flyvestation Aalborg.

Figur 4-2. Overordnet arealfordeling på Flyvestation Aalborg. Våd natur omfatter mose, enge, strandenge og søer.
Kilde: Grundkort, bilag 1

4.3.3 Kortmaterialer

På grundlag af luftfotos, markgennemgang, matrikelkort og tidligere kort er der udarbejdet to kort til denne drifts- og plejeplan:

- Grundkort.
- Aktivitetskort.

4.3.4.1 Grundkort, kortbilag 1

Grundkortet viser status for arealanvendelsen på tidspunktet for opstart af planlægningsarbejdet (2013). I princippet medtages alt af betydning for drifts- og plejeplanlægningen. Kortet anvendes som grundlag for aktivitetskortet, samt for eventuelle temakort, som kan udarbejdes i tilknytning til planen.

4.3.4.2 Aktivitetskort, kortbilag 2

Aktivitetskortet er en grafisk illustration af de fremtidige forskrifter og retningslinjer beskrevet som aktiviteter i drifts- og plejeplanen. Systematikken er her, at der med farver og særlige signaturer angives de områder, hvor der gennemføres aktiviteter og plejeforanstaltninger. En homogen farve angiver aktiviteter, der er tilbagevendende, for eksempel slåning af lysåbne arealer, mens skravering angiver engangsindgreb (projekter). I visse tilfælde, for eksempel ved aktiviteter med meget begrænset arealstørrelse, eller hvor aktiviteten dækker hele flyvestationen, er tiltagene udeladt af det trykte kort.

4.4 Militær anvendelse

Flyvestation Aalborg er en af Forsvarsministeriets vigtigste flyvestationer. På flyvestationens område findes faciliteter, som muliggør uddannelse, drift og indsættelse af Air Transport Wing Aalborg, Jægerkorpset, Hjemmeværnet, Specialoperationskommandoen, Arktisk Kommando og Værkstedsområde Aalborg.

4.4.1 Bestemmelser vedrørende nedbringelse af kollisionsrisiko mellem luftfartøjer og fugle/vildt

Der er udarbejdet bestemmelser om nedbringelse af kollisionsrisikoen mellem luftfartøjer og fugle/pattedyr på flyvepladser. For den civile luftfart er bestemmelserne udarbejdet af Statens Luftfartsvæsen, og for den militære lufttrafik er bestemmelserne udarbejdet af Værnsfælles

Forsvarskommando, Flyverstaben (tidligere Flyvertaktisk Kommando). Derudover har Miljøministeriet udarbejdet en bekendtgørelse, der opstiller rammerne for regulering af vildt, der kan udgøre en fare for flysikkerheden.

4.4.2 BL 3-16

De civile bestemmelser omkring forholdsregler til nedsættelse af kollisionsrisikoen mellem fugle/pattedyr og luftfartøjer findes i "Bestemmelser om forholdsregler til nedsættelse af kollisionsrisikoen mellem luftfartøjer og fugle/pattedyr på flyvepladser". Bestemmelsen omtales i det følgende som BL 3-16. Den gældende udgave er 4. udgave, som trådte i kraft d. 31. januar 2005.

BL 3-16 fastsætter nærmere regler for koncessionshaverens (det vil sige en person, et selskab eller andet foretagende, der har fået tilladelse til at indrette og drive en offentlig flyveplads eller et civilt område på en militær flyvestation) ansvar både så vidt angår flyvepladsens egne arealer som for arealanvendelsen i lufthavnens nærområde. Koncessionshaveren skal holde sig orienteret om samt søge at påvirke den offentlige planlægning således, at anlæg, der tiltrækker fugle, ikke placeres/er beliggende nærmere flyvepladsen end 13 km eller ikke placeres/er beliggende således, at der er risiko for, at fuglene overflyver flyvepladsen på vej mellem anlæg, der tiltrækker fugle, og eventuelle yngle og rastepladser.

BL 3-16 fastsætter endvidere nærmere regler for:

- dyrknings- og beplantningsplan for lufthavnens egne områder,
- tilknytning af en konsulent,
- observation, bortskræmning og regulering af vildt,
- vedligeholdelse af lufthavnens egne områder samt
- indberetning og indsendelse af dødfundne/nedskudte fugle/pattedyr samt om forekomster af fugle/pattedyr på lufthavnen.

I henhold til bestemmelsens afsnit 5.2.2 er arealer uden fast belægning, der er beliggende indenfor flyvepladsens område op til banen/banerne og ud til en afstand af 150 m, omfattet af følgende bestemmelser:

- a. Arealet skal udlægges med græs, medmindre den naturlige vegetation, for eksempel i form af lyng, i tilstrækkelig grad tjener til ikke at gøre arealet tiltrækkende for fugle/pattedyr.
- b. Der skal anvendes stive græsarter, for eksempel stivbladet svingel og rød svingel, og der må kun anvendes arter, der egner sig til høslæt.

For arealer uden fast belægning, der er beliggende indenfor flyvestationens område i en afstand af mellem 150 og 300 m fra banerne er det gældende, at arealerne skal anvendes til græsdyrkning, medmindre den naturlige vegetation, for eksempel i form af lyng, i tilstrækkelig grad tjener til ikke at gøre arealet tiltrækkende for fugle/pattedyr. Desuden må arealet kun anvendes til korndyrkning efter afhandling med konsulenten, og det er ikke tilladt at dyrke helsæd.

De gældende bestemmelser i BL 3-16 er udmøntet i en række kvalitetsbeskrivelser, der beskriver tilstandskravene for de intensivt plejede arealer (IPA, se afsnit 4.5). Driften af disse arealer foretages af en ekstern leverandør, som skal sikre, at arealerne lever op til de fastlagte tilstandskrav.

Bestemmelserne vedrørende søer og vådområder i nærheden af flyvestationen er indarbejdet i Aalborg Kom-

munes Kommuneplan (Aalborg Kommune, 2013). Heraf fremgår, at alle ansøgninger om anlæg af kunstige søer, oprensning af søer, genopretning af vådområder med videre indenfor en zone på 10 km fra tærsklen af start- og landingsbanerne sendes til høring hos Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse af hensyn til flysikkerheden, inden der kan gives en tilladelse.

4.4.3 FTKBST 152.3

De militære bestemmelser for risikoreduktion af kollisioner er fastsat i bestemmelsen: FTKBST 152.3: Foranstaltninger til reduktion af risikoen for kollision mellem luftfartøjer og wildlife (FTK, 2013). Bestemmelserne i FTKBST 152.3 er blandt andet baseret på de civile bestemmelser i BL 3-16, og skal som sådan ses i forlængelse heraf.

Formålet med FTKBST 152.3 er følgende:

Som et led i flysikkerhedsvirksomheden skal der – overalt i Forsvaret – udfoldes videst mulige bestræbelser for at undgå kollisioner mellem luftfartøjer og Wildlife (fugle eller andet vildt). Formålet med dette kapitel er at give retningslinjer til at minimere risikoen for uheld/flyvehaverier forårsaget af Wildlife Strikes.

Klar til take off.

Figur 4-3. Intensivt plejede arealer på
Flyvestation Aalborg.

FTKBST fastsætter blandt andet restriktioner i forhold til dyrkning og beplantning, og beskriver rammerne for bortskræmning, bekæmpelse, regulering, uddannelse og anvendelse af personel, konsulent- og inspektionsvirksomhed samt rapportering.

I forhold til regulering af fugle og andet vildt udenfor de enkelte arters jagttid beskrives det i bestemmelserne, at regulering foretages umiddelbart, hvis øjeblikkelig indgriben skønnes nødvendig. Vurderes det i øvrigt, at færdsel af Wildlife på eller omkring de flyoperative flyvestationers baneområder udgør en fare for flysikkerheden, konsulteres den tilknyttede vildtkonsulent fra Naturstyrelsen vedrørende det aktuelle problem (se beskrivelse i afsnit 4.4.4. Bekendtgørelse om vildtskader).

4.4.4 Bekendtgørelse om vildtskader

Fugle og pattedyr på flyvestationen, der udgør en risiko for flysikkerheden, reguleres i overensstemmelse med bekendtgørelse om vildtskader (Bekendtgørelse nr. 443 af 6. maj 2014). I henhold til § 2 i denne bekendtgørelse kan vildt - uanset bestemmelserne om jagttider - reguleres i en række tilfælde, herunder for at imødegå risiko for luftfartsikkerheden.

Forekomster af vildt, som skønnes at udgøre en fare for flysikkerheden, kan reguleres udenfor de enkelte arters jagttid. I den forbindelse konsulteres den tilknyttede vildtkonsulent fra Naturstyrelsen om problemet. Vildtkonsulenten tager efterfølgende stilling til, om der kan gives tilladelse til regulering.

4.5 Intensivt plejede arealer (IPA)

En stor del af Flyvestation Aalborg er omfattet af bestemmelserne for IPA (intensivt plejede arealer). De overordnede rammer for driften af IPA er beskrevet i BL 3-16 (se afsnit 4.4.2), hvor der blandt andet er fastlagt en række tilstandskrav til vegetationen. Selve driften af IPA er udliciteret til et eksternt firma, og driften styres lokalt.

De intensivt plejede arealer på flyvestationen udgøres blandt andet af rulle- og landingsbaner, veje, værkstedsområdet, samt de græsarealer, der ligger i tilknytning til landings- og rullebanerne. IPA udgør ved denne drifts- og plejeplans opstart omkring 600 ha ud af flyvestationens samlede areal på 1096 ha. IPA fremgår af Figur 4-3.

Idet IPA er omfattet af bestemmelserne i de tidligere beskrevne bestemmelser, foreskriver nærværende drifts- og plejeplan for Flyvestation Aalborg ikke aktiviteter for IPA.

4.6 Naturbeskyttelse

De naturmæssige interesser på Flyvestation Aalborg er i høj grad knyttet til de områder, hvor der findes beskyttede naturtyper i form af overdrev, engarealer, strandenge og strandsump. Naturinteresserne relaterer sig særligt til arealerne langs Limfjorden, hvor en del af flyvestationens arealer indgår i Natura 2000-område nr. 15 (Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal). De kystnære arealer består blandt andet af strandenge, som er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, og en del af disse strandenge indgår desuden som en del af udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området. Fuglemæssigt udgør den fladvandede kystlinje langs Limfjorden et vigtigt fourageringsområde for trækkende vandfugle og er på denne baggrund udpeget som del af et internationalt betydningsfuldt vådområde, navnlig som levested for vandfugle (fuglebeskyttelsesområde F1 (Ulvedybet og Nibe Bredning) og Ramsarområde nr. 7 (Ulvedybet og Nibe Bredning)).

Der gives i det følgende en status for naturværdierne på Flyvestation Aalborg. Rækkefølgen af beskrivelserne

følger beskyttelsesniveauet, således at naturværdier med det højeste beskyttelsesniveau beskrives først. Til slut beskrives øvrige temaer, herunder invasive arter. Se Figur 4-4.

4.6.1 Natura 2000

Natura 2000-områder består af et netværk af internationale naturbeskyttelsesområder, som omfatter de såkaldte habitatområder og fuglebeskyttelsesområder. Områderne er udpeget for at beskytte levesteder og rasteområder for fugle, visse naturtyper samt truede, sårbare og sjældne arter af planter og dyr.

Drifts- og plejeindsatsen på Forsvarsministeriets terræner skal tilpasses i henhold til Natura 2000-lovgivningen. Dette medfører blandt andet, at der i drifts- og plejeplanen skal gennemføres passende foranstaltninger med henblik på at undgå forringelse af beskyttede naturtyper og levesteder for arter på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området.

En meget lille del af Flyvestation Aalborgs arealer indgår i Natura 2000-område nr. 15 (Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal). Natura 2000-området er på i alt 20.341 ha, hvoraf kun cirka 30 ha ligger indenfor Flyvestation Aalborgs afgrænsning (se Figur 4-5).

I det følgende er der udarbejdet en kortfattet beskrivelse af Natura 2000-område nr. 15. Der er i beskrivelserne lagt vægt på de naturtyper og arter, der kan forekomme på flyvestationens område og derfor er relevante i forhold til driften og plejen af terrænet. Drifts- og plejeindsatsen på den del af terrænet, der ligger indenfor Natura 2000-området, er udarbejdet med udgangspunkt i Natura 2000-lovgivningen – i det omfang det er muligt i forhold til flysikkerheden.

Natura 2000-området omfatter habitatområde H15 (Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal) og fuglebeskyttelsesområde F1 (Ulvedybet og Nibe Bredning). Natura 2000-området omfatter desuden Ramsarområde nr. 7 (Ulvedybet og Nibe Bredning). Et Ramsarområde er et vådområde af international betydning. Alle danske

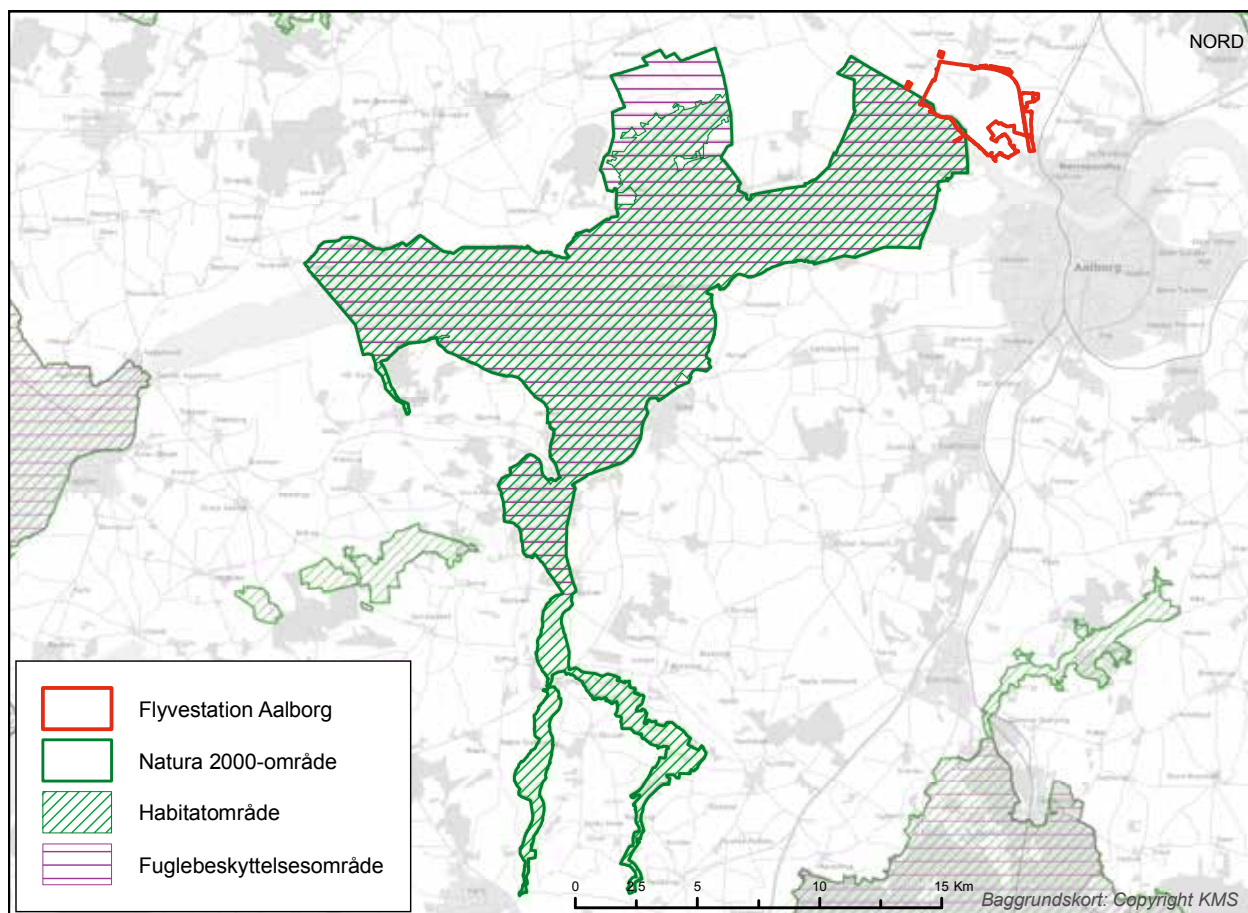
Figur 4-4. Grafisk illustration af niveauerne for naturbeskyttelse på Forsvarsministeriets arealer.

Ramsarområder indgår i netværket af fuglebeskyttelsesområder, og indgår derfor også i Natura 2000. Ramsarområdet beskrives ikke yderligere i det følgende.

Til vurdering af indsatsen anvendes som udgangspunkt Natura 2000-planen med tilhørende dokumenter (Naturstyrelsen, 2016). Natura 2000-planen er funderet på basisanalyser, der ligger til grund for målfastsættelse og indsatsprogram for området. I planen og basisanalysen beskrives hele Natura 2000-områdets naturværdier med fokus på de udpegede naturtyper og arter, tilstand, bevaringsstatus, trusler med videre.¹ Derudover identificeres der i Natura 2000-planen trusler, der enkeltvis eller i samspil vil kunne forhindre, at naturtyperne og arterne opnår gunstig bevaringsstatus.

På baggrund af Natura 2000-planen for 2010-2015 er der i 2012 udarbejdet en Natura 2000-handleplan for området (Aalborg-, Rebild-, Vesthimmerlands- og Jammerbugt kommuner samt Naturstyrelsen, 2012). Handleplanen beskriver den konkrete og lokale indsats i Natura 2000-områderne, og de overordnede bestemmelserne for dette er fastlagt i miljømålsloven (Bekendtgørelse nr. 1531 af 8. december 2015 af lov om miljømål m.v. for vandforekomster og internationale naturbeskyttelsesområder). Miljømålsloven fastsætter som et overordnet mål, at naturtyper og arter, som Natura 2000-områderne er udpeget for, skal have gunstig bevaringsstatus.

¹ Tilstanden skal opfattes som en beskrivelse af det aktuelle naturindhold, mens bevaringsstatus derimod er et udtryk for, hvordan tilstanden vil være i fremtiden, hvis der ikke sker ændringer i udnyttelsen og de eksisterende trusler. Bevaringsstatus er således en prognose for arternes og naturtypenes udviklingsretning. Prognosen for de kortlagte naturtyper er bestemt ud fra deres naturtilstand og de aktuelle trusler, og inddeles i gunstig eller ugunstig prognose. Naturtyper i tilstandsklasse I (høj tilstand) eller II (god tilstand) har en gunstig prognose, hvis det vurderes, at tilstanden også kan opretholdes på langt sigt. For ikke-kortlagte naturtyper og alle arter er prognosen baseret på den bedste, tilgængelige viden. Her benyttes begreberne vurderet gunstig, vurderet ugunstig og ukendt prognose.

Figur 4-5. Udbredelsen af Natura 2000-område nr. 15 (Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal) og afgrænsningen af Flyvestation Aalborg. Som det fremgår af kortet, ligger Flyvestation Aalborg meget perifert i forhold til Natura 2000-området.

Habitatområde H15 (Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal)

Tabel 4-1 angiver den del af udpegningsgrundlaget for habitatområde H15, der er kortlagt eller forventes at kunne forekomme indenfor den del af Flyvestation Aalborg,

der ligger indenfor Natura 2000-området. Det er kun naturtypen strandeng og arten odder, som forventes at kunne forekomme indenfor Flyvestation Aalborg. Naturtyper og arter udpegningsgrundlaget, som ikke forekommer på flyvestationen, er ikke omtalt i det følgende.

Udpegningsgrundlag for habitatområde H15 (Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal)

Naturtyper:	Strandeng (1330)	Arter:	Odder (1355)
-------------	------------------	--------	--------------

Tabel 4-1: Naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for habitatområde H15 (Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal), og som kan forekomme på Flyvestation Aalborg. Det samlede, opdaterede udpegningsgrundlag for habitatområdet kan ses på Naturstyrelsens hjemmeside eller i Natura 2000-planen 2016-2021 (Naturstyrelsen, 2016).

Strandeng

Strandenge omfatter plantesamfund, som jævnligt oversvømmes af havet, for eksempel ved vinterstorme, samt tilsvarende vegetation ved kysten, selvom der ikke forekommer oversvømmelse. Strandenge har en vegetation af salttålede græsser og urter. Naturtypen omfatter både den klassiske græssede salteng ved kysten, den ugræssede strandsump og vegetation på opskyllede tanglinier i strandenge. Naturtypen findes langs kyster, der er beskyttet mod væsentlig bølgebåvirkning og deraf følgende erosion (Naturstyrelsen, 2010).

Størstedelen af arealet med strandeng indenfor Natura 2000-området er i gunstig tilstand, mens omkring 1/3 af arealet med naturtypen er i moderat eller ringe tilstand. Ugunstig tilstand skyldes blandt andet tilgroning i høje

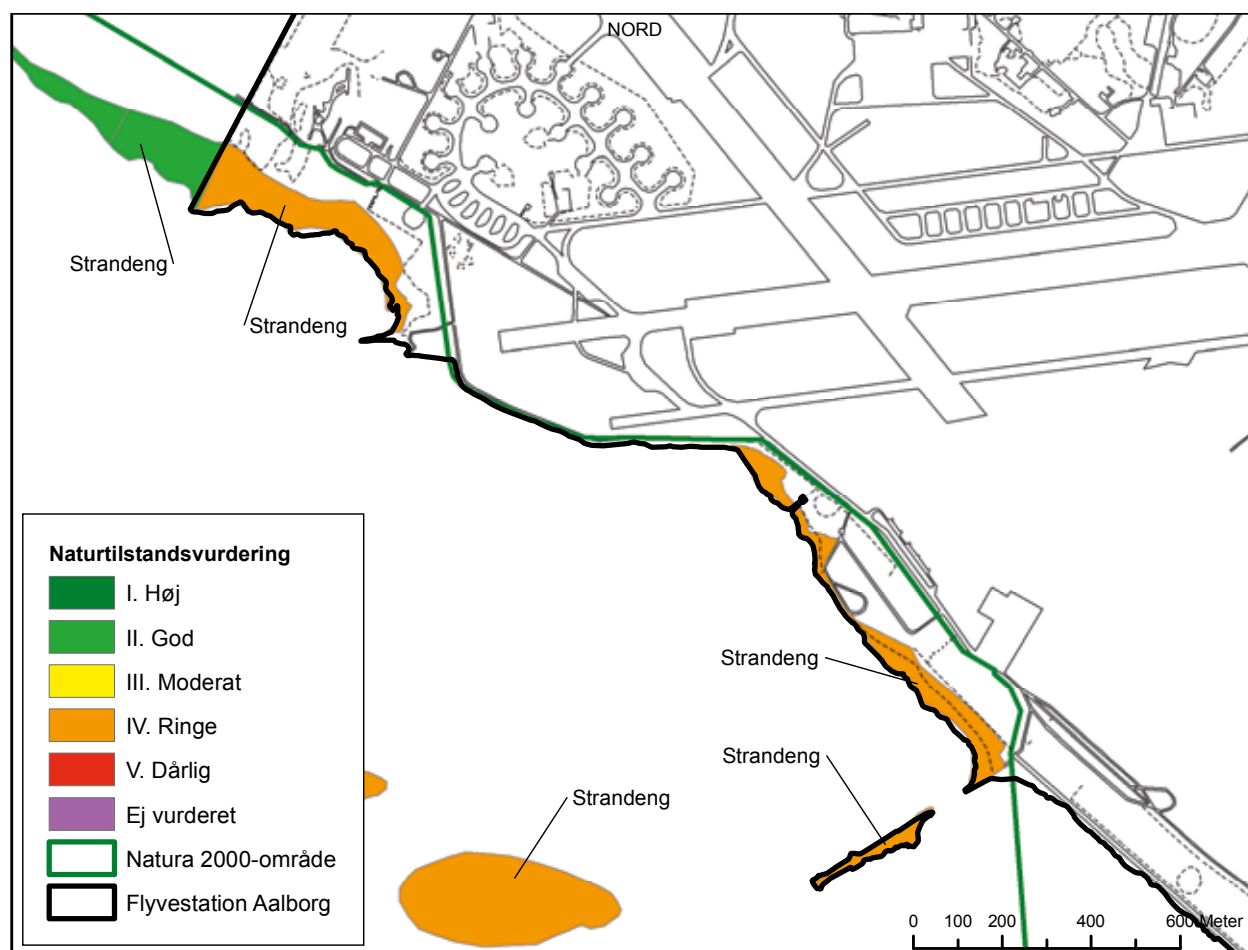
urter samt uhensigtsmæssig hydrologi (Naturstyrelsen, 2016). Der forekommer desuden invasive arter (primært rynket rose) på en mindre del af de kortlagte strandenge indenfor Natura 2000-området (Naturstyrelsen, 2014a).

Figur 4-6 angiver den geografiske udbredelse og tilstand for de habitatnaturtyper, der er kortlagt på Flyvestation Aalborg. Der er kortlagt i alt 9,16 ha af habitatnaturtypen strandeng (1330). Strandengene på Flyvestation Aalborg er under tilgroning, og som det fremgår af Figur 4-6, er områdernes tilstand vurderet som ringe.

Odder

Odderen lever i tilknytning til vådområder. Den findes i såvel stillestående som rindende vand, og både i saltvand og ferskvand, især søer og moser med store

Figur 4-6: Naturtilstand for terrestriske habitatnaturtyper indenfor og umiddelbart udenfor på Flyvestation Aalborgs areal (den sydvestlige del af flyvestationen, som ligger ud mod Limfjorden) (Miljø- og Fødevareministeriet, 2016).

rørskovsområder. For at odderne kan trives i levedygtige bestande, skal der være våde naturområder med et højt naturindhold. Desuden er det vigtigt med en god sammenhæng mellem naturområderne, så odderne kan sprede sig.

Ifølge Natura 2000-plan 2010-2015 er prognosen for odder gunstig eller vurderet gunstig på grund af en stabil eller stigende bestandsstørrelse (Naturstyrelsen, 2011).

I habitatområde H15 er der fundet spor af odder på stort set alle overvågningsstationer for arten både nord og syd for Limfjorden. Den nærmeste registrering af odder er fra en overvågningsstation, der ligger 3,7 km vest for Flyvestation Aalborg (Miljø- og Fødevareministeriet, 2016). Der er ikke kendskab til registreringer af odder indenfor Flyvestation Aalborg, og det vurderes, at der ikke findes velegnede yngle- og rasteområder for arten på terrænet. Det er dog sandsynligt, at der kan være sporadiske forekomster af arten på de kystnære dele af terrænet.

Fuglebeskyttelsesområde F1 (Ulvedybet og Nibe Bredning)

Fuglebeskyttelsesområde F1 er sammenfaldende med habitatområde H15 for så vidt angår den del, som ligger indenfor Flyvestation Aalborg. Udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F1 fremgår af Tabel 4-2.

De lavvandede marine områder i især Nibe og Gjølbredning er af stor betydning for flere af andefuglene på udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområdet. De store vidtstrakte strandenge udgør vigtige ynglelokaliteter for vadefugle, ligesom de uforstyrrede holme på national plan udgør vigtige ynglelokaliteter for skestork (største danske koloni) og de fire arter af terner og klyde. En anden vigtig fuglelokalitet er Ulvedybet, der samtidig er en af landets største brakvandssøer.

Der vurderes ikke at være områder indenfor Flyvestation Aalborg, som er særligt velegnede for hverken yngle- eller trækfugle på udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F1. Dette skyldes primært, at hensynet til flysikkerhed nødvendiggør, at flyvestationens arealer fremstår så lidt attraktive for fugle som muligt, og der er blandt andet ansat et særligt 'korps' på Flyvestation Aalborg, som dagligt patruljerer rundt i området og skræmmer fugle væk fra området.

4.6.2 Vandplan

Vandplan for Hovedvandopland 1.2 Limfjorden er udarbejdet efter bestemmelserne i miljømålsloven, som lovmæssigt implementerer EU's vandrammedirektiv (direktiv nr. 2000/60/EF af 23. oktober 2000) i Danmark. Vandplanen skal ifølge lovgivningen sikre, at vandløb, søer, kystvande og grundvandsforekomster i udgangs-

Udpegningsgrundlag for fuglebeskyttelsesområde F1 (Ulvedybet og Nibe Bredning)

Skestork (Y)	Knopsvane (T)	Sangsvane (T)	Pibesvane (T)
Kortnæbbet gås (T)	Grågås (T)	Lysbuget knortegås (T)	Pibeand (T)
Krikand (T)	Fiskeørn (T)	Hvinand (T)	Toppet skallesluger (T)
Blå kærhøg (T)	Hedehøg (Y)	Blishøne (T)	Klyde (Y)
Hjejle (T)	Almindelig ryle (Y)	Brushane (Y)	Fjordterne (Y)
Havterne (Y)	Dværgterne (Y)	Splitterne (Y)	

Tabel 4-2: Arter, der udgør udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F1 (Ulvedal og Nibe Bredning). (Y): Ynglefugl, (T): Trækfugl (Naturstyrelsen, 2016).

punktet opfylder miljømålet "god tilstand" inden udgangen af 2015. Endvidere skal det sikres, at eventuelle forringelser af tilstanden for vandområderne forebygges.

Gammel Å, der løber igennem den nordøstlige del af Flyvestation Aalborg, er omfattet af vandplanen. Gammel Å er en del af Lindholm Å-systemet, og målet for Gammel Å er god økologisk tilstand og faunaklasse 4. Faunaklassen er en indekssværdi for vandløbs biologiske tilstand (vandløbskvaliteten), og faunaklasse 4 er moderat tilstand. Nuværende økologiske tilstand for Gammel Å er moderat, og den nuværende faunaklasse er 3 (ringe).

4.6.3 Arter på habitatdirektivets bilag IV

EU's habitatdirektiv foreskriver særlig beskyttelse af en række plante- og dyrearter (Artikel 12 og Bilag IV) (EU, 1992). Denne indsats skal ske både indenfor som udenfor Natura 2000-områderne. Til gengæld er der ikke – som for udpegningsgrundlaget for Natura 2000-områderne – krav om, at der skal ske en aktiv indsats, blot må aktiviteter ikke være i modstrid med målsætningen om sikring af gunstig bevaringsstatus for disse arter. Ifølge faglig rapport nr. 635/2007 fra Danmarks Miljøundersøgelser (Søgaard & Asferg, 2007) er der registreret følgende arter omfattet af habitatdirektivets bilag IV i det 10 x 10 km UTM kvadrat, som omfatter Flyvestation Aalborg: arter af flagermus, odder, markfirben, stor vand-salamander, spidssnudet frø og strandtudse.

Flagermus

Sommeropholdsstederne for flagermus findes ofte i hulheder, sprækker, spættehuller med videre i træer og i forskellige slags bygninger. Om vinteren er de foretrukne opholdssteder lokaliteter, der er beskyttede mod fjender, og som er uforstyrrede og frostfrie, men med lave plusgrader. Vand- og damflagermus er afhængige af åbne vandflader til fødesøgning, men ellers trives flagermus generelt i et varieret landskab.

De landskabelige betingelser med både bevoksninger, åbne sletter og en ældre bygningsmasse giver gode muligheder for forekomst af arter af flagermus. Der er ikke kendskab til registreringer af flagermus på Flyvestation Aalborg, men der er tidligere gennemført en gennem-

gang af bunkerne på terrænet, hvor der blev observeret føderester efter en ikke nærmere artsbestemt flagermus (Degn, 2014).

Odder

Odder er en del af udpegningsgrundlaget for Natura 2000-område nr. 15, og der henvises derfor til beskrivelsen i afsnit 4.6.1.

Markfirben

Markfirben er vidt udbredt i Danmark. Krybdyr er vekselvarme og stiller derfor krav om varieret natur, men med lysåbne levesteder, hvor solen kan trænge igennem. Markfirben stiller desuden krav om arealer med bar og løs, gerne sandet jord, hvor den ofte træffes i små kolonier. Her kan kørespor med moderat slitage være velegnede områder, også i forbindelse med den varme-krævende udklækning af æg. Alle arterne er afhængige af lysåbne forhold.

I forbindelse med udarbejdelsen af den tidligere drifts- og plejeplan for Flyvestation Aalborg registrerede Skov- og Naturstyrelsen forekomst af almindeligt firben. Der er ikke kendskab til registreringer af markfirben, og der vurderes ikke at være egnede levesteder for arten indenfor flyvestationens perimeterhegn. Det kan dog ikke udelukkes, at der indenfor de overdrev, der ligger udenfor perimeterhegnet, kan være egnede levesteder for arten, men der foreligger ingen registreringer heraf.

Padder

Der er ikke foretaget undersøgelser af padder i forbindelse med udarbejdelse af drifts- og plejeplanen, men ved udarbejdelsen af den tidligere drifts- og plejeplan blev der registreret enkelte padder, men ingen arter på habitatdirektivets bilag IV.² Ingen af de tre beskyttede vandhuller indenfor Flyvestation Aalborg vurderes at være velegnede som levesteder for stor vandsalamander, men det kan ikke udelukkes, at vandhullerne kan være levesteder for spidssnudet frø. Spidssnudet frø

² Der blev registreret butsnudet frø i søen nord for landingsbanerne (Jægerkorpsets Øvelsessø). Derudover blev der registreret skrubtudse ved rensningsanlægget.

ungler i mange slags vådområder lige fra ganske små vandhuller til bredden af store søer, og fra helt overskyggede ellesumpe til fuldstændig lysåbne vandhuller. Den største ynglesucces opnår arten i vandhuller uden fisk (fjender). Dette kan ofte være vandhuller, der tørrer ud i perioder. Spidssnudet frø er i høj grad afhængig af, at der nær ynglestederne findes gode levesteder på land. De bedste forhold er enge og moser, hvor unge individer kan finde deres føde. Rasteområderne findes især i fugtige områder. I sumpede områder tæt på ynglestederne, herunder bredzonen, overlapper yngle- og rasteområder.

Strandtudse er ikke registreret indenfor Flyvestation Aalborg, men det er sandsynligt, at arten kan forekomme på strandengspartierne langs Limfjorden. Strandtudsens foretrukne yngleområder findes oftest i lavvandede områder på afgræssede/slåede strandenge, i afsnørede strandsøer samt i fugtige lavninger omkring kystlaguner. Der vurderes ikke at være velegnede ynglevandhuller for strandtudse indenfor Flyvestation Aalborg.

4.6.4 Nationalt beskyttet natur og vandløb

Flyvestation Aalborg rummer kun mindre arealer beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3, jævnfør den

vejledende registrering af beskyttet natur (Danmarks Miljøportal). Flere af de beskyttede naturområder er besigtiget af Aalborg Kommune i 2011 og 2012.

Heder

Der er registreret to mindre hedeområder på flyvestationen. På indersiden af Shelterområde Sydøst findes et smalt sammenhængende vådt hedeområde, hvor der ved besigtigelsen er registreret flere karakteristiske arter for hede, blandt andet hedelyng, tandbælg, rosmarinlyng og vellugtende gulaks samt den fredede orkide purpur-gøgeurt.

Den anden hede består af et mindre isoleret område beliggende øst for Shelterområde Nordøst (afdeling 4c). Heden er besigtiget i 2011, hvor der blev registreret flere almindelige plantearter så som ager-tidsel, almindelig rapgræs, dueurt, gederams og gul fladbælg.

Overdrev

Indenfor den centrale del af flyvestationens områder er to arealer registreret som § 3-beskyttet overdrev. Det ene findes på ydersiden af Shelterområde Sydøst (afdeling 5a), hvor der er registreret en lang række tørbunds-

Krage på slettearealerne ved runway.

arter, heriblandt almindelig kongepen, fløjlsgræs, almindelig hvene, kornet stenbræk, mangeblomstret frytle, rundbælg og den fredede orkide purpur-gøgeurt.

I det sydvestlige hjørne af flyvestationen findes et mindre overdrev (afdeling 1e), hvor der er registreret flere overdrevsarter, herunder djævelsbid, vellugtende gulaks, kantet perikon, almindelig røllike og rød svingel.

Udenfor perimeterhegnet ligger flere overdrev på de arealer, der hører under Flyvestation Aalborgs område. På overdrevene er der registreret flere overdrevskaraktéristiske plantearter, så som almindelig brunelle, blåhat, almindelig kællingetand, almindelig kamgræs, engriflet hvidtjørn, græsbladet fladstjerne, knold-ranunkel og humle-sneglebælg, men også de invasive arter rynket rose og pastinak.

I forbindelse med Aalborg Lufthavns udvidelse af parkeringsområdet blev der inddraget 11 ha beskyttet overdrev. Som erstatning herfor blev der i 2013 etableret et erstatningsoverdrev på den del af Forsvarsministeriets område, der ligger umiddelbart øst for Thistedvej (udenfor perimeterhegnet). Af dispensationen fra Aalborg Kommune fremgår blandt andet, at erstatningsarealets naturtilstand skal fremmes gennem en indledende genopretningsindsats, efterfulgt af kontinuerlig drift og pleje. Der er indgået en 20-årig aftale mellem Aalborg Lufthavn og Flyvestation Aalborg om drift og pleje af overdrevet.

Ferske enge

Der er flere spredte områder med fersk eng i afdeling 2a og 2c samt et enkelt engområde i afdeling 6b ved Hovedværkstedet, hvor der er fundet flere fugtigbundsarter så som trævelekrone, eng-nellikerod, kær-snerre, almindelig mjødukt, eng-rævehale, eng-rapgræs, kær-star, eng-kabbeleje, eng-svingel og kær-tidsel.

Moser

Der er registreret flere moseområder indenfor flyvestationens område. I moseområdet beliggende langs Shelterområde Sydøst (afdeling 5a) er der blandt andet registreret følgende plantearter, som er karakteristiske for

næringsfattige moser: tue-kæruld, smalbladet kæruld og blågrøn star, samt den fredede orkide purpur-gøgeurt. Øst for Shelterområde Nordøst (afdeling 4c) findes et større moseområde, der betegnes "Månelandskabet". I mosen er der registreret flere fugtigbundsarter herunder eng-nellikerod, eng-kabbeleje, femhannet pil, manna-sødgræs, stiv star, toradet star, vand-mynte og tagrør samt den fredede orkide maj-gøgeurt.

I det sydøstlige hjørne (afdeling 6f og 7c) af terrænet er der flere moseområder, som fremstår som tilgroede højstaudeamfund/rørsumpe. Områderne er næringspåvirkede, og der er registreret næringskrævende arter som stor nælde, grå-pil og vild kørvel. Derudover er der registreret flere plantearter, der er karakteristiske for mose så som: tagrør, bredbladet dunhammer, angelik, korsknapp, kvan og rørgræs. Der er desuden registreret invasive arter som kæmpe-bjørneklo og mangebladet lupin.

I den vestlige del af flyvestationen findes tre moseområder (afdeling 1e, 2a og 2n), der ligeledes fremstår som tilgroede højstaudeamfund/rørsumpe, og som indeholder næringskrævende arter som stor nælde. Der er desuden registreret forekomst af den invasive art rynket rose.

Udenfor perimeterhegnet findes et smalt moseområde langs Lindholm Å med flere karakteristiske mosearter.

Strandenge

Langs hele flyvestationens grænse mod Limfjorden findes en smal stribe med strandeng. Størstedelen af strandengene er besigtiget i 2011/2012. Der er registreret flere typiske arter for salttolerante naturtyper herunder strandgåsefod, strand-asters, strand-kvan, strand-svingel, strand-vejbred, strand-mælde, harril og strand-kogleaks. De mest fugtige områder betegnes som strandsumpe, med en vegetation domineret af tagrør og andre højt voksende fugtigbundsarter.

Søer

Der er registreret fire beskyttede søer/vandhuller på Flyvestation Aalborg. Det ene vandhul ligger i den sydlige del af Månelandskabet i afdeling 4. Søen er omkranset

Udsigt ud over strandsumpen i den sydvestlige del af Flyvestation Aalborg.

af skov og er helt overskygget. Den anvendes af Jægerkorpset til udspring og benævnes derfor i det følgende som Jægerkorpsets Øvelsessø. Derudover ligger der to vandbassiner/branddamme i afdeling 2a og 2e. De to bassiner har sider støbt i beton og indgår som en del af de intensivt plejede arealer (IPA). Ved kysten er der desuden registreret et mindre vandhul i afdeling 7f. Området er fuldstændig tilgroet med træer og buske, og der er ingen væsentlige forekomster af hverken våd- eller fugtigbundsvegetation. Det er den faktiske tilstand af området, som er bestemmende for, om et område er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, og på baggrund af besigtigelsen og gennemgang af luftfoto vurderes arealet ikke længere at være § 3-beskyttet. Den endelige vurdering heraf skal dog foretages af Aalborg Kommune.

Vandløb

Gammel Å er en del af Lindholm Å systemet, og den løber gennem den nordøstlige del af terrænet. Vandløbet er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3 med undtagelse af en kort strækning, hvor det er rørlagt og løber gennem Shelterområde Nordøst. I den vestlige del

løber Ellebækken gennem flyvestationens område og ud i Limfjorden.

4.6.5 Fredninger

Der ligger ingen fredede områder indenfor Flyvestation Aalborg.

4.6.6 Fredede arter

Ud over de arter, der er optaget på habitatdirektivets bilag IV (se afsnit 4.6.3), er en række dyr og planter på Flyvestation Aalborg fredet i henhold til artsfredningsbekendtgørelsen (Bekendtgørelse nr. 1782 af 16. december 2015 om fredning af visse dyre- og plantearter og pleje af tilskadekommet vildt). Det drejer sig om alle padder og krybdyr, samt alle orkidéer. På terrænet vokser en stor bestand af purpur-gøgeurt ved Shelterområde Sydøst, og der er desuden registreret maj-gøgeurt indenfor det moseområde, der indgår som en del af Månelandskabet. I henhold til artsfredningsbekendtgørelsen er der forbud mod forsætligt drab eller indfangning af de fredede dyr, samt forbud mod forsætlig plukning, indsamling, afskæring, opgravning eller oprivning med rod af fredede planter.

Ellebækkens udløb i Limfjorden.

4.6.7 Fortidsminder

Der findes ingen registrerede, fredede fortidsminder på Flyvestation Aalborg.

Der er registreret to beskyttede sten- og jorddiger i den sydøstlige del af flyvestationen. Det ene dige omkranser målskydebanen, mens det andet dige forløber over en kort strækning langs kysten.

Beskyttede sten- og jorddiger er omfattet af museumslovens § 29a. Ifølge Vejledning om beskyttede sten- og jorddiger (Kulturarvsstyrelsen, 2009) omfatter sten- og jorddiger *"menneskeskabte, linjeformede forhøjninger af sten, jord, græstørv, tang eller lignende materialer, som fungerer eller har fungeret som hegn og har eller har haft til formål at markere administrative, ejendoms- eller anvendelsesmæssige skel i landskabet"*. Digelignende strukturer som for eksempel støjvolde falder udenfor definitionen af diger, og de er derfor ikke omfattet af museumslovens § 29a. Diger, der alene tjener kystbeskyttelsesformål, er heller ikke omfattet af beskyttelsen i museumsloven, da de ikke er diger i lovens forstand.

Sammenholdes dette med, at ingen af de registrerede diger på flyvestationen fremgår af historiske kort, samt at diget omkring målskydebanen fungerer som støjvold og kuglefang, vil digerne på terrænet med stor sandsynlighed ikke være omfattet af beskyttelsesbestemmelserne i museumsloven. Digerne er derfor ikke beskrevet yderligere i nærværende drifts- og plejeplan.

I henhold til museumslovens § 27 stk. 2 skal gravearbejde standses, hvis der under jordarbejde findes spor af fortidsminder (strukturer, konstruktioner, bygningsgrupper, bopladser, grave og gravpladser, flytbare genstande og monumenter). Fortidsmindet skal straks anmeldes til kulturministeren eller det nærmeste statslige eller statsanerkendte kulturhistoriske museum. Fund kan således have betydning for mulighederne for anlæg eller militære gravearbejder.

4.6.8 Fredskov

Der er flere skovområder på flyvestationens områder, der alle er fredskovspligtige. Det største skovområde udgøres af Sumpskoven og Månelandskabet, der ligger

i den centrale del af området umiddelbart nord for flyfeltet. Derudover er der en større beplantning fra 2011 i den sydlige del, og flere mindre områder langs Thistedvej og Thisted Landevej, samt nogle mindre områder omkring Gammel Thistedvej.

Offentligt ejede arealer med skov er efter skovlovens (Bekendtgørelse nr. 1577 af 8. december 2015 af lov om skove) bestemmelser fredskovspligtige. Der kan dispenseres fra skovlovens bestemmelser, når særlige grunde taler herfor. Dispensationsansøgninger skal sendes til Naturstyrelsens lokale enhed, som administrerer skovloven.

4.6.9 Øvrige naturtyper

Slettearealer

Størstedelen af Flyvestation Aalborg fremstår som en åben og flad slette, som hovedsagelig findes omkring landings- og rullebanerne. Slettearealerne omkring rullebanerne bliver slået 4–5 gange årligt, hvilket holder vegetationen i en højde på cirka 15 cm. Hovedformålet med den hyppige slåning er at skabe et areal omkring landingsbanerne, som ikke er attraktivt for fugle og andet vildt, og dermed minimere risikoen for kollision med fly (birdstrikes).

Størstedelen af slettearealerne på Flyvestation Aalborg er omfattet af driftsrammerne for IPA, som er beskrevet i afsnit 4.5.

Levende hegn og beplantninger

På flyvestationens arealer er der flere levende hegn og mindre beplantninger. Vegetationen består primært af forskellige arter af løvfældende træer og buske. En del af de levende hegn har til formål at sløre indkigget til flyvestationen fra de omkringliggende veje. Desuden fungerer de levende hegn og beplantninger som levesteder for smådyr og ledelinjer for pattedyr som rådyr og flagermus.

Der er de seneste år gennemført flere tiltag på terrænet med det formål at styre, hvor vildt og fugle opholder sig. Dette er blandt andet sket ved, at der på nogle af de tidligere agerjorder er etableret remiser med lysninger,

hvor vildtet kan opholde sig. Der er desuden lavet en insektvold i den nordlige del af området, og i tilknytning dertil er der udlagt en stribe med kort slået vegetation langs Gammel Å for at tiltrække større hønsefugle (såsom fasaner). Syd for landingsbanerne i afdeling 7b er der derudover udlagt et græsareal, som slås to gange om ugen med det formål at tiltrække småfugle, så de ikke raster og fouragerer på nærområderne til rullebanerne.

Landbrugsarealer

Flere af arealerne langs Thisted Landevej og Thistedvej er bortforpagtede og drives som landbrugsarealer i omdrift. Der er indgået nye forpagtningsaftaler indenfor de seneste år, der blandt andet sikrer, at arealerne drives økologisk, og at driften af landbrugsarealerne sker i forhold til flysikkerhed – herunder de gældende bestemmelser i BL 3-16. Driften af landbrugsarealerne skal desuden ske i overensstemmelse med de generelle retningslinjer for drift og pleje af lysåbne natur- og landbrugsarealer samt bevoksede ikke-fredskovspligtige arealer (FBE, 2011).

Ikke beskyttede plante- og dyrearter

Som en del af udarbejdelsen af drifts- og plejeplanen for Flyvestation Aalborg 2000-2014 blev der foretaget en række feltbesigtigelser med registreringer af vegetation, pattedyr, fugle, krybdyr og padder samt dagsommerfugle.

Fuglelivet på Flyvestation Aalborg blev gennemgået i 1998. Skov- og Naturstyrelsen registrerede i den forbindelse en række ynglefuglearter knyttet til åbent land, kyst, krat og skov. Der var overvejende tale om almindelige arter, men der blev også registreret enkelte fåtallige eller halvsjældne arter. Af særlig interesse for fuglelivet er strandengene og de kystnære mudder- og sandflader langs Limfjorden. Observationerne fra 1998 vurderes ikke at adskille sig væsentligt fra den situation, man kunne forvente at se, hvis der igen blev foretaget en registrering af områdets fugle. Der henvises til den tidligere drifts- og plejeplan for en nærmere gennemgang af forekomsten af fugle (Miljø- og Energiministeriet, Skov- og Naturstyrelsen & Flyvestation Aalborg, 2000).

Der er ikke gennemført en systematisk gennemgang af pattedyrfaunaen på arealerne. I forbindelse med den tidligere drifts- og plejeplan blev der listet forekomst af følgende arter af pattedyr: rådyr, hare, egern, mosegrise, ræv, hermelin, brud, husmår, grævling, mink og muldvarp.

For beskrivelse af registreringer af insekter med særligt fokus på dagsommerfugle henvises til den tidligere drifts- og plejeplan (Miljø- og Energiministeriet, Skov- og Naturstyrelsen & Flyvestation Aalborg, 2000).

Der udføres ikke jagt indenfor Flyvestation Aalborg, men af hensyn til flysikkerheden foretages der regulering af fugle og pattedyr (se bestemmelser i afsnit 4.4).

4.6.10 Invasive arter

Invasive arter er defineret som indslæbte, fremmede arter, der ved deres spredning og forekomst skader den hjemmehørende biodiversitet. Der findes både invasive planter og invasive dyrearter, og på Flyvestation Aalborg

er der særlig fokus på plantearterne kæmpe-bjørneklo, rynket rose, japansk pileurt, pastinak og mangebladet lupin.

Kæmpe-bjørneklo

Bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo indgår som en integreret del af flyvestationens plejeforanstaltninger, og kæmpe-bjørneklo er efterhånden kun udbredt som enkelte spredte planter eller små bestande indenfor perimeterhegnet. Der findes dog meget store forekomster af kæmpe-bjørneklo umiddelbart sydvest for flyvestationen (mod Lindholm), og på den del af Forsvarsministeriets arealer, der ligger øst for Thistedvej.

Kæmpe-bjørneklo har en kraftig vækst i foråret, og sammen med den enorme frøproduktion kan planten hurtigt etablere sig og danne dominerende bevoksninger, der fortrænger andre plantearter. En enkelt kæmpe-bjørneklo spreder flere tusinde frø i løbet af sin levetid på 2-3 år, hvorfor den hurtigt kan brede sig over store arealer.

Fasan forekommer spredt på flyvestationens område.

Rynket rose

Rynket rose vokser flere steder på flyvestationen, og der er en stor bestand på diget langs kysten mod Limfjorden. Arten kommer oprindeligt fra Østsibirien, men er indført til Danmark, hvor den er blevet meget udbredt langs kysten. Rynket rose har en særlig evne til at gro på næringsfattig, sandet jord, hvor den er meget aggressiv og kan udkonkurrere den oprindelige flora ved at overskygge dem. Frøene kan spredes af dyr og mennesker eller flyde på vand. De tåler saltvand, og kan derfor sprede sig til småøer, holme og strande i hele landet.

Rynket rose sætter så mange og tætte rodskud, at den kan udkonkurrere den naturlige vegetation i et område. Spredningen af rynket rose medfører en markant nedgang i tilgængeligheden af lys. Dette fører til, at andre arter skygges ud af deres habitat, hvilket resulterer i et artsfattigt plantesamfund.

Japansk pileurt

Japansk pileurt er registreret enkelte steder på flyvestationen. Arten stammer fra det fjerne østen, og den blev indført som prydpilte til haver og parker for mere end 100 år siden. Siden er arten forvildet, og den er i dag udbredt over hele landet.

Japansk pileurt danner op til flere meter høje, meget tætte bestande, der udskygger anden bundvegetation. Arten har et meget omfattende rodnet og en kraftig vækst, hvilket gør den svær at bekæmpe.

Andre invasive plantearter

På Naturstyrelsens liste over invasive arter i Danmark fremgår desuden pastinak og mangebladet lupin, som begge er registreret på Flyvestation Aalborg indenfor de senere år (Naturstyrelsen, 2014b).

Rynket rose på diget langs Limfjorden.

I forbindelse med besigtigelser af en række beskyttede naturområder på flyvestationen i 2011 og 2012 er der registreret flere forekomster af arten pastinak. Pastinakken er en grov gulgrøn skærmplante, der er i familie med for eksempel skvalderkål og bjørneklo. Men pastinakken blomster er gule, hvor de fleste andre vilde skærmplanter i den danske natur har hvide blomster. Pastinak er en invasiv plante, der oprindeligt er indført fra Syd – og Centraleuropa. Pastinak har spredt sig langs veje, gærder, på udyrkede skrånninger og på enge især i det østlige Danmark, og er blandt de mest uønskede planter i Danmark, fordi den påvirker de hjemmehørende plantearter negativt.

Mangebladet lupin er i 2011 og 2012 registreret i de beskyttede moseområde i det sydøstlige hjørne (afdeling 6f og 7c) af flyvestationen. Mangebladet lupin stammer

oprindeligt fra det vestlige Nordamerika. Arten er indført som prydblade. Senere er den indført og avlet til andre formål, eksempelvis som foder til husdyr og vildt. Arten kan blandt andet etablere sig på lette jorder, hvor den kan fiksere kvælstof og herved øge næringsindholdet i jorden. Herefter vil arter, der er tilpasset et lavere næringsindhold i jorden, ikke længere kunne klare sig.

4.7 Publikumshensyn

Flyvestation Aalborg er ikke i så høj grad som mange andre af Forsvarsministeriets terræner offentligt tilgængelig, da dette ikke er muligt af hensyn til flysikkerheden. Der gennemføres dog løbende en række arrangementer, hvor publikum inviteres indenfor, herunder Åbent Hus-arrangementer og Danish Airshow. På baggrund af henvendelser afholdes desuden en række arrangementer for blandt andet skoler og foreninger.

Indkig mod Aalborg Lufthavns bygninger.

5. ANALYSE

Dette kapitel indeholder en emneopdelt diskussion af, hvordan drifts- og plejeplanen på en hensigtsmæssig og balanceret måde kan tilgodese de opstillede målsætninger under hensyntagen til optimering af ressourceudnyttelsen. Det indledes med en evaluering af indsatsen under den tidligere drifts- og plejeplan.

5.1 Evaluering af drifts- og plejeplan 2000-2014

Drifts- og plejeplanen for Flyvestation Aalborg for perioden 2000-2014 er gennemgået og evalueret med henblik på at identificere tiltag, der er gennemført, samt tiltag der helt eller delvist mangler gennemførelse. Evalueringen af Flyvestation Aalborg er udarbejdet som en selvstændig evalueringsrapport (Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste, 2014).

Bortset fra at der enkelte steder mangler oprydning af pigtråd, er de aktiviteter, som er begrundet i militære og flysikkerhedsmæssige interesser, gennemført i perioden 2000-2014, særligt med hensyn til slåning og beplantning. Der er ændret i placeringen af beplantning, så den er mere hensigtsmæssig i forhold til runway, og der er blandt andet etableret et ofte slået græsareal, som lokker fødesøgende fugle væk fra flyfeltet.

Disse tiltag er ligeledes til naturmæssig fordel, særligt for de arter af dyr og planter, som er tilpasset lysåbne forhold, og aktiviteterne kan derfor bidrage til at forbedre naturtilstanden på flyvestationens område. Størstedelen af terrænet er dækket af græsarealer, der plejes med slåning. Det vil være en naturmæssig fordel at opsamle afklippet materiale fremadrettet for at sænke næringsstofindholdet. På de kystnære arealer samt på engarealer er plejen mangelfuld, og der kan både af naturmæssige og sikkerhedsmæssige grunde overvejes pleje, for eksempel slåning, hvis det er muligt.

Trods en løbende indsats mod invasive arter i perioden 2000-2014 er der fortsat lokale forekomster af kæmpebjørneklo og rynket rose. Det kræver en vedvarende indsats, gerne i samarbejde med de ansvarlige for naboarealerne, at få nedkæmpet bestandene af de invasive arter.

Af sikkerhedsmæssige årsager er Flyvestation Aalborg ikke åben for offentligheden, men der afholdes en række arrangementer, så offentligheden har mulighed for at besøge området.

Sammenfattende kan det konkluderes, at der i plejeperioden 2000-2014 er gennemført en række drifts- og plejeindsatser af sikkerhedsmæssige årsager. En del af disse ligger også ud over drifts- og plejeplanens anvisninger. Der er dog fortsat en række sikkerheds- og naturmæssige tiltag, som vil blive adresseret i denne drifts- og plejeplan for Flyvestation Aalborg.

5.1.1 Overtagne aktiviteter (ad hoc/løbende)

Som en del af evalueringen af den gamle drifts- og plejeplan er der udarbejdet række aktiviteter, der forventes gennemført i de første 5 år efter evalueringen. Aktiviteterne omfatter rydninger og slåninger af en række områder af hensyn til flysikkerheden, kultivering af bortforpantede agerjorder på dele af flyvestationens område, samt bekæmpelse af invasive arter. For nærmere beskrivelse af aktiviteterne henvises til evalueringen af Flyvestation Aalborg (Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste, 2014).

Vildthejn langs Limfjorden. Hegnet er etableret i vinteren 2014/2015.

Alle ovenstående, overtagne aktiviteter er i relevant omfang indarbejdet i den kommende planperiodes aktiviteter.

5.2 Ny indsats

Den nye indsats på Flyvestation Aalborg skal tilrettelægges med størst mulig fokus på flysikkerhed. Terrænet skal fremstå uvelkomment over for eventuelle forekomster af vildt, og det skal ikke tiltrække fugle. Indenfor disse rammer er der dog stadig muligheder for både at beskytte de eksisterende naturværdier og i et begrænset omfang at videreudvikle naturværdierne på terrænet i løbet af den kommende planperiode.

Indsatsen på Flyvestation Aalborg skal desuden fokuseres på håndtering af de dele af terrænet, som ligger indenfor Natura 2000-område nr. 15 (Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal).

Det forudsættes jævnfør naturbeskyttelseslovens § 52 og vejledningen til denne, at Forsvarsministeriet som statslig arealforvaltende myndighed løbende træffer de foranstaltninger, som er nødvendige for at holde deres arealer i en rimelig stand. På Flyvestation Aalborg om-

fatter dette en plejepligt på strandenge, ferske enge, moser, overdrev samt søer og vandhuller. Af hensyn til flysikkerheden er det dog vigtigt at sikre, at pleje af de beskyttede naturtyper ikke fører til, at områderne tiltrækker fugle og større pattedyr. For de enkelte beskyttede naturområder er der derfor foretaget en grundig afvejning imellem flysikkerhed og hensigtsmæssige og passende aktiviteter i forhold til naturbeskyttelsesmæssige interesser.

5.2.1. Hegning

Forekomster af hjortevildt indenfor flyvestationens område udgør en risiko for flysikkerheden. Der er de sidste år foretaget regulering af et større antal rådyr på terrænet, og idet dyrene primært kommer fra Egholm, hvor de i lavvandede perioder kun skal svømme få meter for at passere Limfjorden og komme ind på terrænet, er der i vinteren 2014/2015 opsat et vildthejn langs kysten. Placeringen af vildthejnet fremgår af Figur 5-1. Formålet med vildthejnet er at minimere risikoen for, at rådyr kan komme ind på flyvestationens område fra kysten. Vildthejnet er etableret med et antal færiste for at sikre, at blandt andet flyvestationens vagtpersonale samt Brand og Redning har uhindret adgang til kysten og den eks-

This aerial map shows a coastal region with various land uses. A legend in the bottom-left corner identifies three types of boundaries: 'Nyt vildthegn' (New wildlife boundary) shown as a yellow dotted line, 'Eksisterende hegn' (Existing boundary) shown as a red dotted line, and 'Etablissemetsgrænse' (Establishment boundary) shown as a solid black line. The map includes a scale bar at the bottom right indicating distances from 0 to 750 meters, and a north arrow labeled 'NORD' at the top. The coastal area is characterized by a mix of green fields, brownish water, and some built-up areas with buildings and roads.

Der skal blandt andet foretages delvise rydninger af de bevoksede områder Sumpskoven og Månelandskabet, som ligger nord for flyfeltet. Formålet med rydningerne er først og fremmest at sikre, at området fremstår overskueligt og med gode afskydningsforhold, hvis der forekommer rådyr eller andre større dyr. For at minimere risikoen for at dyr, der undtagelsesvist opholder sig i Sumpskoven eller Månelandskabet, løber ud på flyfeltet, skal der etableres et bevægelsesregulerende hegn syd for disse områder. Hvor hegnet krydser veje eller stier gennem området, skal der etableres færister, så der fortsat er adgang til området i køretøjer eller til fods. Samtidig sikrer færisterne, at råvildt ikke kan bevæge sig fra nord mod syd. Et centralt element i forbindelse med opsætning af hegnet er desuden, at der skal sikres gode og rigelige muligheder for, at eventuelle dyr, der måtte opholde sig på sydsiden af hegnet, kan bevæge sig over på den anden side af hegnet. Dette skal ske ved at opsætte et passende antal sluser og udspring. Opsætningen af hegn, sluser og udspring skal ske i samarbejde med den tilknyttede vildtkonsulent. For at monitorere effekten af hegnet kan der opsættes vildtkameraer ved sluser og andre strategiske steder.

Størstedelen af Flyvestation Aalborg er indhegnet med et ydre perimeterhegn af en længde på cirka 17 km. Hegnet kræver løbende vedligehold, blandt andet på grund af opvækst af græs og højt voksende urter. Perimeterhegnet er etableret, så det rører jorden, og dette vanskeliggør anvendelsen af en buskrydder til at fjerne opvækst under hegnet. Kemiske bekæmpelsesmidler må som udgangspunkt ikke anvendes på Forsvarsministeriets arealer. I henhold til natur- og miljøstrategien fra 2012 (Forsvarsministeriet, 2012) kan der dog anvendes kemiske bekæmpelsesmidler i nærheden af operative flyvestationer af hensyn til flysikkerheden. Såfremt det af flysikkerhedsmæssige årsager bliver nødvendigt at anvende kemiske bekæmpelsesmidler langs dele af perimeterhegnet, skal der udarbejdes en handleplan for brugen af disse bekæmpelsesmidler, ligesom brugen af de anvendte midler skal registreres.

Drift og vedligehold af perimeterhegnet er en del af IPA og indgår derfor ikke som en del af nærværende drifts- og plejeplan. I de kommende år skal der dog være

opmærksomhed på naboarealerne til perimeterhegnet, hvor der indenfor visse områder er kraftig opvækst af træer og buske, idet der af sikkerhedsmæssige årsager skal være et åbent område på begge sider af hegnet.

5.2.2 Tilgroning

De arealer på flyvestationen, som ikke slås løbende, er under tilgroning med træer og buske. Områder med krat eller skov kan tiltrække større dyr, som kan udgøre en risiko for flysikkerheden. Det gælder især rådyr, og der vil i planperioden være særligt fokus på de områder med skov og krat, der ligger tættest på flyfeltet, og hvor rådyr kan have helårslevesteder. I den tidligere planperiode (fra 2000-2014) er der også gennemført en række tiltag med det formål at "styre" forekomster af rådyr væk fra de områder, hvor der lander og letter fly. Der er blandt andet foretaget rydning af en række beplantninger, som var uhensigtsmæssigt placeret i forhold til flyfeltet. Disse tiltag videreføres i den kommende planperiode.

Rydning af krat og skov i nærheden af flyfeltet vil også have højeste prioritet i den kommende planperiode. I den centrale del af Flyvestation Aalborg ligger et større område med skov og krat lidt nord for flyfeltet. Den vestlige del af området, "Sumpskoven", er relativt fugtig, mens den østlige del af området, "Månelandskabet", er karakteriseret ved jordbunker og huller. Bevoksningen består primært af løvtræ. Som en del af indsatsen mod at minimere forekomsten af rådyr på terrænet skal der foretages en delvis rydning af Sumpskoven og Månelandskabet. Bevoksningen er medvirkende til at holde området tørt, og ved at efterlade en del af bevoksningen minimeres risikoen for, at der i perioder af året kommer til at stå vand på området, som vil virke tiltrækkende på fugle. Risikoen for, at rydningerne kan resultere i områder med åbent vandspejl, skal yderligere begrænses ved, at der ikke foretages rydninger af de mest fugtpåvirkede områder af Sumpskoven og Månelandskabet. Der skal desuden være særlig opmærksomhed på vedligeholdelsen af dræn og grøfter på terrænet. Inden der foretages rydninger af større og/eller fugtige skov- og kratområder, skal der iværksættes en analyse (baseret på modelberegninger) af vandstanden i de pågældende områder efter rydningen (se afsnit 5.2.4 vedrørende hydrologi).

På baggrund af disse analyser skal der udarbejdes en plan for at kunne foretage rydningerne uden implikationer for de sikkerhedsmæssige forhold på terrænet. Det kan eksempelvis være nødvendigt at iværksætte yderligere dræning eller øge frekvensen af oprensning af dræn og grøfter i området. I forbindelse med rydning i nærheden af Jægerkorpsets Øvelsessø er det desuden vigtigt at sikre, at bevoksningen omkring søen ikke fjernes, da en åben vandflade kan tiltrække fugle.

Rydningen af Sumpskoven og Månelandskabet skal foretages, så der etableres en mosaikstruktur af sålede bælter (mellem 10 og 20 meter brede) og små bevoksninger. Bevoksningerne skal være af en størrelse, hvor dyr kan gøre ophold, men uden at de kan fungere som helårslevesteder for rådyr. Selv små bevoksninger kan dog tiltrække rådyr, så derfor er det helt centralt, at der foretages jævnlige udtyndinger af bevoksningerne, og at underskoven er ryddet, så der sikres bedst mulige afskydningsforhold. Derudover skal stormfældede træer fjernes, og der kan også være behov for at foretage opstamning af træer og buske. De sålede bræmmer skal ligeledes sikre, at der kan foretages regulering af rådyr hele året. Mosaikstrukturen skal være mest åben i den del, der ligger tættest på flyfeltet, og mere lukket i den del, der ligger længst væk fra flyfeltet.

For at minimere risikoen for, at dyr løber ud på flyfeltet i forbindelse med regulering eller andre aktiviteter i Sumpskoven og Månelandskabet, skal der efterlades en bræmme af træer og buske rundt om området. Risikoen for, at der vil kunne løbe dyr ud på flyfeltet, vil yderligere reduceres som følge af etablering af vildtheget langs den sydlige del af Månelandskabet og Sumpskoven (se afsnit 5.2.1).

Indenfor Månelandskabet kan der i forbindelse med førstegangsrydningen og den efterfølgende slåning blive behov for at planere/udjævne de mest kuperede områder, for dermed at gøre områderne mere tilgængelige for de efterfølgende slåninger.

En del af beplantningen på flyvestationen har tidligere medvirket til at sløre militære anlæg, men i de tilfælde,

Ved etablering af hegn skal det sikres, at flyvestationens redningskøretøjer fortsat har adgang til de områder, hvor der opsættes hegn. Her ses et af Flyvevåbnets brandslukningskøretøjer foran Brand og Redning på Air Transport Wing Aalborg.

hvor dette ikke længere er relevant, er det muligt at rydde beplantningen. Der vil dog stadig være områder, hvor indkig skal undgås. Dette gælder blandt andet shelterområde nordøst og sydøst, hvor der skal foretages rydning i løbet af de kommende år. For at undgå, at der efter rydningen bliver indkig til disse shelterområder fra Thistedvej, skal rydningen foretages i to faser: Først ryddes den inderste del af bevoksningen i shelterområderne. Samtidig etableres et levende hegn langs Thistedvej (den østlige del af perimeterhegnet, se afsnit 5.2.3.). Når hegnet er så veludviklet, at det kan skærme for indkig fra Thistedvej, ryddes den yderste del af bevoksningen i shelterområderne.

Nord for landingsbanerne har Jægerkorpset deres fysiske faciliteter. Disse områder skal også skærmes mod indsigt, og derfor skal rydningen af den beplantning, der ligger syd for Jægerkorpsets bygninger, foretages, så der efterlades en bræmme af træer og buske. Der vil desuden være behov for at etablere et nyt læhegn på en mindre strækning.

På arealerne mellem flyfeltet og DMI's vejstation skal der efterlades en bræmme af træer og buske. Bræmmen skal mindske risikoen for, at kørsel i mørke på de veje, der ligger nord for flyfeltet, kan blænde fly på lan-

dingsbanerne. Bredden af denne bræmme skal svare til de læhegn, der etableres andre steder på terrænet.

Rydningen gennemføres på store dele af området som en total rydning, hvor al opvækst nedskæres, fjernes og efterfølgende stubfræses, hvis det skønnes nødvendigt. Rydningens gennemførelse afhænger af tilgroningens karakter. Hvor tilgroningen er massiv, vil der være behov for en relativt omfattende førstegangspleje, der kan muliggøre efterfølgende løbende vedligeholdelse ved slåning. Rydningens ønskede karakter indgår for de enkelte rydningsprojekter i aktivitetsbeskrivelserne i afsnit 7.1.

Efter områderne er ryddet, skal de slås regelmæssigt for at undgå, at de gror til igen. De løbende slåninger skal resultere i en vegetationshøjde, som ikke tiltrækker fugle. Samtidig holdes vegetationen i en højde, der ikke kan fungere som skjulesteder for rådyr og andre forekomster af vildt. For enkelte områder vil det formentlig være nødvendigt at gennemføre hyppig slåning, mens slåning for andre områder kan foretages mindre hyppigt. Antallet af årlige slåninger skal fastlægges i forhold til de flysikkerhedsmæssige aspekter, og antallet kan variere i forhold til afstanden fra flyfeltet. Den konkrete afvejning af behovet for slåninger skal løbende foretages i tæt koordination med de driftsansvarlige på terrænet.

Såfremt der efter fjernelse af træer og buske er områder med blotlagt jord, skal disse tilsås med stive græsarter (for eksempel rød svingel eller stivbladet svingel, som det er beskrevet i de gældende kvalitetstilstandskrav i BL 3-16 vedrørende driften af arealerne i nærheden af flyfeltet). Udsåningen af disse græsarter vil være i overensstemmelse med, at der i de kommende år skal implementeres en plan for udskiftning til stive græsarter for de intensivt plejede arealer (IPA).

Ud over rydning af de store områder i nærheden af flyfeltet er der flere andre steder på terrænet behov for at rydde og tynde ud samt fjerne underskov i de mindre skov- og kratområder. Formålet med dette er at skabe bedre oversigtsforhold på terrænet samt at forbedre muligheden for at regulere eventuelle forekomster af råvildt og andre dyr på området.

Det ryddede materiale kan potentielt fungere som levested for mindre pattedyr, hvilket kan tiltrække rovfugle, som kan udgøre en risiko for flysikkerheden. For at undgå dette er det for alle rydninger gældende, at det ryddede materiale hurtigst muligt skal fjernes fra terrænet.

Drift og pleje af de beskyttede naturtyper (overdrev, heder, strandeng, eng og mose) indenfor flyvestationens område kræver en løbende indsats for at undgå tilgroning med vedplanter og opretholde naturtypernes naturtilstand. Dette er i overensstemmelse med flyvestationens behov for et terræn med gode oversigtsforhold, og som samtidig har ringe muligheder for skjul for rådyr og andet vildt. Driften af de beskyttede naturområder skal dog først og fremmest ske således, at områderne ikke bliver attraktive for fugle. I det omfang det er muligt af hensyn til flysikkerheden, skal naturområderne slås, og det afslåede materiale bør efterfølgende fjernes fra de beskyttede naturarealer. Som et alternativ til opsamling kan vegetationen klippes med slagleklipper eller lignende, hvorved det afklippede materiale findeles og dermed hurtigere nedbrydes. Denne metode medfører dog ikke fjernelse af næringsstoffer, og derfor skal der som minimum foretages opsamling på de mere næringsfattige naturtyper såsom overdrev og heder. Drift og pleje af de beskyttede naturområder indenfor og udenfor perimeterhegnet fremgår af aktivitetsoversigten i kapitel 7.

De kystnære områder - herunder strandengene på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-område nr. 15 (Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal) – er under tilgroning. Ifølge Natura 2000-planen skyldes den moderate eller ringe tilstand af habitatnaturtypen strandeng blandt andet tilgroning i høje urter (Naturstyrelsen, 2016). For at opretholde eller forbedre strandengenes tilstand på terrænet bør der foretages rydning af opvækst af træer og buske. Af hensyn til flysikkerheden er tiltag som græsning og hyppig slåning ikke muligt, idet forekomsten af græssende dyr kan udgøre en risiko for flysikkerheden, og desuden kan strandengsområder med meget kort vegetation tiltrække fouragerende og ynglende fugle, hvilket ligeledes skal undgås af hensyn til flysikkerheden.

Udspringstårn ved Jægerkorpsets Øvelsessø.

5.2.3 Bevoksninger, skov og levende hegn

Strategisk anlagte ledelinjer som levende hegn og bevoksninger kan medvirke til at styre fugle og vildt væk fra flyfeltet. Som beskrevet tidligere er der i planperioden fra 2000-2014 udført en række aktiviteter med henblik på at styre fugle og vildt så langt væk fra landingsbanerne som muligt. Disse aktiviteter videreføres og videreudvikles i den nye planperiode, og driften og etableringen af bevoksninger og levende hegn indrettes, så de fremstår tiltrækkende for eventuelle forekomster af vildt. Desuden placeres vildtets fødesøgnings- og rasteområder så langt væk fra landingsbanerne som muligt.

For at styre eventuelle forekomster af større dyr fra landingsbanerne skal der i den kommende planperiode desuden etableres et levende hegn langs den østlige del af perimeterhegnet (langs med Thistedvej). Læhegnet skal dels fungere som en ledelinje for rådyr og andre større dyr, som måtte bevæge sig på terrænet. Desuden skal læhegnet skærme for indkig til flyvestationen fra Thistedvej og fra den nye parkeringsplads ved Aalborg Lufthavn. Der skal anvendes hjemmehørende, lokalitetstilpassede danske træer og buske af en begrænset højde, og som ikke er bærgivende.

For at sikre vinterdække skal læhegnet suppleres med nål (for eksempel skovfyr). Bredden af læhegnet kan variere, og på strækningen ved indflyvningen til landingsbanen må der af sikkerhedsmæssige årsager ikke plantes træer. Før tilplantningen igangsættes, skal der udarbejdes en konkret plan for sammensætningen af planterne i hegnet samt plante- og rækkeafstanden.

Erstatningsskoven fra 2011 i den sydøstlige del af terrænet forventes i løbet af planperioden at vokse til en størrelse, hvor det vil være nødvendigt at gennemføre en førstegangstynding.

5.2.4 Hydrologi

I forhold til de hydrologiske forhold på Flyvestation Aalborg er det først og fremmest vigtigt at undgå meget fugtige områder samt områder med åbent vandspejl, da disse områder kan tiltrække fugle, der kan udgøre en risiko for flysikkerheden. Terrænet er generelt meget fugtigt, da grundvandet står højt på hele terrænet. Der er - og skal fortsat være - stor fokus på vedligeholdelse af vandløb, dræn og grøfter på terrænet. Herunder at der kan opstå forhold, som gør det nødvendigt at etablere yderligere dræning eller at øge frekvensen af slåning

og oprensning. Behovet for vedligeholdelse af vandløb, dræn og grøfter bliver derfor løbende vurderet af de driftsansvarlige på terrænet.

For at holde vandstanden på terrænet lav, bliver der både drænet og pumpet store mængder vand væk. Der er de seneste år foretaget en omfattende vedligeholdelse af dræn på terrænet, og flere rørunderføringer er blevet spulet for at lette afledningen af vand. Dette gælder blandt andet ved Shelterområde Sydøst, hvor der tidligere har stået meget vand.

Terrænet gennemløbes af to kommunale vandløb, Ellebækken og Gammel Å. Aalborg Kommune er ansvarlig for vedligeholdelse af disse vandløb. Vedligehold og drift af de øvrige vandløb på terrænet, samt alle grøfter og dræn er omfattet af IPA.

Hovedvandløb slås to gange årligt og oprenses en gang årligt, mens mindre grøfter klippes årligt og oprenses hvert andet år. En stor del af drænledningerne på terrænet ligger i et meget finkornet materiale, så den største del af drænene kræver en oprensning hvert år, mens andre dræn kun skal renses hvert andet år.

Den høje vandstand på terrænet er et opmærksomhedspunkt i forbindelse med rydning af skov og krat, da fjernelse af større områder med opvækst medfører en risiko for, at der kommer til at stå vand i området, som vil kunne tiltrække fugle. Inden gennemførelse af rydninger af større og/eller fugtige skov- og kratområder, skal der derfor iværksættes analyser (baseret på modelberegninger) af vandstanden i de pågældende områder efter rydningen. På baggrund heraf skal der udarbejdes en plan for at kunne foretage rydningerne uden implikationer for de sikkerhedsmæssige forhold på terrænet. For at sikre, at analyserne belyser en situation, hvor der står meget vand i området, skal de foretages med udgangspunkt i en "våd" vinterperiode. Såfremt disse analyser viser, at der er risiko for, at rydningen kan medføre, at der kommer til at stå vand indenfor området, skal der gennemføres afværgende foranstaltninger, inden rydningen iværksættes. Der kan eksempelvis være behov for at øge frekvensen af oprensningen af dræn og grøfter i

nærliggende områder, at iværksætte yderligere dræning eller at undlade rydning indenfor de mest fugtige dele af de bevoksede områder. Når disse tiltag er iværksat, skal de indgå i den del af IPA, der omhandler vedligeholdelse af terrænets vandløb, grøfter og dræn.

I forhold til de beskyttede søer og vandhuller på terrænet er det først og fremmest vigtigt at sikre, at vandhullerne ikke fremstår med en åben vandflade, der kan tiltrække fugle og dermed udgøre en risiko for flysikkerheden. Dette er særligt relevant for Jægerkorpssets Øvelsessø. Søen har en uhensigtsmæssig placering umiddelbart nord for flyfeltet, og der har i den tidligere planperiode været behov for bortskydning af ænder, som havde taget ophold i vandhullet. I den kommende planperiode bør det undersøges, om det er muligt at flytte Jægerkorpssets Øvelsessø til en placering længere væk fra flyfeltet, eller at overdække vandhullet med eksempelvis net eller kugledække, der kan fjernes i forbindelse med øvelserne. For at afklare dette skal der iværksættes en analyse af de forhold, der kan have indflydelse på muligheden for at flytte eller overdække vandhullet. Analysen skal både tage højde for de flysikkerhedsmæssige forhold ved den nuværende og en eventuel kommende placering (herunder bestemmelserne vedrørende søer og vådområder i nærheden af flyvestationen, som er beskrevet i afsnit 4.4.2), samt Jægerkorpssets behov for en udspringssø til uddannelsesmæssige aktiviteter. I forbindelse med analysen skal brugere af terrænet og de relevante driftsenheder inddrages.

Brinkerne på Jægerkorpssets Øvelsessø er blevet rettet af i den tidligere planperiode, og der vurderes ikke at være behov for naturbeskyttelsesmæssige tiltag i den kommende plejeplan – hverken i forhold til øvelsessøen eller de to vandbassiner nord for Gammel Thistedvej.

5.2.5 Forstyrrelser – som følge af øvelsesaktivitet

Potentielt kan støj fra militære aktiviteter være generende for det lokale dyreliv samt de omkringliggende lokalsamfund. Sidstnævnte problematik håndteres ikke i drifts- og plejeplanen.

Forstyrrelser fra øvelsesmæssige aktiviteter på Flyvestation Aalborg kan medføre en risiko for, at eventuelle

Kæmpe-bjørneklo forekommer spredt på flyvestationens arealer.

Mangebladet lupin er registreret i den sydøstlige del af terrænet.

dyr bliver skræmt og søger ud på flyfeltet. Oftest vil dyr vænne sig til forstyrrelse i form af støj og bevægelser, men da øvelsesmæssige aktiviteter på Flyvestation Aalborg kun sker i et meget begrænset omfang, mindskes sandsynligheden for, at eventuelle dyr vænner sig til forstyrrelserne. Vildtheget langs kysten samt de drifts- og plejetiltag, der som en del af nærværende plan bliver iværksat i forbindelse med flyvestationens krat- og skovområder, vurderes dog at minimere risikoen for forekomst af større dyr på terrænet. Dermed nedsættes risikoen for at opskræmme dyr i forbindelse med øvelsesmæssige aktiviteter. Derudover vil de vildthege, der skal opsættes omkring de største, bevoksede områder på terrænet, minimere risikoen for, at dyr kan løbe ud på flyfeltet. Der vurderes derfor ikke at være behov for at iværksætte yderligere foranstaltninger i forhold til forstyrrelser.

5.2.6 Invasive arter

Den generelle bekæmpelse af invasive arter er reguleret gennem en række retningslinjer for forebyggelse og bekæmpelse af invasive plante- og dyrearter (FBE, 2011). Retningslinjerne udmøntes på det enkelte terræn gennem drifts- og plejeplanerne.

På Flyvestation Aalborg er der konstateret følgende invasive plantearter: kæmpe-bjørneklo, rynket rose, japansk pileurt, pastinak og mangebladet lupin.

Kæmpe-bjørneklo er blevet bekæmpet gennem længere tid, og der er blevet færre af dem på terrænet. Der er nu ikke længere store bestande på området, men enkeltindivider, der er svære at finde. Da der forefindes meget store bestande af arten på naboarealerne umiddelbart sydøst for terrænet, vil der fortsat kunne ske frøspredning herfra. Øst for Thistedvej vokser der en større bestand af kæmpe-bjørneklo på den sydøstligste del af flyvestationens areal, der ligger udenfor perimeterheget. Denne bestand skal have et særligt fokus i den kommende drifts- og plejeperiode. Bekæmpelse af arten vil dog kræve en fælles indsats på begge sider af perimeterheget, og der bør derfor tages kontakt til de relevante ejere/myndigheder med henblik på at iværksætte en fælles indsats. Kæmpe-bjørneklo bekæmpes ved rodstikning/opgravning og/eller slåning. Bekæmpelsen bør så vidt muligt ske, inden planten sætter frø. Ved bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo er det desuden vigtigt at beskytte huden mod plantens giftige saft.

Der er en stor bestand af rynket rose på terrænet. Størstedelen vokser på diget langs kysten, og diget og bevoksningen med rynket rose fungerer derfor også som kystsikring og mindsker desuden risikoen for, at uvedkommende forsøger at komme ind på flyvestationens område fra kysten. Rynket rose på diget bliver slået 2-3 gange om året, og trods disse tiltag fremstår bevoksningen stadig meget livskraftig. Slåning besværliggøres af,

at diget er grundlagt på gammelt byggeaffald. På baggrund af resultatet af den tidligere indsats mod arten vurderes det, at det ikke være muligt at fjerne rynket rose fra diget. Derfor bør formålet med indsatsen mod rynket rose fremadrettet være bekæmpelse af øvrige forekomster af arten på terrænet. Særligt bør der iværksættes en målrettet indsats for at forhindre, at arten spreder sig til de kystnære naturområder.

I 2014 blev der foretaget slåning af tre bestande af japansk pileurt indenfor terrænet. Bekæmpelse af japansk pileurt tager flere år og der er ofte behov for at kombinere forskellige metoder for at udrydde pileurterne (Naturstyrelsen, 2013). Japansk pileurt kan blandt andet bekæmpes ved slåning, forskellige former for jordbearbejdning samt tildækning. Tildækning med plastik eller lignende er dog ikke en mulighed på flyvestationen, idet der er risiko for, at plastikstykker

kan blæse ind over flyfeltet. I de kommende år skal der være fokus på de kendte bestande af japansk pileurt for at sikre, at disse bestande ikke skyder frem igen. Der skal desuden iværksættes en overvågning af flyvestationens øvrige arealer med henblik på at undgå, at arten spreder sig på terrænet.

Registreringer af beskyttede naturområder i 2011 og 2012 indikerer, at pastinak vokser flere steder på terrænet. I planperioden 2015-2029 skal der derfor foretages en indsats for at undgå, at arten breder sig yderligere på terrænet. Det er dog vanskeligt at bekæmpe pastinak, da den på samme måde som kæmpe-bjørneklo sætter mange overlevelsesdygtige frø. Den kan effektivt rodstikkes før, den sætter frø, og i fugtig jord kan man også nogle gange hive hele planten op med rod. Ved bekæmpelse er det vigtigt at få alle frø med. Ligesom kæmpe-bjørneklo indeholder pastinak en plantegift, og ved bekæmpelse skal huden beskyttes mod plantens saft.

I 2011 og 2012 er der registreret mangebladet lupin indenfor den sydøstlige del af terrænet. Selv om der på nuværende tidspunkt formentlig kun er tale om enkelte individer, er der en risiko for, at arten kan brede sig på flyvestationen. I den kommende planperiode bør der derfor iværksættes bekæmpelse af arten. Bekæmpelse kan enten foregå ved oprykning eller ved gentagen slåning for at reducere frøspredningen.

Kemiske bekæmpelsesmidler må som udgangspunkt ikke anvendes på Forsvarsministeriets arealer. Som beskrevet i afsnit 5.2.1. kan der dog i henhold til natur- og miljøstrategien fra 2012 (Forsvarsministeriet, 2012) anvendes kemiske bekæmpelsesmidler i nærheden af operative flyvestationer af hensyn til flysikkerheden. Desuden må kæmpe-bjørneklo bekæmpes kemisk under særlige forudsætninger (FBE, 2011), og arten er som den eneste målsat som en art, der skal udryddes på alle terræner. Forudsætningerne for, at der kan iværksættes en bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo med pesticider, er, at der foreligger en handleplan i overensstemmelse med Miljøstyrelsens anbefalinger (Miljøstyrelsen, 2014). Jævnfør disse anbefalinger bør bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo med pesticider kun ske i enkelte tilfælde, og

pesticidet skal i så fald påføres direkte på selve planten for at begrænse brugen. Bekæmpelsen af kæmpe-bjørneklo med kemiske bekæmpelsesmidler skal desuden ske i overensstemmelse med en eventuel kommunal handlingsplan.

5.2.7 Beskyttede arter

For at tilgodese særligt beskyttelseskrævende arter er der for alle Forsvarsministeriets arealer opstillet en række retningslinjer vedrørende aktiviteterernes tidsmæssige gennemførsel. Retningslinjerne er beskrevet i bilag 9.2, model 8.

Den hidtidige pleje af områderne ved Shelterområde Sydøst har formentlig været medvirkende til, at der i dag findes en større population af den fredede orkidé purpur-gøgeurt. Den hyppige slåning opretholdes i den kommende planperiode, og derudover vil rydning og slåning af større områder forventeligt kunne medvirke til, at purpur-gøgeurt spredes til et større område. Den planlagte pleje af Månelandskabet forventes også at ville forbedre vækstforholdene for den population af maj-gøgeurt, der er registreret i den beskyttede mose, der indgår som en del af Månelandskabet.

Flyvestation Aalborgs terræn vurderes ikke at spille en betydende rolle for arter omfattet af habitatdirektivets bilag IV. Odder er beskrevet i afsnittet om Natura 2000 (afsnit 5.2.8.). Det kan ikke udelukkes, at der kan være forekomster af flagermus og padder omfattet af habitatdirektivets bilag IV på terrænet. Derudover kan der muligvis være forekomst af markfirben på de overdrev, som ligger udenfor perimeterhegnet.

Gamle, hule træer og træer med sprækker kan potentielt fungere som yngle- og/eller rasteområde for flagermus. Størstedelen af de træer, der skal fældes som en del af de planlagte rydninger, vurderes dog umiddelbart ikke at være egnede som levesteder for flagermus. Der kan være enkelte træer indenfor terrænet, hvor det ikke kan udelukkes, at træerne kan have en funktion som yngle- eller rasteområde for arter af flagermus. Såfremt der som en del af de planlagte rydninger skal fældes gamle, hule træer og træer med sprækker, skal fældningen

Ved Shelterområde Sydøst findes der en stor population af den fredede orkidé purpur-gøgeurt.

ske på et tidspunkt, hvor de ikke huser ynglende eller overvintrende flagermus. Det vil sige, at fældningen skal foretages i perioden sidst i august og frem til midten af oktober eller i slutningen af april og frem til begyndelsen af juni. Såfremt fældning af eventuelle gamle, hule træer foretages indenfor disse tidsintervaller, vurderes det, at eventuelle flagermus vil kunne finde andre egnede levesteder i nærliggende områder.

Ingen af de foreslåede plejetiltag vurderes at kunne påvirke padder omfattet af habitatdirektivets bilag IV. I forbindelse med en eventuel flytning af Jægerkorpsets Øvelsessø bør det dog indledningsvist undersøges, om vandhullet er levested for spidssnudet frø. Såfremt dette er tilfældet, skal der indarbejdes afværgende foranstaltninger for at undgå påvirkninger af arten.

Den foreslåede drift og pleje af overdrevsområderne udenfor perimeterhegnet vurderes potentielt at kunne forbedre levesteder for eventuelle markfirben i områderne.

Med etablering af ovenstående foranstaltninger vurderes det, at den beskrevne drift og pleje af terrænet ikke vil påvirke den økologiske funktionalitet af yngle- og rasteområder for arter på habitatdirektivets bilag IV.

5.2.8 Natura 2000

I henhold til Natura 2000-lovgivningen, skal Forsvarsministeriets aktiviteter indenfor et Natura 2000-område, herunder både militære og driftsmæssige aktiviteter, der påvirker en given naturtilstand, vurderes. På dette grundlag skal der gennemføres passende foranstaltninger med henblik på at undgå forringelse af beskyttede naturtyper og levesteder for arter. Den generelle bevaringsmålsætning for Natura 2000-områderne er at sikre eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de arter og naturtyper, som områderne er udpeget for at beskytte.

De drifts- og plejetiltag, der er beskrevet i forhold til strandengene i afsnit 5.2.2. (tilgroning) og 5.2.6. (inva-

sive arter), vurderes at være tilstrækkelige til at sikre gunstig bevaringsstatus for habitatnaturtypen strandeng, der er kortlagt indenfor terrænet. Strandengene vil blive sikret mod tilgroning ved at iværksætte regelmæssig rydning af opvækst af vedplanter med efterfølgende opsamling og fjernelse. I basisanalysen for Natura 2000-område nr. 15 er invasive arter beskrevet som en trussel mod en mindre del af strandengene på udpegningsgrundlaget, og der vil i den kommende planperiode blive foretaget en målrettet indsats mod invasive arter (særligt rynket rose og kæmpe-bjørneklo) indenfor den del af Natura 2000-området, der ligger indenfor terrænet. Andre mulige tiltag såsom græsning eller hyppig slåning er af flysikkerhedsmæssige årsager ikke relevante indenfor denne – meget begrænsede - del af Natura 2000-området.

Idet der ikke vurderes at være områder indenfor Flyvestation Aalborgs afgrænsning, som er særligt velegnede for hverken odder eller yngle- og/eller trækfugle på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, er der ikke planlagt aktiviteter i forhold til disse arter. De foreslåede drifts- og plejetiltag vurderes ikke at påvirke muligheden for opnåelse af bevaringsmålsætningen for disse arter i Natura 2000-området generelt.

5.2.9 Publikumsinteresser

Den rekreative udnyttelse af Flyvestation Aalborg sker i form af en række offentlige arrangementer - i det omfang det kan ske sikkerhedsmæssigt forsvarligt og uden at forstyrre flyvestationens og den civile lufthavns brug af området i væsentlig grad. De offentlige arrangementer på flyvestationens område fortsættes i den kommende planperiode.

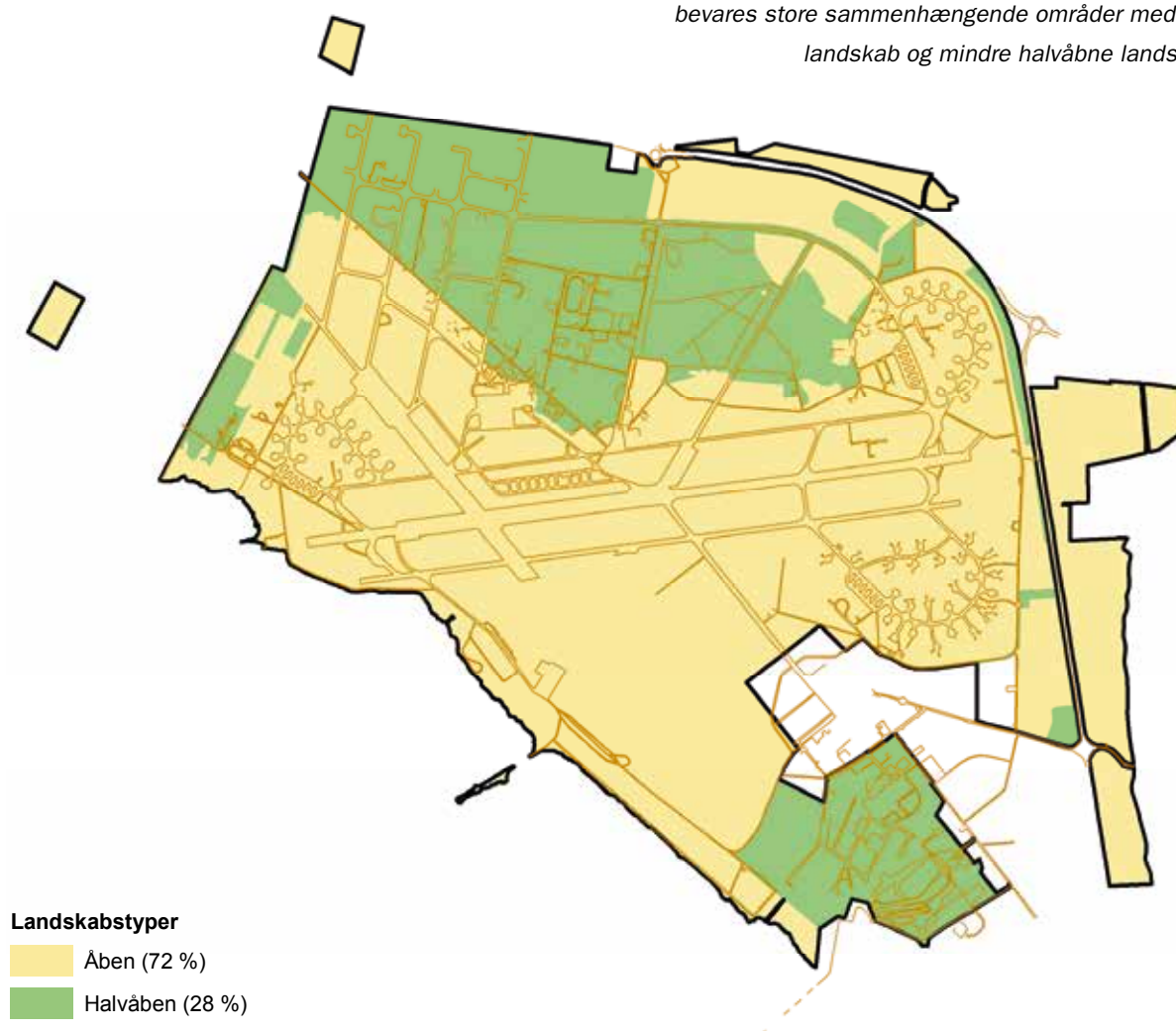
I forbindelse med den tidligere drifts- og plejeplan for Flyvestation Aalborg fremkom der forslag om at åbne op for offentlighedens adgang i den sydligvestlige del af området, da dette blev vurderet at være det eneste af flyvestationens områder, hvor offentlighedens adgang kunne øges uden at kollidere med den militære og civile anvendelse af området. Området er i den mellemliggende periode solgt fra og er derfor ikke længere relevant i forhold til drifts- og plejeplanen.

6. VISIONER

Dette kapitel giver en beskrivelse af de langsigtede visioner for landskabstyperne og arealudviklingen på Flyvestation Aalborg. Det omfatter en vurdering af de såkaldte landskabstyper, der beskriver visionen for fordelingen af det lukkede, halvåbne og det åbne landskab på større delarealer. Ligeledes omfatter beskrivelsen de såkaldte arealudviklingstyper, der giver den langsigtede vision for udviklingen af tilstanden på arealet.

Figur 6-1: De fremtidige landskabstyper på Flyvestation Aalborg jævnfør visionen for områdets langsigtede landskabelige udvikling, hvor der af hensyn til flysikkerheden bevares store sammenhængende områder med åbent landskab og mindre halvåbne landskaber.

Opdelingen af de militære terræner i lukket, halvåbent og åbent landskab og deres militære, biologiske og rekreative udviklingsmål er beskrevet nærmere i Arealudviklingskataloget (FBE, 2013). Hver landskabstype omfatter en række arealudviklingstyper, der nærmere beskriver det typiske landskab og dets naturindhold. Ønsket for den fremtidige udvikling af landskabstyperne på Flyvestation Aalborg fremgår af Figur 6-1.

Af hensyn til flysikkerheden er det visionen, at størstedelen af flyvestationen skal fremstå som et åbent landskab. Mindre områder skal fremstå som halvåbne landskabstyper, der skal virke tiltrækkende for eventuelle forekomster af råvildt og andre dyr, så de ledes udenom og så langt væk fra landingsbanerne som muligt.

Figur 6-2 til 6-4 viser typiske eksempler på lukkede, halvåbne og åbne landskaber på flyvestationens arealer.

Det åbne landskab

Det åbne landskab er uden træbevoksning, men dog eventuelt med naturelementer af for eksempel levende hegn, krat med videre. Det åbne landskab er kendetegnet ved lavtvoksende urte- og græssamfund og

slettearealer, der for nyligt har været i landbrugsmæssig omdrift. På Flyvestation Aalborg er størstedelen af arealet et åbent landskab, og specielt arealerne omkring landings- og rullebanerne slås hyppigt for at holde en vedvarende kort vegetation. Arealudviklingstypen er slette på de centrale områder omkring rullebanerne og strand langs Limfjorden.

Det halvåbne landskab

Det halvåbne landskab kan have karakter af spredt bevoksning med naturlig indvandring af træer. Landskabstypen kan beskrives som skov med åben struktur eller mere spredt bevoksning med for eksempel gruppevise træer og buske. På Flyvestation Aalborg findes det halvåbne landskab særligt i den nordvestlige del af terrænet, hvor den primære arealudviklingstype er overdrev med spredt kratbevoksning og mose.

Det lukkede landskab

Det lukkede landskab er karakteriseret ved større, mere eller mindre tæt bevoksede skovarealer. Området vil ofte kunne karakteriseres som løv-, nåle- eller sumpskov. På Flyvestation Aalborg er der lukkede landskaber i den centrale del af terrænet, hvor arealudviklingstypen er

Figur 6-2: På flyvestation Aalborg er det typiske åbne landskab et sletteområde med kort vegetation.

Figur 6-3: Moseområdet i det sydvestlige hjørne af Flyvestation Aalborg er et eksempel på det halvåbne landskab.

Figur 6-4: Eksempel på lukket landskab på Flyvestation Aalborg.

sumpskov. I den vestlige del af terrænet findes desuden nogle mindre områder med lukkede landskaber. Skovområderne er her af arealudviklingstypen tæt løvskov.

I udvælgelsen af de fremtidige arealudviklingstyper på Flyvestation Aalborg er hovedvægten lagt på flysikkerheden. Dette nødvendiggør en åben struktur i en stor afstand omkring landings- og rullebanerne. De åbne arealer skal derfor fortsat plejes som slette, og de halvåbne landskaber plejes som arealudviklingstyperne eng, mose og overdrev.

Ved hjælp af strategisk anlagte ledelinjer som levende hegn og bevoksninger styres fugle og vildt væk fra landingsbanerne, og driften af de halvåbne landskaber indrettes, så de kan tiltrække eventuelle forekomster af større dyr og samtidig muliggøre regulering. Vildtets fødesøgnings- og rasteområder placeres så langt væk som muligt fra flyfeltet.

7. AKTIVITETER

Dette kapitel anviser på grundlag af målsætning, status og analyse den konkrete, praktiske realisering af indsatsprogrammet på det enkelte delareal. Dette sker som en udmøntning af de modeller, der er beskrevet i bilag 9.2, hvor den enkelte aktivitet i mange tilfælde uddybes. Hertil kommer aktiviteter, som ikke er omfattet af en model, og som derfor beskrives mere grundlæggende, eventuelt med henvisning til særskilte projektformuleringer. Aktiviteterne kan omsættes direkte i arbejdsbeskrivelser.

Alle de aktiviteter, der indgår som en del af de kommende 15 års drift og pleje af arealerne på Flyvestation Aalborg, er analyseret grundigt, så det konstant er blevet sikret, at aktiviteterne først og fremmest fokuserer på flysikkerhed. De aktiviteter, der præsenteres i det følgende, er resultatet af en række møder med de militære og civile brugere af terrænet samt de relevante driftsenheder. På møderne har brugerne og driftsenhederne givet input til hvilke tiltag, der skal gennemføres i planperioden. Det er for de enkelte emner diskuteret, hvordan aktiviteterne kan tilrettelægges, så der først og fremmest tages hensyn til flysikkerheden og dernæst til andre militære interesser. I det omfang det derudover har været muligt, er der også indarbejdet aktiviteter, der har et naturbeskyttelsesmæssigt formål, eller som tilgodeser publikumsinteresser. Som en del af denne proces blev der i december 2014 fremlagt et udkast til drifts- og plejeplanen, hvor aktiviteterne for den kommende planperiode blev gennemgået, og hvor de militære og civile brugere af flyvestationen samt de relevante driftsenheder fik mulighed for at komme med bemærkninger og kommentarer. Ligeledes er der i september og oktober 2015 blevet gennemført en intern høring, hvor de relevante, interne brugere, myndigheder og driftsenheder har haft mulighed for at indsende bemærkninger til drifts- og plejeplanen. Disse bemærkninger er i videst mulige omfang blevet indarbejdet i nærværende drifts- og plejeplan.

Det vedlagte aktivitetskort (kortbilag 2) illustrerer de overordnede planlagte drifts- og plejetiltag i den kommende 15-årige planperiode. De enkelte aktiviteter er nærmere beskrevet i de følgende afsnit. Størstedelen af aktiviteterne knyttes til en række modeller, der er nærmere beskrevet i bilag 9.2. Modellerne beskriver den driftsaktivitet, der skal gennemføres på det enkelte areal og kan betragtes som en værktøjskasse. Modellerne skal sikre opfyldelse af målsætningerne på sigt og bygger i vid udstrækning på rammer og vilkår fra Forsvarsministeriets generelle retningslinjer for arealdrift og -pleje (FBE, 2011).

De første afsnit omfatter aktiviteter, der kan henføres til specifikke modeller. Efterfølgende gennemgås en række aktiviteter, der ikke er suppleret af egentlige modelbeskrivelser.

For hver aktivitetsgruppe fremvises en tabel over de planlagte aktiviteter. Tabellen indeholder kolonner med oplysninger om: målsætning, id, lokalitet, afdelinger, areal, udførelsestidspunkt og aktivitetsbeskrivelser. Målsætningskolonnen beskriver hvilken målsætningstype (militær, natur eller publikum), der udgør grundlaget for aktiviteten. Id-nummeret fremgår også af aktivitetskortet og kobler kort og tabel sammen. Arealet angiver den omtrentlige størrelse i hektar (hvis ikke andet er angivet). Under aktivitetsbeskrivelser uddybes den enkelte aktivitet.

Område indenfor flyvestationen som for nylig er blevet ryddet.

7.1 Rydning

Gennemføres efter model 1. Det overordnede formål med rydningerne er at forbedre muligheden for at regulere eventuelle forekomster af vildt (særligt rådyr) indenfor terrænet og dermed forbedre flysikkerheden. Samtidig skal det sikres, at de områder, hvor der skal foretages rydninger, ikke virker tiltrækkende på fugle.

Rydningernes gennemførelse afhænger af tilgroningens karakter og formålet med rydningen. Alle steder, hvor der laves delvis rydning, skal der indledningsvist laves en plan for rydningen. Inden der foretages rydninger af større og/eller fugtige skov- og kratområder, skal der desuden iværksættes en analyse af rydningens indvirkning på de hydrologiske forhold i området. På baggrund heraf skal der udarbejdes en plan for at kunne foretage

rydningerne uden implikationer for de sikkerhedsmæssige forhold på terrænet (se Id 3.2).

Det ryddede materiale skal hurtigst muligt fjernes fra områderne.

Såfremt der efter rydning af træer og buske er områder med blottet jord, skal disse områder tilsås med stive græsarter såsom rød svingel eller stivbladet svingel (som beskrevet i de gældende kvalitetstilstandskrav i BL 3-16 vedrørende driften af arealerne i nærheden af flyfeltet).

Hel og delvis rydning på beskyttede naturområder samt fredskov kræver forudgående behandling af de relevante myndigheder.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
Militær	1-1	De tre shelterområder: Nordøst, Sydøst og Nordvest	1a, 1b, 1j, 1l, 4a, 4c, 4f, 4j, 4k, 5a, 5b, 5c og 5d	43,6	Første fase: 2016-2017 Anden fase: Når læhegnet langs Thistedvej er så veludviklet, at det kan skærme for indkig (ld. 4-1).	Hel rydning opdelt i to faser Træer og buske omkring shelterområderne ryddes. For at undgå indkig til shelterområde Nordøst og Sydøst fra Thistedvej, skal rydningen her foretages i to faser: Først ryddes den inderste del af bevoksningen i shelterområderne. Samtidig etableres et levende hegn langs Thistedvej (ld 4-1). Når hegnet er så veludviklet, at det kan skærme for indkig fra Thistedvej, ryddes den yderste del af bevoksningen i shelterområderne. Efterfølgende tilgroning af området skal undgås ved at iværksætte løbende slåninger (se ld 2-1). Efter rydningen skal områder med blotlagt jord tilsås med stive græsarter.
Militær	1-2	Sumpskoven, sydlig del	3b, 3c, 3d, 3f, 3m, 3n og 3o	19,9	2016-2017	Delvis rydning Etablering af en mosaikstruktur af slåede bæltter (ca. 15-20 m brede) og små bevoksninger, så der opnås en åben til halvåben struktur. Bevoksningerne skal være af en størrelse, hvor dyr kan gøre ophold, men ikke så store, at de kan fungere som helårslevesteder for rådyr. De mest fugtpåvirkede områder ryddes ikke. Der skal foretages jævnlig udtynding af bevoksningerne, ligesom underskoven skal ryddes. Eventuelle stormfældede træer skal fjernes, og der kan desuden være behov for at foretage opstamning af træer og buske. Inden den delvise rydning igangsættes, skal der udarbejdes en analyse af rydningens indvirkning på områdets hydrologi (se ld 3.2) for at sikre, at rydningen ikke medfører, at der kommer til at stå mere vand i området. Der skal desuden udarbejdes en plan for placeringen af bevoksninger og deres størrelse. Det kan forventes, at der vil være behov for at gøre nogle erfaringer og på den baggrund foretage løbende justeringer af bevoksningernes størrelse. Efter den delvise rydning skal områder med blotlagt jord tilsås med stive græsarter.
Militær	1-3	Sumpskoven, nordlig del	3c, 3d, 3e, 3h, 3k, 3l, 3n og 3m	15,2	2016-2017	Delvis rydning Etablering af en mosaikstruktur af slåede bæltter (ca. 10-15 m brede) og små bevoksninger, så der opnås en halvåben til halvlukket struktur. Bevoksningerne skal være af en størrelse, hvor dyr kan gøre ophold, men ikke så store, at de kan fungere som helårslevesteder for rådyr. De mest fugtpåvirkede områder ryddes ikke. Der skal foretages jævnlig udtynding af bevoksningerne, ligesom underskoven skal ryddes. Eventuelle stormfældede træer skal fjernes, og der kan desuden være behov for at foretage opstamning af træer og buske. Inden den delvise rydning igangsættes, skal der udarbejdes en analyse af rydningens indvirkning på områdets hydrologi (se ld 3.2) for at sikre, at rydningen ikke medfører, at der kommer til at stå mere vand i området. Der skal desuden udarbejdes en plan for placeringen af bevoksninger og deres størrelse. Det kan forventes, at der vil være behov for at gøre nogle erfaringer og på den baggrund foretage løbende justeringer af bevoksningernes størrelse. Efter den delvise rydning skal områder med blotlagt jord tilsås med stive græsarter.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
Militær	1-4	Måneland-skabet, sydlig del	4a, 4c, 4d, 4f og 4h	11,8	2016-2017	Delvis rydning Etablering af en mosaikstruktur af slåede bæltter (ca. 15-20 m brede) og små bevoksninger, så der opnås en halvåben struktur. Bevoksningerne skal være af en størrelse, hvor dyr kan gøre ophold, men ikke så store, at de kan fungere som helårslevesteder for rådyr. De mest fugtpåvirkede områder ryddes ikke, ligesom området omkring Jægerkorpsets Øvelsessø skal friholdes for rydning. Der skal foretages jævnlig udtynding af bevoksningerne, ligesom underskoven skal ryddes. Eventuelle stormfældede træer skal fjernes, og der kan desuden være behov for at foretage opstamning af træer og buske. Inden den delvise rydning igangsættes, skal der udarbejdes en analyse af rydningens indvirkning på området hydrologi (se Id 3.2) for at sikre, at rydningen ikke medfører, at der kommer til at stå mere vand i området. Der skal desuden udarbejdes en plan for placeringen af bevoksninger og deres størrelse. Det kan forventes, at der vil være behov for at gøre nogle erfaringer og på den baggrund foretage løbende justeringer af bevoksningernes størrelse. I forbindelse med rydningen og den efterfølgende slåning kan der være behov for at planere/udjævne de mest kupe-rede områder. Efter den delvise rydning skal områder med blotlagt jord tilsås med stive græsarter.
Militær	1-5	Måneland-skabet, nordlig del	4c, 4d og 4j	6,8	2016-2017	Delvis rydning Etablering af en mosaikstruktur af slåede bæltter (ca. 10-15 m brede) og små bevoksninger, så der opnås en halvlukket struktur. Bevoksningerne skal være af en størrelse, hvor dyr kan gøre ophold, men ikke så store, at de kan fungere som helårslevesteder for rådyr. De mest fugtpåvirkede områder ryddes ikke. Der skal foretages jævnlig udtynding af bevoksningerne, ligesom underskoven skal ryddes. Eventuelle stormfældede træer skal fjernes, og der kan desuden være behov for at foretage opstamning af træer og buske. Inden den delvise rydning igangsættes, skal der udarbejdes en analyse af rydningens indvirkning på området hydrologi (se Id 3.2) for at sikre, at rydningen ikke medfører, at der kommer til at stå mere vand i området. Der skal desuden udarbejdes en plan for placeringen af bevoksninger og deres størrelse. Det kan forventes, at der vil være behov for at gøre nogle erfaringer og på den baggrund foretage løbende justeringer af bevoksningernes størrelse. I forbindelse med rydningen og den efterfølgende slåning kan der være behov for at planere/udjævne de mest kupe-rede områder. Efter den delvise rydning skal områder med blotlagt jord tilsås med stive græsarter.
Natur	1-6	Strandenge langs Limfjorden	1d, 1f, 6d, 6e, 7a, 7d og 7e	22,7	Efter behov og som minimum hvert 5. år.	Rydning af opvækst. Opvækst af træer og buske ryddes og fjernes på strandengene.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
Militær	1-7	Mose/krat langs Limfjorden	7c og 7f	4,6	2017-2018	Delvis rydning Opvækst af træer og buske fjernes, og der tyndes ud i underbevoksningen, som blandt andet består af tagrør. Efter den delvise rydning skal områder med blotlagt jord tilsås med stive græsarter.
Militær	1-8	Nordkant af terrænet	2g	0,3	2017-2018	Hel rydning Rydning af sitka-granbevoksning langs perimeterhegn.
Militær	1-9	Hele terrænet	Ej på kort	-	2016-2017	Hel rydning POL-linje ryddes for opvækst i en bredde på 5 meter på hver side af ledningen. Rydningen skal så vidt muligt planlægges, så den indgår som en del af de delvise rydninger af Sumpskoven og Månelandskabet (Id 1-2, 1-3, 1-4 og 1-5). Efter rydningen skal områder med blotlagt jord tilsås med stive græsarter.
Militær	1-10	Øst for Havnevej	4d, 4f og 5c	3,4	2016	Hel rydning Der ryddes en bræmme på 20-30 m, så der bliver bedre oversigtsforhold fra Havnevej. Beplantningen skal indgå som en del af den ledelinje, der etableres langs den østlige del af perimeterhegnet (Id 4-1). Efter rydningen skal områder med blotlagt jord tilsås med stive græsarter.
Natur	1-11	Kratområde udenfor perimeterhegnet, øst for Thistedvej	En del af afdeling 9	3,0	2020	Delvis rydning Opvækst af store træer og buske fjernes for at undgå tilgroning. Plejen af arealet langs cykelstien varetages af Aalborg Kommune.
Militær	1-12	Tre områder i den nordvestlige del af terrænet	1f, 2c, 2e og 2j	3,8	2017-2019	Hel rydning I forbindelse med rydningen sikres, at gamle løbeganget opfyldes og eventuelt pigtråd fjernes.
Militær	1-13	Krat nord og syd for Gammel Thistedvej	2a, 2b, 2c, 2e, 2j, 2m og 2o	6,6	2016-2017	Delvis rydning Størstedelen af bevoksningen ryddes. Der skal dog efterlades en bræmme af træer og mellem Gammel Thistedvej og flyfeltet for at mindske risikoen for, at kørsel i mørke på de veje, der ligger nord for flyfeltet, kan blænde fly på landingsbanerne. Der kan være behov for at gennemføre rydningen i to faser, så en del af bevoksningen først fjernes, når læhegnet mod Jægerkorpsets fysiske faciliteter (Id 4-5) er blevet så veludviklet, at det kan skærme mod indsiget. Efter rydningen skal områder med blotlagt jord tilsås med stive græsarter.
Militær/ Natur	1-14	Beskyttede moseområder i den vestlige del af terrænet	1a, 1b, 1e, 1f og 1g	12,7	Løbende, og som minimum hvert 5. år.	Delvis rydning Der tyndes ud i buske og træer og de største træer fjernes. Formålet er at forbedre muligheden for at regulere eventuelle forekomster af vildt indenfor moseområderne, samt at undgå at de beskyttede naturområder gror til. De øvrige dele af moseområderne skal henligge til naturlig succession.
Militær	1-15	Kystnære arealer i den sydøstlige del af terrænet.	7b og 7f	2,3	2016-2017	Hel rydning Områderne ryddes for at undgå, at de tiltrækker og kan fungere som skjulesteder for dyr.

7.2 Slåning og opsamling af slået materiale

Gennemføres efter model 2 og 3. I henhold til model 2 skal der ved slåning af græsarealer sigtes mod en mosaikstruktur, hvor både slåede og ikke-slåede arealer indgår. Af flysikkerhedsmæssige årsager er dette dog kun relevant på de beskyttede naturområder, som ligger længst væk fra flyfeltet.

Formålet med slåningen er først og fremmest at bevare vegetationen i nærheden af flyfeltet i en højde, som ikke tiltrækker fugle. Desuden skal slåning begrænse opvæksten af vedplanter, hvilket blandt andet medvirker til at begrænse risikoen for, at rådyr og andre større dyr kan

gemme sig i bevoksninger på terrænet. I forhold til de beskyttede naturområder, hvor slåning vurderes at være flysikkerhedsmæssigt forsvarligt, kan slåning medvirke til at forbedre områdernes naturtilstand.

Intervallet for slåning er angivet under de enkelte aktiviteter. Antallet af årlige slåninger skal fastlægges i forhold til de flysikkerhedsmæssige aspekter, og antallet kan variere i forhold til afstanden fra flyfeltet. Den konkrete afvejning af behovet for slåninger skal derfor løbende vurderes i tæt koordination med de driftsansvarlige på terrænet. Efter opsamling af det slåede materiale skal materialet fjernes fra terrænet.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
Militær	2-1	De tre shelterområder Nordøst, Sydøst og Nordvest.	1a, 1b, 1j, 1l, 4a, 4c, 4j, 4f, 4k, 5a, 5b, 5c og 5d	61,8	1-6 gange årligt. Frekvensen kan variere med afstand til flyfeltet. Behovet for slåninger skal løbende vurderes i tæt koordination med de driftsansvarlige på terrænet.	Slåning Områderne slås løbende for at undgå, at de gror til efter rydningen (se Id 1-1). Slåningen skal desuden medvirke til, at områderne ikke kan fungere som skjulesteder for eventuelle forekomster af vildt, samt at vegetationen opretholdes i en højde, der ikke tiltrækker fugle.
Militær	2-2	Sumpskoven og Måne-landskabet	3b, 3c, 3d, 3e, 3h, 3k, 3l, 3n, 3m, 3o, 4a, 4c, 4d, 4f, 4h og 4j	53,7	1-4 gange årligt. Frekvensen kan variere med afstand til flyfeltet. Behovet for slåninger skal løbende vurderes i tæt koordination med de driftsansvarlige på terrænet.	Slåning af bræmmer Bræmmerne slås løbende for at undgå, at de gror til efter rydningen (se Id 1-2, 1-3, 1-4 og 1-5).
Militær	2-3	Område mellem Limfjorden og Fjordvejen	7b	1,4	2 gange/uge.	Slåning Området slås ofte for at trække småfugle væk fra nærområdet omkring lufthavnen.
Natur	2-4	§ 3-beskyttede ferske enge i den nordvestlige del af terrænet.	2a, 2c og 2n	40,8	Løbende. Som minimum hvert 3. år.	Slåning med opsamling Engene slås i rotation, så der samlet set fremkommer en mosaikstruktur, hvor både slåede og ikke-slåede arealer indgår. For enkelte områder kan der være behov for en indledende rydning af mindre arealer.
Natur	2-5	§ 3-beskyttede overdrev og omkringliggende arealer udenfor perimeterhegnet	Dele af afdeling 9	8,3	Løbende og som minimum hvert 5. år. Området omkring indflyvningsområdet skal slås hyppigt, mens intervallet for slåning af de øvrige områder er noget mindre. Behovet for slåninger skal løbende vurderes i tæt koordination med de driftsansvarlige på terrænet.	Slåning med opsamling I forbindelse med 1. slåning ryddes op og bunkers afsikres. Ved at inddrage de omkringliggende arealer i slåningen får en række lyskrævende plantearter mulighed for at sprede sig. Området omkring indflyvningsområdet øst for Thistedvej har tidligere været bortforpagtet som landbrugsareal, men der skal nu udelukkende foretages slåning af arealet.
Natur	2-6	§ 3-beskyttede naturområder og omkringliggende arealer indenfor Hovedværkstedssområdet	6b	18,9	Løbende og som minimum hvert 5. år.	Slåning med opsamling Områderne slås i rotation, så der samlet set fremkommer en mosaikstruktur, hvor både slåede og ikke-slåede arealer indgår. For enkelte områder kan der være behov for en indledende rydning af vedplanter. Ved at inddrage de omkringliggende arealer i slåningen får en række lyskrævende plantearter mulighed for at sprede sig.
Militær	2-7	Alle arealer, som ikke er IPA, og hvor der ikke er foreskrevet andre aktiviteter	Flere steder på terrænet	100,1	1-6 gange årligt. Frekvensen kan variere med afstand til flyfeltet. Behovet for slåninger skal løbende vurderes i tæt koordination med de driftsansvarlige på terrænet.	Slåning Formålet med slåningen er at sikre, at vegetationen bevares i en højde, hvor områderne ikke kan fungere som skjulesteder for eventuelle forekomster af vildt, samt at vegetationen opretholdes i en højde, som ikke virker tiltrækkende på fugle.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
Militær	2-8	Remiser, samt græsstribe ved Gammel Å	1c og 4b	3,4	1-3 gange årligt.	Slåning Småbeplantninger og remiser etableret i forbindelse med den tidligere planperiode med det formål at styre forekomster af vildt væk fra flyfeltet skal løbende vedligeholdes.

7.3 Hydrologi

Gennemføres efter model 4.

Aalborg Kommune er ansvarlig for vedligeholdelse af de to kommunale vandløb, der gennemløber terrænet. Vedligehold og drift af de øvrige vandløb indenfor terrænet, samt alle grøfter og dræn er omfattet af IPA og indgår derfor ikke i nærværende drifts- og plejeplan. Der kan opstå forhold, som gør det nødvendigt at øge frekvensen

af slåning og oprensning. Behovet for vedligeholdelse af vandløb, dræn og grøfter bliver derfor løbende vurderet af de driftsansvarlige på terrænet.

Der skal fortsat være stor fokus på de hydrologiske forhold på terrænet, herunder at nogle af aktiviteterne i nærværende drifts- og plejeplan kan medføre, at der opstår forhold, som gør det nødvendigt at etablere yderligere dræning eller øge frekvensen af slåning og oprensning.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
Militær	3-1	Jægerkorpsets Øvelsessø	4g	0,1	Analysen udarbejdes i 2016-2017	Analyse vedrørende vandhul På grund af vandhullets uhensigtsmæssige placering nord for flyfeltet skal der udarbejdes en analyse af mulighederne for overdækning eller flytning. I forbindelse med analysen skal brugere af terrænet og de relevante driftsenheder inddrages.
Militær	3-2	Flere steder på terrænet.	Ej på kort	-	2016 og herefter efter behov	Hydrologianalyser Inden gennemførelse af rydninger eller delvise rydninger af større og/eller fugtige skov- og kratområder skal der udarbejdes en analyse af rydningernes indvirkning på områdernes hydrologi. På baggrund heraf udarbejdes en plan for at gennemføre rydningerne uden implikationer for flysikkerheden. For at sikre, at analyserne belyser en situation, hvor der står meget vand i området, skal de foretages med udgangspunkt i en "våd" vinterperiode. Såfremt disse analyser viser, at der er risiko for, at rydningen kan medføre, at der kommer til at stå vand indenfor området, skal der gennemføres afværgende foranstaltninger, inden rydningen iværksættes. Der kan eksempelvis være behov for at øge frekvensen af oprensningen af dræn og grøfter i nærliggende områder, at iværksætte yderligere dræning eller at undlade rydning indenfor de mest fugtige dele af de bevoksede områder. Når disse tiltag er iværksat, skal de indgå i den del af IPA, der omhandler vedligeholdelse af terrænets vandløb, grøfter og dræn.

7.4 Beplantningspleje

Gennemføres efter model 5.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (m)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
Militær	4-1	Langs østlig del af perimeterhegn	4a, 4b, 4f, 5a, 5c, 5d og 5f	2.200 lbm	2016	Etablering af levende hegn Hegnet skal fungere som ledelinjer for eventuelle forekomster af rådyr og andre større dyr samt medvirke til at skærme for indkig fra Thistedvej og Aalborg Lufthavns p-plads. På strækningen ved indflyvningen til landingsbanen må der af flysikkerhedsmæssige årsager ikke plantes træer og buske. Hegnet etableres med hjemmehørende træer og buske (ikke bærbærende). For at sikre vinterdække skal der suppleres med nål, for eksempel skovfyr. Bredden af hegnet kan variere, men som udgangspunkt skal det etableres som et 4- til 6-rækket hegn. Den konkrete plan for rækkeafstanden og sammensætningen af planter skal fastlægges i en plan, der skal udarbejdes, før tilplantningen igangsættes.
Militær	4-2	Eksisterende læhegn	Flere steder på terrænet	8,7	Efter behov.	Eksisterende levende hegn For at sikre læhegnenes funktion som afskærmning mod indkig samt ledelinjer for eventuelle dyr på terrænet skal de eksisterende levende hegn gennemgås og eventuelle nyplantninger og anden plejetiltag iværksættes. Bærbærende buske og træer skal fjernes, da disse kan tiltrække fugle.
Militær	4-3	Nordkant af terrænet	2g	0,3	2018	Nyt løvtræshegn Hvis der efter rydning af sitkabeplantningen (Id 1-8) bliver indsiget til terrænet, skal der etableres et nyt løvtræshegn.
Militær/ Natur	4-4	Mindre krat og beplantninger indenfor og udenfor perimeterhegn	Flere steder på terrænet	39,7	Løbende, og minimum hvert 5. år.	Udtynding Krat og beplantninger skal løbende udtyndes og plejes, så de bevares lysåbne, og dermed giver lyskrævende arter mulighed for at etablere sig. Formålet med dette er at skabe bedre oversigtsforhold på terrænet samt at forbedre muligheden for regulering af dyr. Aktiviteten kan med fordel udføres som en rotationsordning, hvor en del af områdets krat og beplantninger udtyndes hvert år.
Militær	4-5	Nord for Gammel Thistedvej	2b og 2c	250 lbm	2016	Etablering af levende hegn For at skærme Jægerkorpsets fysiske faciliteter mod indsiget skal det eksisterende læhegn udvides mod øst. Bredden af hegnet og plantesammensætningen skal svare til de levende hegn, der etableres andre steder på terrænet (Id 4-1).

Vedligeholdelse af dræn og grøfter er en vigtig aktivitet på flyvestationens område.

7.5 Skov

Gennemføres efter model 6.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
Natur	5-1	Beplantning (erstatningsskov) syd for rul-lebanerne	7h	10,3	2016-2029	Udtynding Der skal snarest iværksættes en udtynding af underbevoksningen. Herefter skal beplantningen indgå som en del af den rotationsordning, der skal iværksættes for de øvrige områder med krat og bevoksninger på terrænet (se Id. nr. 4-4). I slutningen af planperioden skal der foretages en førstegangstynding af beplantningen.

7.6 Bekæmpelse af invasive plantearter

Gennemføres efter model 7. Hvis der efter fjernelse af bestande med invasive arter forekommer områder med blotlagt jord, skal disse tilsås med stive græsarter.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
Natur	6-1	Diget langs Limfjorden	7d	1.200 lbm	2 gange årligt.	Rynket rose Slås ned 2 gange årligt for at forhindre, at arten breder sig.
Natur	6-2	Bevoksnings langs kysten	7b og 7f	1,0	Årligt.	Rynket rose Bekæmpes ved hjælp af oprykning eller slåning, eller en kombination af disse.
Natur	6-3	Hele terrænet	Ej på kort	-	Årligt.	Rynket rose Bekæmpes ved oprykning eller slåning. Der skal særligt være fokus på strandengene indenfor Natura 2000-området.
Natur	6-4	Udenfor perimeterhegnet, øst for Thistedvej	Afdeling 9	0,6	Årligt.	Kæmpe-bjørneklo Der skal igangsættes en målrettet indsats mod bestanden af kæmpe-bjørneklo udenfor perimeterhegnet. Bestanden skal løbende holdes nede ved hjælp af rodstikning eller slåning for at sikre mod blomstring og frøspredning. Bekæmpelse af arten kræver en fælles indsats med ejere af de omkringliggende arealer (Aalborg Kommune og private lodsejere).
Natur	6-5	Hele terrænet	Ej på kort	-	Årligt.	Kæmpe-bjørneklo Skal løbende holdes nede for at sikre mod blomstring og frøspredning. Der skal særligt være fokus på strandengene indenfor Natura 2000-området, samt områderne udenfor perimeterhegnet.
Natur	6-6	Spredt forekomst i hele terrænet	Ej på kort	-	Årligt.	Pastinak Skal løbende holdes nede for at sikre mod blomstring og frøspredning.
Natur	6-7	Sydøstlig del af terrænet	Ej på kort	-	Årligt.	Mangebladet lupin Bekæmpes ved oprykning.
Natur	6-8	Enkelte forekomster indenfor terrænet.	4d, 6b, 6g og 7d	1,5	Årligt.	Japansk pileurt Bekæmpes ved hjælp af oprykning, rodstikning eller slåning, eller en kombination af disse. Der skal iværksættes en overvågning af de allerede kendte bestande, der er blevet slået i 2014. Samtidig skal der være fokus på, om arten breder sig andre steder indenfor terrænet.

7.7 Publikumshensyn

Gennemføres efter model 9. Da der er tale om et terræn, som er permanent lukket for offentlighedens adgang, gennemføres udelukkende guidede ture og arrangementer, og der planlægges ikke udarbejdelse af publikumsfoldere og standere.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
Publikum	7-1	-	Ej på kort	-	I løbet af planperioden.	Offentlige arrangementer Kontaktoplysninger vedrørende forespørgsler for guidede ture på terrænet skal fremgå af Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses hjemmeside.

7.8 Aktiviteter uden model

Nedenstående aktiviteter knytter sig ikke til nogen overordnet modelbeskrivelse.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
Militær/ Natur	8-1	Agerjord indenfor perimeterhegnet	1c, 2d, 3g, 4b, 5f og 7b	73,9	Ved kontraktfornyelse.	Høslæt Ved fornyelse af forpagtningskontrakter skal driften konverteres til naturvenlig og økologisk drift jf. bestemmelserne for drift og pleje af lysåbne natur- og landbrugsarealer (FBE, 2011), og driften skal forestås af certificerede økologer. Der skal ikke foretages omlægning af arealerne indenfor perimeterhegnet, da dette tiltrækker fugle. For de arealer, der ligger ud til perimeterhegnet, skal det sikres, at der friholdes et kørespor på minimum fire meter på den indvendige side af hegnet. Arealerne skal slås i slutningen af maj eller i starten af juni for at sikre, at græsset ikke bliver for højt.
Militær	8-2	Beplantning (erstatningsskov) syd for rullebanerne	7d og 7f	850 lbm	2016-2017	Opsætning af vildthejn Der skal etableres et vildthejn rundt om erstatningsskoven. Vildthejnet skal etableres, så det støder op til det vildthejn, der er etableret langs kysten. Hegnet skal etableres med det nødvendige antal færste, så der både sikres adgang til beplantningen samt adgang til kysten og grusvejen langs Limfjorden.
Natur	8-3	Erstatningsoverdrev udenfor perimeterhegnet, øst for Thistedvej	Dele af afdeling 9.	16,8	Løbende.	Pleje af erstatningsoverdrev Plejen af erstatningsoverdrevet skal foretages i overensstemmelse med bestemmelserne i dispensation til etablering af erstatningsoverdrev, som er udstedt af Aalborg Kommune d. 4. december 2013. Formålet med plejen er at styrke betingelserne for, at området kan udvikles til overdrev. Aalborg Lufthavn har ansvaret for plejen, og lejeaftalen er på 20 år.

Målsætning	Id	Lokalitet	Afdeling og litra	Areal (ha)	Gennemføres	Aktivitetsbeskrivelse
Natur	8-4	Overdrev og ager udenfor perimenterhegnet, øst for Thistedvej	Dele af afdeling 9.	17,1	Løbende og ved kontraktfornyelse	Pleje af arealer, der ligger i relation til erstatningsoverdrev De arealer, der ligger umiddelbart nord og syd for erstatningsoverdrevet (Id 8-3) skal i videst mulige omfang plejes på samme måde som erstatningsoverdrevet. Dermed skabes mulighed for, at der på sigt vil etableres et stort sammenhængende overdrevsareal øst for Thistedvej.
Natur	8-5	Agerjord nord for Thisted Landevej	Dele af afdeling 9.	5,8	Ved kontraktfornyelse.	Høslæt Ved fornyelse af forpagtningskontrakter skal driften konverteres til naturvenlig og økologisk drift jf. bestemmelserne for drift og pleje af lysåbne natur- og landbrugsarealer (FBE, 2011). Driften skal forestås af certificerede økologer. Der må ikke foretages opløsning af arealerne, da dette tiltrækker fugle. Arealerne skal slås i slutningen af maj eller i starten af juni for at sikre, at græsset ikke bliver for højt.
Militær/ Natur	8-6	Tidligere skydebane (udenfor perimenterhegnet).	En mindre del af afdeling 9.	4,1	Arealet forventes afhændet i løbet af 2016.	Ager Ved fornyelse af forpagtningskontrakter skal driften konverteres til naturvenlig og økologisk drift jf. bestemmelserne for drift og pleje af lysåbne natur- og landbrugsarealer (FBE, 2011). Driften skal forestås af certificerede økologer.
Militær	8-7	Indgang til Centralværkstedet, låge 10	Ej på kort.	-	2016	Opsætning af færist For at begrænse risikoen for, at råvildt bevæger sig ind på Centralværkstedets område, skal der opsættes en færist ved låge 10.
Militær	8-8	Sydlig del af Sumpskoven og Månelandskabet	3a, 3b, 3f, 3m, 4c, 4h og 4d	2.100 lbm	2016-2017	Opsætning af vildtheqn Der skal etableres et bevægelsesregulerende hegn syd for Sumpskoven og Månelandskabet for at minimere risikoen for, at dyr, der undertagelsesvis måtte opholde sig i området, kan løbe ud på flyfeltet. Hvor hegnet krydser veje og stier gennem området, skal der etableres færister, så der fortsat er adgang til området i køretøjer eller til fods. Samtidig sikrer færirsten, at råvildt ikke kan bevæge sig fra nord mod syd. Et centralt element i forbindelse med opsætning af hegnet er desuden, at der skal sikres gode og rigelige muligheder for, at eventuelle dyr, der måtte opholde sig på sydsiden af hegnet, kan bevæge sig over på den anden side af hegnet. Dette skal ske ved at opsætte et passende antal sluser og udspring. Opsætningen af hegn, sluser og udspring skal ske i samarbejde med den tilknyttede vildtkonsulent. For at monitere effekten af hegnet kan der opsættes vildtkameraer ved sluser og andre strategiske steder.

7.9 Monitoring

Forsvarsministeriet vil bidrage til dataindsamling i samarbejde med universiteter, myndigheder, organisationer og ved egne undersøgelser.

8. RERENCCELISTE

Aalborg Kommune (2013): Kommuneplan 2013.

Aalborg Lufthavn (2014): Aalborg Lufthavns historie: <http://www.aal.dk/om-aalborg-lufthavn/historie/>

Aalborg-, Rebild-, Vesthimmerlands- og Jammerbugt kommuner samt Naturstyrelsen (2012): Natura 2000-handleplan Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal. Natura 2000-område nr. 15, Habitatområde H15, Fuglebeskyttelsesområde F1.

Danmarks Miljøportal: Naturdata hentet 2013. <http://internet.miljoeportal.dk>.

Degn, Hans-Jørgen (2014): Personlig kommunikation d. 3. oktober 2014. Degn Consult.

EU (1992): Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter.

EU (2000): Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/60/EF af 23. oktober 2000 om fastlæggelse af en ramme for Fællesskabets vandpolitiske foranstaltninger.

FBE (2011): FBE bestemmelse for drifts- og plejeplaner. Bilag 5 til FBEBST 610-6 med underbilag.

FBE (2013): Arealudviklingskatalog. Et værktøj til arealplanlægning på Forsvarets arealer. Forsvaret. 51s. Tilgængelig i elektronisk format (pdf) på www.forsvaret.dk

Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste (2014): Flyvestation Aalborg, Evaluering af Drifts- og Plejeplan 2000-2014.

Forsvarsministeriet (2012): Forsvarsministeriets miljø- og naturstrategi 2012-2015. Tilgængelig på www.forsvaret.dk.

FTK (2013): FTKBST 152-3 (2013): Foranstaltninger til reduktion af risikoen for kollision mellem luftfartøjer og wildlife.

Kulturarvsstyrelsen (2009): Vejledning om beskyttede sten- og jorddiger. Kulturministeriet.

Miljø- og Energiministeriet, Skov- og Naturstyrelsen & Flyvestation Aalborg (2000): Flyvestation Aalborg. - Drifts- og plejeplan 2000-2014.

Miljø- og Fødevareministeriet (2016): Miljøgis: Natura 2000 – Basisanalyse 2016-2021.

Miljøstyrelsen (2014): Anbefalinger vedrørende bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo. <http://mst.dk/virksomhed-myndighed/bekaempelsesmidler/sproejtemidler/bruger/vejledninger-og-vaerktoejer/anbefalinger-vedroerende-bekaempelse-af-kaempe-bjoerneblo/>

Naturstyrelsen (2010): Habitatbeskrivelser, årgang 2010-12 Beskrivelse af danske naturtyper omfattet af habitatdirektivet (NATURA 2000 typer) Habitatbeskrivelser, ver. 1.04 Appendiks 4b.

Naturstyrelsen (2011): Natura 2000-plan 2010-2015. Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal, Natura 2000-område nr. 15, Habitatområde H15, Fuglebeskyttelsesområde F1, Miljøministeriet.

Naturstyrelsen (2013): Japansk pileurt og kæmpe-pileurt. Praktisk vejledning i forebyggelse og bekæmpelse af de store pileurter. Miljøministeriet.

Naturstyrelsen (2014a): Natura 2000-basisanalyse 2016-2021 for Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal. Natura 2000-område nr. 15 Habitatområde H15. Fuglebeskyttelsesområde F1. Revideret udgave.

Naturstyrelsen (2014b): Oplysning om invasive arter. <http://www.naturstyrelsen.dk/Naturbeskyttelse/invasivearter/>

Naturstyrelsen (2016): Natura 2000-plan 2016-2021. Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal. Natura 2000-område nr. 15. Habitatområde H15. Fuglebeskyttelsesområde F1.

Skov- og Naturstyrelsen (1993): Vejledning om naturbeskyttelsesloven. Med efterfølgende ændringer. Miljøministeriet.

Søgaard, B., & Asferg, T. (2007): Håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV – til brug i administration og planlægning. Faglig rapport fra DMU nr. 635. Danmarks Miljøundersøgelser, Århus Universitet. 226s. Tilgængelig i elektronisk format (pdf) på <http://dce.au.dk>

9. BILAG

9.1 Forsvarsministeriets generelle visioner for arealudviklingen

Forsvarsministeriets skyde- og øvelsesterræner, og arealer hvorpå der eksempelvis er anlagt flyvestationer, er erhvervet over en hundrede år lang periode. En stor del udgøres af arealer, der tidligere har tjent land- og skovbrugs-mæssige formål. I takt med, at jordbrugsdriften er ophørt eller ekstensiveret, er der på mange arealer blevet plads til den natur, der ellers er trængt i det omgivende intensivt udnyttede danske landskab. Cirka halvdelen af Forsvarsministeriets samlede areal er udpeget som Natura 2000-område, og cirka halvdelen heraf udgør naturtyper, der er udpegningsgrundlag for områderne. 2/3 af de udpegede naturtyper er i høj eller god naturtilstand. Ligeledes huser Forsvarsministeriets arealer et bredt udsnit af internationalt prioriterede og beskyttelseskrævende arter, herunder ikke mindst fuglearter, der er tilknyttet næringsfattige, våde og lysåbne naturtyper. Til dette kommer en række dansk beskyttede naturtyper, for eksempel næsten 1.000 søer samt moser, heder, overdrev med videre. I alt cirka 15.000 ha er således registreret som beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3. Der findes derudover 147 km beskyttet vandløb. Endelig rummer Forsvarsministeriets arealer værdifulde og typiske danske natur- og kulturlandskaber med et bredt og stabilt indhold af karakteristiske og ikke beskyttelseskrævende arter. Med indholdet af landskaber, naturtyper og arter og med mulighed for at give råderum for dynamik og processer, er Forsvarsministeriets arealer et meget væsentligt bidrag til at bevare og udvikle biodiversiteten i Danmark og Europa. Til dette kommer, at Forsvarsministeriets arealer har et betydeligt potentiale for at demonstrere bæredygtig forvaltning af biodiversitet samt for oplevelsesmuligheder for befolkningen.

Forsvarsministeriets Miljø- og Naturstrategi fra 2012 (Forsvarministeriet, 2012) lægger vægt på, at der opret-

holdes en naturtilstand på Forsvarsministeriets arealer, der skaber de bedste betingelser for bevarelsen af den naturlige flora og fauna. Det væsentligste virkemiddel hertil er at fortsætte ekstensiveringsprocessen, således at der i planlægningen - sammen med hensynet til udvikling af områdernes funktionalitet som uddannelsessteder - indlægges et overordnet hensyn til biodiversiteten med tilhørende dynamik og naturlige processer. Dette kræver en holistisk tilgang til arealforvaltningen, således at den klassiske sondring mellem skov-, landbrugs- og naturarealer afløses af en opfattelse, der på lang sigt udvikler landskab og natur i en integreret form på hele terrænet og ligeledes afstemt med landskaber og naturtyper i lokalområdet. Et redskab hertil er at opstille og beskrive den langsigtede landskabs- og naturudvikling i form af visioner for udviklingen på de enkelte delarealer. Hermed sikres en fælles referenceramme for de arealforvaltnings- og planlægningsmæssige tiltag.

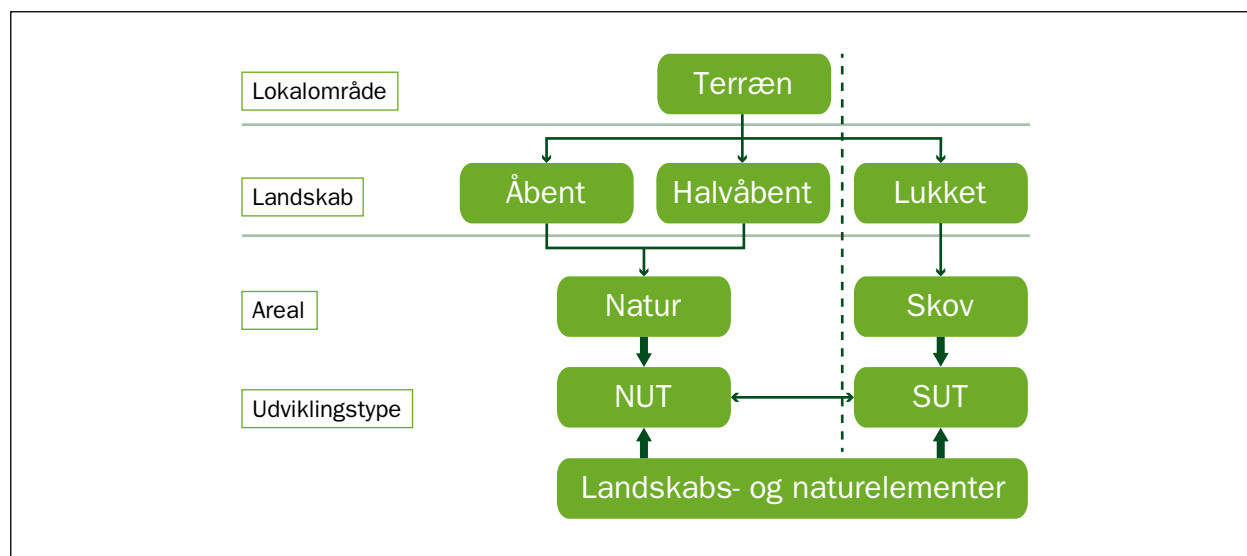
De større militære områder udgør arealmæssigt en væsentlig del af konkrete lokalområder i Danmark, hvor de ligger ruralt og med en klar underrepræsentation af vej-anlæg og bebyggelse. De større områder repræsenterer ofte flere landskabstyper. Karakteristisk for mange er kyst-, klit- og hedelandskaber, ikke mindst skydeområderne, hvor de åbne landskaber bruges som nedslags- og målområder. En meget stor del udgøres af egentlige kulturlandskaber, særligt åbne områder, der er udviklet igennem agerbrug og skove, hvoraf store dele er skabt igennem målrettet klitplantning eller egentlige skovbrugsformål, men hvor der også er væsentlige militære interesser, for eksempel i form af uddannelse i kamp i lukket terræn. En række arealer, særligt øvelsesarealerne, er præget af landskaber, der kan karakteriseres som "halvåbne", det vil sige åbne arealer med spredt og ofte gruppevis bevoksning. Denne struktur er i mange tilfælde et produkt af en målsætning om at kunne tilrettelægge

øvelser, så der skabes mulighed for kombineret skjul og fremrykning i samme område. Det halvåbne landskab er ligeledes et resultat af et åbent landskab, der er under naturlig tilgroning. De åbne og halvåbne landskabstyper er komplementære til de skovbevoksede områder.

Det er på dette grundlag hensigtsmæssigt at udvikle tre typer af landskaber: det åbne, det halvåbne (kratlandskab) og det lukkede (skovbevokset) - styret overordnet af en række vektorer, hvoraf de militære målsætninger og hensynet til naturbeskyttelse vægtes højest, og hvor publikumshensyn inddrages i størst muligt omfang. Forsvarsministeriet har derfor udviklet et værktøj til arealplanlægning på terrænerne (FBE, 2013). Med denne grundstruktur kan udviklingen af det enkelte areal systematiseres i arealudviklingstyper, der for de åbne og halvåbne områder betegnes naturudviklingstyper og for de lukkede (skovbevoksede) områder betegnes skovudviklingstyper. Opdelingen bygger ikke på en fordring om, at "natur" og "skov" ansues adskilt, men på at der i dansk skovbrug igennem de sidste 10 år er udviklet et koncept for skovudviklingstyper, som er institutio- naliseret og bredt anerkendt. Beskrivelsen af naturud-

viklingstyper skal ses som en parallel hertil dækkende ikke-bevoksede og delvist bevoksede områder, således at ethvert areal som udgangspunkt pålægges en arealudviklingstype. Skovudviklingstyper vil typisk dække skovbevoksede arealer, mens naturudviklingstyper vil dække øvrige arealer (undtaget bebyggede områder, baneanlæg, veje etc.), hvoraf en stor del er pålagt administrative reguleringer efter naturbeskyttelses- og miljø- målslovgivningen, mens visse arealer er ubeskyttede. Der er høj grad af interaktion imellem typerne. Grundlæggende er mange såvel bruger- som naturbeskyttelsesinteresser tilknyttet overgangszonen fra et areal til et andet, og ud fra visionen om en integreret og holistisk arealforvaltning skal skovudviklingstyperne og naturudviklingstyperne ses i meget tæt sammenhæng. Den eneste årsag til, at der her sondres er, at skovudviklings- typerne er et defineret og anerkendt koncept til udvikling af naturindhold på skovbevoksede områder, hvorimod naturudviklingstyperne først er formuleret for nylig.

Strukturen i form af landskabstyper og natur- og skovudviklingstyperne er skitseret på Figur 9-1, hvor det fremgår, at arealudviklingstyperne kan henføres til enten

Figur 9-1: Diagram over flowet fra landskab over areal til arealudviklingstype. Den lodrette stiplede linje indikerer den administrative opdeling i planlægning for skov (skovudviklingstyper) og natur (naturudviklingstyper), men samtidig at skov og natur ud fra en biodiversitetssynsvinkel ikke kan adskilles. Den vandrette pil nederst tilkendegiver muligheden for, at der med naturudviklingstyper på sigt opnås arealer og landskaber, der er lukkede, og tilsvarende at der med skovudviklingstyper kan udvikles halvåbne arealer og landskaber. Landskabs- og naturelementer er mindre enheder, men fortsat vigtige for den samlede funktionalitet.

Åbent landskab.

et åbent eller et halvåbent landskab. Med dette kan der foretages en systematisering, idet det åbne og halvåbne landskab grundlæggende kan defineres og derefter parres med de forskellige naturudviklingstyper, mens skovudviklingstyperne vil høre sammen med det lukkede landskab.

9.1.1 LANDSKABSTYPER

De åbne og halvåbne landskabstyper er komplementære til de skovbevoksede områder. Mindre arealer, der er bevokset med træer, for eksempel hegn, krat og remiser, er at opfatte som landskabs- og naturelementer. Det samme gælder søer og vandløb.

Landskabstyper skal have en sammenhængskraft og en vis individuel størrelse. Samtidig bør de ud fra en naturmæssig vurdering planlægges, så de giver harmoni, det vil sige, at den halvåbne type sikrer overgangen fra åben til lukket, selvom der kan være militære brugsformål, der tilsiger en mere brat overgang fra tæt bevoksning (skjul) til helt åbent areal (ildterræn).

Landskabstyper skal ydermere ses i en topografisk kontekst. Topografien skaber i sig selv et landskab, og bevoksningsgraden skal afstemmes med topografiske forhold, herunder såvel æstetik, udsigtsforhold, kystnærhed med videre, som militære fordringer i forhold til dækning og udsyn, hvor topografien i sig selv er en afgørende faktor.

Et vigtigt forhold er landskabstypernes funktionalitet i forhold til opretholdelse og styrkelse af biodiversitet. I denne sammenhæng skal der lægges vægt på såvel et højt naturindhold i form af stabile naturtyper og levesteder som på landskabets strukturelle sammenhængskraft, der skal sikre plante- og dyresamfundenes naturlige spredning og genetiske udveksling.

ÅBENT LANDSKAB

Et yderpunkt i forhold til bevoksningsgrad er landskabet helt uden træbevoksning. Dette er kendetegnende for en stor del af de landskaber og naturtyper, der findes på Forsvarsministeriets arealer, for eksempel de store klit- og hedeområder på Oksbøl Skyde- og Øvelsesterræn og eng- og strandengsarealer på en række kystnære skydeområder. Naturmålsætningen for disse arealer vil som udgangspunkt være at sikre det helt åbne landskab, men de militære interesser kan fordrage en vis grad af for eksempel gruppevis bevoksning. Den naturlige udvikling er, at sådanne områder på sigt gror til, og der vil kræves en konstant plejeindsats for at hindre denne naturlige proces. De relevante behandlingsmodeller vil typisk være rydning, slåning, afbrænding eller afgræsning, hvormed man vil kunne bevare det åbne landskab.

En variation af det åbne landskab er landskabet med enkeltstående træer eller enkelte indslag af grupper af træer, for eksempel en lille lund, et krat eller et levende hegn. Sådanne strukturer medfører ikke en grad af halv-

Halvåbent landskab.

åbenhed, men skal ses som naturelementer i det åbne landskab.

HALVÅBENT LANDSKAB

Det halvåbne landskab kan have en karakter af jævnt spredt bevoksning – typisk i tilfælde, hvor der sker en naturlig indvandring af træer gennem frøspredning. Tætheden af træer vil her typisk være størst tæt på frøkilden. Den spredte bevoksning kan også opstå ved bevidst pleje, så der ved rydning og slåning efterlades enkelttræer med en nogenlunde konstant afstand. Graden af åbenhed kan for eksempel angives ved en bevoksningskvotient.

Mere typisk er det dog, at det halvåbne landskab har en gruppevis bevoksning af træer, enten som produkt af, at klynger af træer udvikler sig i læ af hinanden, eller i kraft

af topografi og små variationer i jordbunds- og hydrologi-forhold. Den gruppevis struktur kan også skabes aktivt ved jordbearbejdning og plantning og er i mange tilfælde en ideel struktur i forhold til militære øvelsesaktiviteter.

Det åbne og det halvåbne landskab udvikles gennem etablering af naturudviklingstyperne, se afsnit 9.1.2.

LUKKET LANDSKAB

Det lukkede landskab er i denne sammenhæng synonym med skov, men der findes mange skovstrukturer og grader af lukkethed. Også skoven kan være jævnt eller gruppevis bevokset, og lukketheden skal ses vertikalt, hvor et tætsluttende kronedække giver en åben og artsfattig karakter i skovbunden, mens stort lysindfald vil sikre et mere udbredt bunddække og et lukket skovbunds billede.

Lukket landskab.

Blandt de egentlige skovudviklingstyper vil græsnings-skoven være åben. Det samme gælder skovengen, som rettelig er en naturudviklingstype, snarere end en skovudviklingstype, men som traditionelt medregnes til skovudviklingstyperne.

Skovudviklingstyperne er strukturmæssigt meget varierede, og der vil i de fleste kunne findes delarealer, der har en meget lukket karakter. Det vil dog oftest være typer med lystrearter som hovedtræart, der giver den tætteste underskov, for eksempel egedominerede skove. Den urørte skov vil også skabe en tæt underskov og et kaotisk skovbillede. Det lukkede landskab udvikles gennem etablering af skovudviklingstyperne, se afsnit 9.1.3.

9.1.2 NATURUDVIKLINGSTYPER

På Forsvarsministeriets arealer udgør hede, overdrev, eng, mose, og slette tilsammen en meget stor del af det samlede areal. Der er på dette grundlag foretaget en systematisering, der har resulteret i syv naturudviklingstyper: "Kysthede", "Indlandshede", "Overdrev", "Eng", "Mose", "Strand", og "Slette".

9.1.3 SKOVUDVIKLINGSTYPER

Skovudviklingstyper beskriver på grundlag af kortlægning af dyrkningsvilkår på en given lokalitet den bevoksningstype, der ønskes på lang sigt og er således Forsvarsministeriets redskab til at gennemføre den skovpolitik, der er fastlagt. Skovudviklingstypen omfatter desuden en vurdering af muligheden for produktion samt en beskrivelse af de naturmæssige, kulturhistoriske og rekreative udviklingsmål for skovtypen. Skovens biologiske diversitet med fokus på at fremme den lysåbne skov og med løbende konvertering til løvskov prioriteres højt.

9.2 Modeller

Mange aktiviteter går igen fra areal til areal og i øvrigt fra terræn til terræn. Det er derfor hensigtsmæssigt at samle de overordnede beskrivelser af identiske typer af aktiviteter, også kaldet "modeller". Samlet fungerer modellerne således som en værktøjskasse for beskrivelsen af de konkrete aktiviteter, der fremgår af det følgende afsnit, og som henfører aktivitetstyperne til de enkelte

delarealer. Det er i nogle tilfælde tilstrækkeligt alene at henvise til en model, men i de fleste tilfælde suppleres med en yderligere beskrivelse af aktiviteten på den konkrete lokalitet. I en række tilfælde er tiltagene på det enkelte areal dog så individuelle, at det ikke er fundet hensigtsmæssigt at udarbejde en egentlig model. Her vil aktiviteten beskrives specifikt - i visse tilfælde med reference til en separat projektbeskrivelse.

Forsvarsministeriet har vedtaget en række generelle retningslinjer for arealdrift og -pleje formuleret som bestemmelser. Materialet er retningsgivende for de opstillede aktivitetsmodeller, og en række af bestemmelsernes forskrifter er overført til modellerne og ligeledes til de generelle regelsæt, der er opstillet for Flyvestation Aalborg. For yderligere oplysninger henvises til de enkelte bestemmelser:

- Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste bestemmelse for drifts- og plejeplaner.
- Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste bestemmelse for drift og pleje af skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.
- Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste bestemmelse for drift og pleje af lysåbne natur- og landbrugsarealer samt bevoksede.
- Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste bestemmelse for bevarelse og pleje af fortidsminder og andre kulturspor.
- Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste bestemmelse for forebyggelse og bekæmpelse af invasive plante- og dyrearter.
- Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste bestemmelse for vildtpleje, jagt, regulering og fiskeri.
- Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste bestemmelse for offentlighedens rekreative anvendelse af Forsvarets arealer.

En beskrivelse af de modeller, der tages i anvendelse på Flyvestation Aalborg, er gennemgået detaljeret nedenfor. Det drejer sig om modeller, der beskriver rydninger og slåninger af lysåben natur, kultivering, pleje af bevoksninger, vedligeholdelse af dræn, bekæmpelse af invasive plantearter, hensyn til publikum og hensyn til særlige

beskyttelseskrævende dyrearter. Beskrivelsen af modellerne foretages på et overordnet niveau. Den konkrete lokale anvendelse af modellerne på Flyvestation Aalborg er beskrevet i kapitel 7.

En række aktiviteter kan kræve myndighedstilladelse forud for gennemførelse. Hovedreglen er, at ethvert tiltag, der ikke regelmæssigt og igennem en årrække lovligt har været gennemført på et areal, kræver enten anmeldelse til eller tilladelse hos myndighederne. Emnet er uddybet under beskrivelsen af de enkelte aktivitetsmodeller. Kun de modeller, som er relevante for Flyvestation Aalborg, nævnes.

Model 1. Rydning

Rydning kan iværksættes på alle lysåbne naturtyper, der er tilgroet eller er under tilgroning med træagtig opvækst (mindre end cirka 10 cm i diameter). Særligt slette, græsland, mose og mange landskabselementer som for eksempel fortidsminder plejes ved rydning. Fældning af plantede skovbevoksninger med efterfølgende konvertering til lysåbne naturtyper betragtes i denne forbindelse også som rydning.

Rydningens gennemførelse afhænger af tilgroningens karakter. Hvor tilgroningen er massiv, vil der være behov for en relativt omfattende førstegangspleje, der kan muliggøre efterfølgende løbende vedligeholdelse ved eksempelvis slåning, afgræsning eller afbrænding. Tiltagene kan udføres såvel motormanuelt som maskinelt afhængig af situationen. Rydningen kan gennemføres som en total rydning, hvor i princippet al opvækst nedskæres og fjernes. Af hensyn til blandt andet militæranvendelse, landskabsæstetik samt større dyr og fugle kan rydningen undertiden gennemføres som en delvis rydning, hvor der efterlades enkelte eller grupper af træer og buske. Rydningens ønskede karakter indgår for de enkelte rydningsprojekter i aktivitetsbeskrivelserne. På beskyttede naturarealer skal det nedskårne materiale fjernes fra arealerne, hvis dette er muligt.

Som hovedregel gælder for alle ubefæstede arealer i landzone en rydningspligt (undtaget blandt andet fredskovspligtige arealer), der omfatter både traditionelle

landbrugsarealer samt halvkulturarealer som for eksempel eng og hede (Bekendtgørelse nr. 460 af 13. juni 2005 om jordressourcens anvendelse til dyrkning og natur). På disse arealer må der ikke forekomme opvækst af træer og buske ældre end 5 år regnet fra 2004. Lavtvoksende dværgbuske på hedearealer (for eksempel hedelyng og revling) betragtes ikke som opvækst.

Rydning medfører oftest en ændring af naturtilstanden og må på beskyttede naturarealer som udgangspunkt ikke udføres uden dispensation fra den relevante myndighed. For fredskovspligtige arealer kan der også kræves dispensation, hvis ikke skovlovens generelle muligheder for etablering af nye åbne naturarealer kan finde anvendelse.

Model 2. Slåning

Slåning er velegnet til vedligeholdende pleje på hede, slette og strandeng samt brandbælter, hvor eventuel træagtig opvækst er mindre end cirka 1 cm (diameter).

Slåning foretages maskinelt. Ved slåning af græsarealer og lignende skal der sigtes mod en mosaikstruktur, hvor slåede og ikke-slåede arealer indgår. Risikoen for at dræbe vildt skal minimeres, for eksempel ved forudgående bortskræmning eller langsom fremkørehastighed, og større græsarealer slås cirkulært fra markcentrum mod kanten. Afslået lyng skal fjernes fra arealerne, og det tilstræbes ligeledes, at afslået græs bortskaffes. En variant af slåning er høslæt, hvor afslået græs tørres eller wrappes til bortkørsel og anvendelse som foder eller brændsel, afhængig af kvalitet og efterspørgsel.

Græsarealer kan med fordel slås minimum en gang årligt, hvorimod slåning af hede skal ske mindre hyppigt med henblik på en rotation, hvor det enkelte areal ved slåning eller andre plejemetoder ikke forynges hyppigere end cirka hvert 10. år. Slåning på hedearealer skal betragtes i sammenhæng med afskrælning af lyngtørven (morlaget), der fjerner mange næringsstoffer, der er den væsentligste trussel mod hedens eksistens.

Førstegangsslåninger vil umiddelbart kræve dispensation i henhold til naturbeskyttelsesloven.

Model 3. Opsamling af afslået materiale

Opsamling af afslået materiale gennemføres for at fjerne flest mulige næringsstoffer. På den måde bidrager det på næringsfattige naturtyper til opretholdelse af de ønskede vækstbetingelser. Opsamling af afslået materiale kan gennemføres både på arealer, hvor der er foretaget slåning og på arealer, hvor der foretages slåning/knusning. Opsamling udføres, så mindst 90 % af det afslåede materiale fjernes. Opsamling skal ske enten i samme arbejdsgang som slåning eller senest 1 uge efter slåningen. Disse kvalitetskrav skal være overholdt for minimum 80 % af arealet. Afvigelser må ikke være samlet et sted, men skal være jævnt fordelt over hele terrænet.

Det afslåede materiale skal presses i baller og deponeres ved kørefast vej, eller det kan deponeres i løs form ved kørefast vej efter nærmere anvisning. Hvilke muligheder, der anvendes, er afhængig af terræn, type af materiale, afsætningsmuligheder og fremkomsten af nye anvendelsesmuligheder.

Model 4. Hydrologi

De tidligere beskrevne modeller er primært målrettet mod tørre eller halvtørre naturtyper og landskabselementer. En vigtig type af modeller er imidlertid metoderne til at sikre, genskabe og etablere akvatisk natur, særligt søer, hvad enten der er tale om egentlige søer eller vandhuller. Bevarelse og eventuelt genskabelse af naturlige hydrologiske forhold, hvor disse gennem dræning er blevet forandret, er væsentlige elementer i Forsvarsministeriets naturforvaltning.

Eksisterende grøfter opretholdes dog, hvor den militære anvendelse, lovgivningsmæssige forpligtelser i forhold til eksempelvis naboer, hensyn til veje/transportlinjer eller landskabelige, friluftsmæssige, kulturhistoriske eller biodiversitetsmæssige grunde taler herfor. Hvor grøftning opretholdes, sikres minimal påvirkning af det omkringliggende areal.

Alle indgreb, der ændrer hydrologiske forhold, vil som udgangspunkt kræve tilladelse efter naturbeskyttelsesloven og/eller planloven og/eller skovloven. I forbindelse hermed vil der opstilles særlige betingelser for fremgangsmåden.

Model 5. Beplantningspleje

Levende hegn og beplantninger skal løbende plejes, så de bevares lysåbne med mulighed for udvikling af dækningsgivende buske og en rig bundflora.

Nye beplantninger må som udgangspunkt alene etableres på arealer, der ikke er beskyttet efter naturbeskyttelsesloven. Ved etablering må alene anvendes hjemmehørende, lokalitetstilpassede træer og buske.

Langs levende hegn og beplantninger skal der findes/anlægges en udyrket fodpose af græs og urter.

Model 6. Skov

For alle skovaktiviteter gælder en række regler, der blandt andet skal imødegå beskadigelser af dyrenes yngle- og rasteområder:

- Skovning, udkørsel, fældebunkelægning, flishugning og grenknusning må ikke finde sted i perioden 15/4-15/7. Kun i tilfælde, hvor aktiviteterne er nødvendige af hensyn til militære behov, kan dette fraviges.
- Træer med reder bør ikke fældes, og reder bør ikke ødelægges udenfor de ovennævnte tidspunkter. Sammen med redetræet beskyttes i så fald et nødvendigt antal nabotræer.

For en række fuglearter gælder der specifikt:

- Kolonirugende fugles redetræer må ikke fældes i perioden 1/2-31/7.
- Rovfugle og ugles redetræer må ikke fældes i perioden 1/2-31/8.
- Redetræer for ørne, sort stork og rød glente må ikke fældes.

- Hule træer, træer med revner og sprækker og træer med spættehuller bør ikke fældes. Fældning af hule træer og træer med spættehuller må ikke gennemføres i perioden 1/11–31/8.

En samlet oversigt over begrænsninger for gennemførelse af skovaktiviteter fremgår af Figur 9-2.

Derudover gælder, at der ikke må anvendes kemiske bekæmpelsesmidler i skovdriften. Brug af gødning holdes på et absolut minimum og der må alene anvendes organiske gødningstyper.

Model 7. Invasive arter

Invasive arter udgør en væsentlig trussel for en række af de naturtyper og arter, der findes på Forsvarsministeriets terræner. Invasive arter er plante- eller dyrearter, der ved menneskets direkte eller indirekte hjælp er flyttet fra én del af verden til en anden og her påvirker biodiversiteten negativt.

Modellen opstilles som redskaber til forebyggelse og bekæmpelse af invasive arter for at værne hjemmehørende og beskyttelseskrævende arter og naturtyper samt øvrige driftsmålsætninger på Forsvarsministeriets terræner mod negative effekter af invasive arter og for at modvirke, at terrænerne udgør udviklingssteder og spredningsveje for invasive arter.

Der er 20 terrestriske og 4 akvatiske plantearter, der er registreret som invasive arter i Danmark. Hertil kommer et mindre antal arter, som forekommer i Danmark i forholdsvist begrænset antal, men som vurderes at kunne optræde invasivt på sigt. Der er store regionale forskelle på de invasive arters udbredelse, hyppighed, spredningspotentiale og skadevirkning. På Forsvarsministeriets arealer er der særlig fokus på følgende arter: rynket rose, bjergfyr, kæmpe-bjørneklo, japansk pileurt/kæmpe-pileurt og glansbladet hæg.

Alle invasive plantearter bekæmpes igennem en række af de ovenstående modeller, såsom rydning, slåning, afgræsning og afbrænding. I visse tilfælde er opgravning/-rykning praktisk overkommeligt. Kæmpe-bjørneklo kan bekæmpes kemisk under særlige forudsætninger, men ellers ved rodstikning, skærmbekapning, slåning og afbrænding. Bekæmpelsesmetoden afhænger af antallet af individer i bestanden, hvilket stadie bestanden befinder sig i, samt dens voksested. Anvendelse af kemiske bekæmpelsesmidler er desuden tilladt i nærheden af operative flyvestationer af hensyn til flysikkerhed.

Model 8 Artsbeskyttelse

For at tilgodese særligt beskyttelseskrævende arter er for alle Forsvarsministeriets arealer opstillet opstillet retningslinjer for aktiviteterne tidsmæssige gennemførelse. De tilladte gennemførelsestyper for en lang række aktiviteter fremgår af Figur 9-2.

Model 9. Publikumshensyn

Forsvarsministeriets arealer vil normalt være åbne for publikum efter de retningslinjer, der fremgår af ordensreglementet (placeret ved indfaldsveje til terrænet), når der ikke foregår militær aktivitet på arealerne (typisk helligdage, weekender og aftener). Visse skydeområder, flyvestationer, depot- og tankområder, tekniske installationer med videre kan være permanent afspærret for publikum af sikkerhedsmæssige hensyn, eksempelvis fare for udetoneret, sprængfarlig ammunition i området.

For at udvikle mulighederne for den offentlige rekreative brug af arealerne arbejder Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse målrettet på at etablere og vedligeholde samarbejder med relevante interesseorganisationer. Gennemførelse af organiserede aktiviteter kræver forudgående tilladelse fra Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse. I vurderingen af om et arrangement kan gennemføres, lader Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse indgå lokale hensyn til naboer, naturbeskyttelse med

Aktivitet	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
Skovning, flisning, knusning												
Fældning redetræer, koloniugere												
Fældning redetræer, rovfugle og ugle												
Fældning hule træer og træer m. stork, rød glente												
Fældning redetræer, ørne, sort stork, rød glente												
Ødelægge digesvalereder												
Afbrænding af hede												
Slåning og rydning af hede												
Slåning af græsarealer 1. gang												
Oprensning af vandhuller												

Signatur	Forklaring
	Aktiviteten må ikke gennemføres
	Aktiviteten må ikke gennemføres
	Aktiviteten må ikke gennemføres

Figur 9-2: Aktivitetstypernes tilladte gennemførselsperioder (FBE, 2011).

videre For særlige aktiviteter kan Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse af praktiske hensyn udarbejde en kvote for hvor mange arrangementer, der årligt kan gennemføres. På de arealer, der er omfattet af en drifts- og plejeplan, og hvortil offentligheden har adgang, skal der gennemføres formidling af natur-, kultur- og friluftsinteresser målrettet det omkringliggende samfund. Formidlingen skal ske i samarbejde med lokale offentlige og private aktører.

Drifts- og plejeplanerne er centrale redskaber i formidlingen, og disse skal derfor fremstå informative og være let

tilgængelige. Drifts- og plejeplaner og tilhørende formidling udgives i et godkendt layout. I forbindelse med udarbejdelse og revision af drifts- og plejeplaner udgives en vandretursfolder, der skal være tilgængelig på såvel papirform som i en elektronisk udgave på Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses hjemmeside. Ved indfaldsveje og stier til terrænet opsættes informationsstandere, hvor blandt andet vandretursfoldere samt yderligere information er tilgængelig. På arealer, der helt eller i store dele er permanent lukkede for offentlighedens adgang, gennemføres guidede ture.

9.3 Driftsklasseinddeling

Kode	Træart/anvendelse
	Bøg
BØG	Bøg
	Eg
EG	Eg
	Andet løv
ALØ	diverse løvtræ
ASK	ask
ASP	asp
BIR	birk
EL	el
ELM	elm
HEL	hvidel
KIR	kirsebær
LIN	lind
PIL	pil
POP	poppel
REG	rødeg
REL	rødel
RØN	røn
ÆR	ahorn
	Gran
RGR	rødgran
SGR	sitkagran
	Andet nål
ANÅ	andet nål
AGR	grandis
CYP	cypres
DGR	douglas
EUL	europæisk lærk
HGR	hvidgran
HYL	hybrid lærk
JAL	japansk lærk
LÆR	lærk

Kode	Træart/anvendelse
OMO	omorika
ÆGR	ædelgran
	Skovfyr mm
BJF	bjergfyr
COF	contortafyr
FBF	fransk bjergfyr
SKF	skovfyr
ØSF	østrisk fyr
	Pyntegrønt
NGR	nordmannsgran
NOB	nobilis
	Uproduktiv
KRT	krat
UKU	ukultiveret
FRI	fri tilgroning
MLU	afdrifter
	Ubevokset
AAN	anden anvendelse
AGE	ager
BAN	bane
BRL	brandlinie
BÆL	bæltespor
ENG	eng
FUT	træningsbane
GRU	grusgrav
GRÆ	græs
HED	hede
HUS	hus og have
KLK	kaserne
KLI	klit
LUØ	granatbane
MAR	mark
MOS	mose

Kode	Træart/anvendelse
ORE	overdrev
PUB	publikum
REK	rekreativt areal
SKB	skydebane
SKR	skrænt
SLE	slette
STB	strandbred
STG	strandeng
STS	strandsump
SØ	sø
VEJ	privat vej
VLB	vandløb

Bilag 9.4 Høringsnotat vedrørende indkomne forslag til "Flyvestation Aalborg, Drifts- og plejeplan 2015-2029"

9.4.1. Baggrund

Der er tradition for, at forslag til drifts- og plejeplaner efter den interne bearbejdning forelægges til ekstern høring blandt myndigheder, organisationer og øvrige interesserede. Denne proces blev for nærværende Drifts- og plejeplan for Flyvestation Aalborg igangsat jævnfør høringsskrivelse d. 2. marts 2016, hvor høringsmaterialet (drifts- og plejeplan med tilhørende kort) var vedlagt. Høringsfristen blev fastsat til perioden d. 3. marts 2016 til og med d. 31. marts 2016.

I følgende tabel fremgår det hvilke interessenter, som er blevet hørt, samt hvilke hørings svar, der er modtaget inden høringsfristens udløb:

Institution	Høringssvar
Trafikstyrelsen	
Naturstyrelsen Himmerland	
Aalborg Kommune	
Danmarks Naturfredningsforening	
WWF – Verdensnaturfonden	
Dansk Ornitologisk Forening	
Danmarks Jægerforbund	
Friluftsrådet	✓
Dyrenes Beskyttelse	
Verdens Skove	
Entomologisk Fagudvalg	
Dansk Pattedyrforening	

Som det fremgår af tabellen, er der udelukkende modtaget høringssvar fra Friluftsrådet. Høringssvaret kan ses i Bilag 9.5 i dets fulde ordlyd, og det gennemgås temavist i det følgende. En eventuel indarbejdelse af høringssvar foretages uden yderligere formel høring.

9.4.2. Gennemgang af temaer

I de følgende afsnit gennemgås det indkomne høringssvar. Der refereres først til høringssvaret. Derefter foretages der en sammenfattende vurdering (*kursiv*) og til slut beskrives en beslutning om opfølgning (**fed**).

Generelt

Friluftsrådet betegner drifts- og plejeplanen som meget udførlig og velskrevet.

Forsvarsministeriet noterer sig med glæde de generelle bemærkninger og vurderer, at drifts- og plejeplan 2015-2029 for Flyvestation Aalborg som helhed accepteres som fyldestgørende.

Der foretages ingen ændringer.

Plejeaktiviteter

Drifts- og plejeplanen har fokus på den helt nødvendige sikkerhed for både den militære og civile flytrafik, herunder at der er stort fokus på at undgå, at vildt kommer

ind på området, samt at det vildt, der måtte befinde sig indenfor området, ledes bort fra landingsbaner og nærliggende områder. Friluftsrådet bemærker desuden, at drifts- og plejeplanen tilgodeser terrænets naturtyper, samt at fuglebestanden søges begrænset ad naturlig vej gennem udvalgt vegetation, hvor dette kan lade sig gøre.

Terrænet på Flyvestation Aalborg skal først og fremmest understøtte Forsvarets behov for at kunne operere med fly fra flyvestationen, og drifts- og plejeplanen er derfor udarbejdet med størst muligt fokus på flysikkerhed. Tiltag i forhold til natur er indarbejdet i det omfang, det er muligt i forhold til flysikkerheden samt øvrige militære interesser på terrænet.

Der foretages ingen ændringer.

Publikumshensyn

Friluftsrådet bemærker, at der i drifts- og plejeplanen også er opstillet målsætninger for publikums adgang til området gennem guidede ture. Det anerkendes, at der er begrænsede muligheder for publikum at færdes på et lufthavnsområde fremfor på andre arealer drevet af Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse. Friluftsrådet er af den overbevisning, at der i den kommende planperiode vil være meget stor interesse for at deltage i disse guidede ture, og håber derfor, at det vil være let og ubesværet at finde informationer herom på Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse hjemmeside, ligesom informationer om turene med fordel kunne fremgå af Aalborg Kommunes hjemmeside.

Under hensyntagen til flysikkerhed samt øvrige militære interesser vil Flyvestation Aalborg fortsat danne rammen om offentlige arrangementer. I den kommende planperiode vil kontaktoplysninger vedrørende forespørgsler for guidede ture på terrænet fremgå af Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses hjemmeside. Guidede ture vil som udgangspunkt gennemføres på baggrund af udefrakommende henvendelser. De pågældende foreninger og lignende vil herefter selv vurdere, hvorvidt de ønsker at informere om disse guidede ture på hjemmesider m.v.

Der foretages ingen ændringer.

Bilag 9.5 Høringssvar

Aalborg, den 13.marts 2016

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse
Arsenalvej 55
9800 Hjørring
fes@mil.dk

Høringssvar vedr. "Drifts- og Plejeplaner for Flyvestation Aalborg"

Friluftsrådets kreds 3 for Himmerland-Aalborg har følgende kommentarer til den kommende driftsplan:

Den meget udførlige og velskrevne driftsplan tager udgangspunkt i den helt nødvendige sikkerhed for både den militære og civile flytrafik på Aalborg Lufthavn.

Især bemærkes, at der tages store hensyn for at undgå, at vildt kommer ind på området, men også, at det vildt, der uundgåeligt befinder sig på området, gennem god planlægning ledes bort fra landingsbaner og områderne tæt ved.

Driftsplanen tilgodeser de varierede naturtyper, der findes på områdets næsten 1.100 ha, og fuglebestanden søges begrænset ad naturlig vej gennem udvalgt vegetation, hvor dette kan lade sig gøre.

Friluftsrådet bemærker, at der i driftsplanen også opereres med en målsætning for publikums adgang til området gennem guidede ture. Vi anerkender, at der er andre og langt mere begrænsede muligheder for publikum at færdes på et lufthavnsområde fremfor på andre arealer drevet af Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse.

Vi er af den overbevisning, at der i den kommende driftsplanperiode vil være en endog meget stor interesse for at deltage i disse guidede ture, og håber derfor, det vil være let og ubesværet at finde informationer herom på Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse hjemmeside, ligesom informationerne om turene med fordel kunne fremgå af Aalborg kommunes hjemmeside.

Med venlige hilsen
Friluftsrådes kreds 3, Himmerland-Aalborg

Vibeke Rasmussen
vibekebille@gmail.com

Friluftsrådet Himmerland-Aalborg omfatter Aalborg, Mariagerfjord, Rebild og Vesthimmerland Kommune

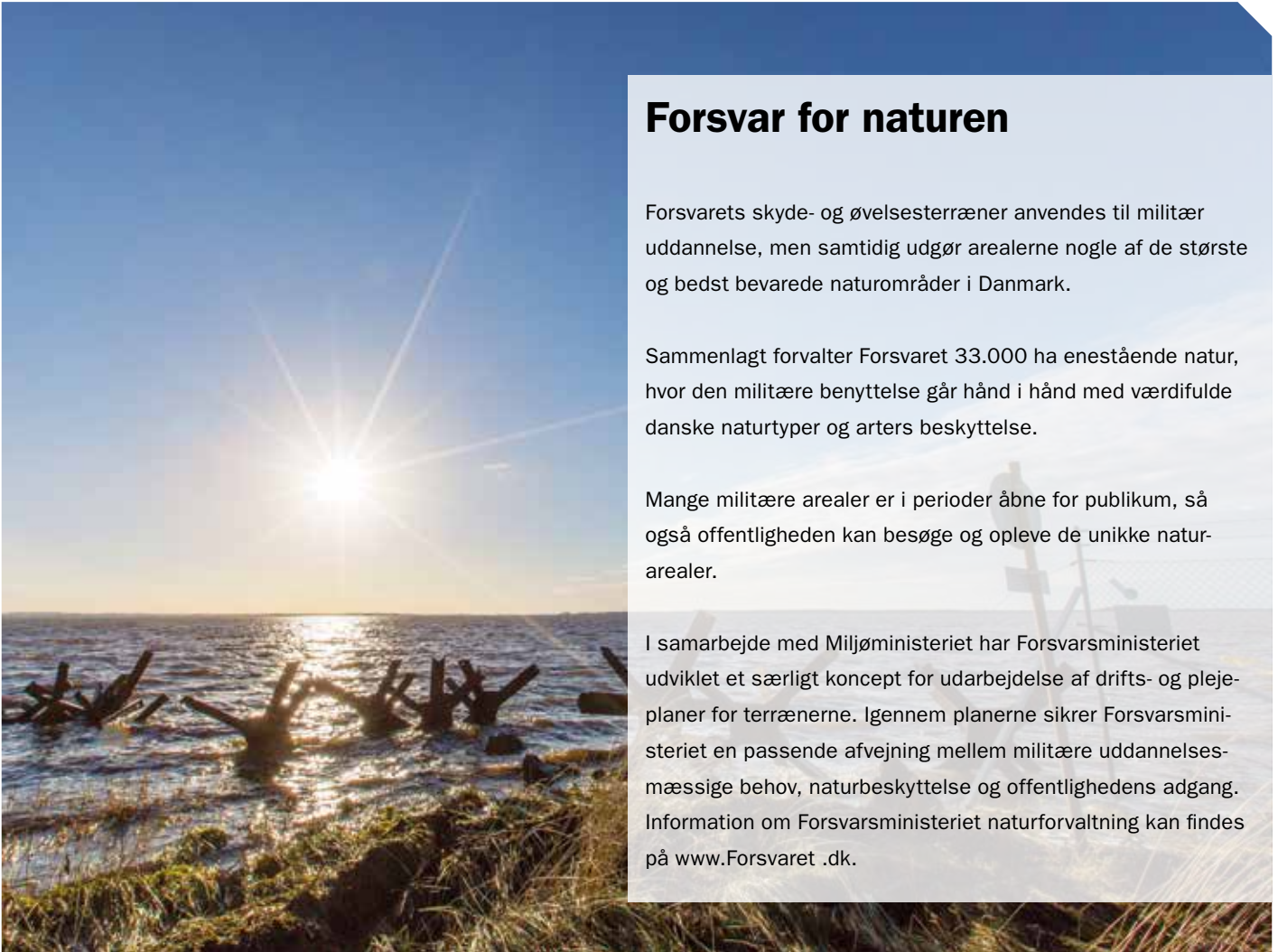
Forsvar for naturen

Forsvarets skyde- og øvelsesterræner anvendes til militær uddannelse, men samtidig udgør arealerne nogle af de største og bedst bevarede naturområder i Danmark.

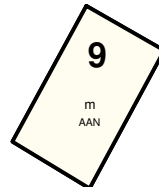
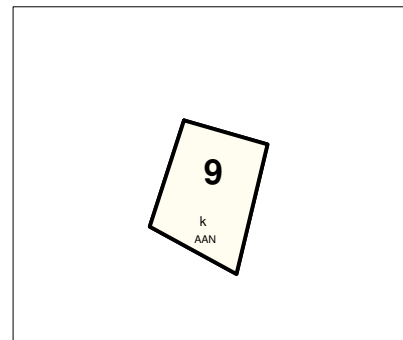
Sammenlagt forvalter Forsvaret 33.000 ha enestående natur, hvor den militære benyttelse går hånd i hånd med værdifulde danske naturtyper og arters beskyttelse.

Mange militære arealer er i perioder åbne for publikum, så også offentligheden kan besøge og opleve de unikke naturarealer.

I samarbejde med Miljøministeriet har Forsvarsministeriet udviklet et særligt koncept for udarbejdelse af drifts- og plejeplaner for terrænerne. Igennem planerne sikrer Forsvarsministeriet en passende afvejning mellem militære uddannelsesmæssige behov, naturbeskyttelse og offentlighedens adgang. Information om Forsvarsministeriets naturforvaltning kan findes på www.Forsvaret.dk.

Kortbilag 1
Grundkort
Flyvestation Aalborg
1096 ha

Signatur

Skov:		
Løv	109	ha
Nål	4	ha
Midlertidig ukultiveret	1	ha
Lysåbne arealer:		
Overdrev	107	ha
Mose	3	ha
Eng	8	ha
Strandeng	24	ha
Øvrige arealer:		
Slette	464	ha
Krat	34	ha
Øvrige ubevoksede arealer	341	ha

Linier:

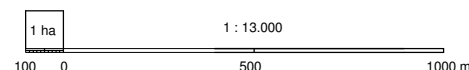
- Afdelingsgrænse
- Dellittra
- Hegn
- Jorddige
- Litra
- Strømpil
- Søbred
- Ydergrænse
- Nyt vildthejn

Veje:

- Bæltespor
- Spor
- Vej

Signatur:

- Løv
- Nål
- Nåletrækrat
- Løvtrækrat
- Fortidsminde
- Mose, rør/siv
- Blødbund
- Hede

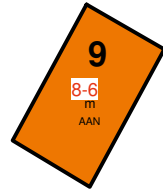
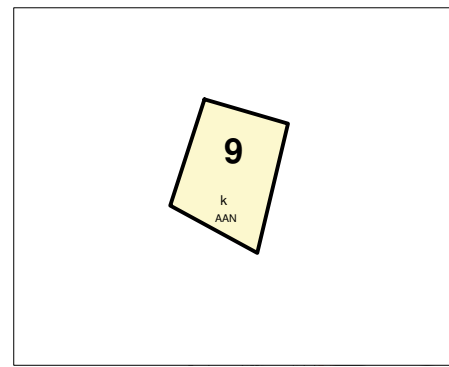

Kortbilag 2

Aktivitetskort

Flyvestation Aalborg

1096 ha

- Rydning
- Delvis rydning
- Bepplantningspleje
- Hydrologi
- Slåning Id 2-1, 2-2, 2-3, 2-4, 2-5, 2-6, 2-7, 2-8
- Invasive arter
- Græsning/høslet
- Ager (høslet)
- Ager (omdrift)
- Erstatningsoverdrev
- Nyt vildtheqn
- Nyt læhegn
- 1-3 AktivitetsID
- 1 a Afdelingsnr, litra

